

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020

Załącznik nr 2 do uchwały nr 4/12/2020 z dnia 30.12.2020r.

Lokalna Grupa Działania
Stowarzyszenie Szansa Bezdroży
Gmin Powiatu Goleniowskiego

Spis treści:

WSTĘP	3
I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA	3
1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA	3
2. OBSZAR	3
3. POTENCJAŁ LGD	4
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	9
III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	11
IV. ANALIZA SWOT	21
V. CELE I WSKAŹNIKI	24
1. LOGIKA REALIZACJI LSR	24
2. PROCES FORMUŁOWANIA CELÓW OGÓLNYCH, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ DLA POTRZEB LSR	30
3. CELE I KOMPLEMENTARNOŚĆ W LSR	32
4. PRZYPISANIE WSKAŹNIKÓW DO CELÓW OGÓLNYCH I SZCZEGÓŁOWYCH ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ	33
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	42
1. FORMY WSPARCIA OPERACJI W RAMACH LSR	42
2. CEL TWORZENIA PROCEDUR	42
3. ZAKRES PROCEDUR	42
4. FORMUŁOWANIE KRYTERIÓW WYBORU	43
VII. PLAN DZIAŁANIA	45
VIII. BUDŻET LSR	46
IX. PLAN KOMUNIKACJI	48
X. ZINTEGROWANIE	53
XI. MONITORING I EWALUACJA	58
1. MONITORING I EWALUACJA – DEFINICJA POJĘĆ	58
2. PLANOWANIE MONITORINGU I EWALUACJI	59
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	61
Wykaz wykorzystanej literatury	63
Załącznik 1 do LSR – Procedura aktualizacji LSR	64
Załącznik 2 do LSR – Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu	65
Załącznik 3 do LSR – Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia	70
Załącznik 4 do LSR – Plan komunikacji	71
Załącznik 5 do LSR – Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	76

WSTĘP

Niniejszy dokument został przygotowany przez Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego obejmującej obszar 6 gmin położonych na terenie powiatu goleniowskiego w województwie zachodniopomorskim.

W procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju czynny udział brali członkowie Stowarzyszenia z Zarządem i Radą na czele. Okazję do wypowiedzenia się i konsultacji mieli także przedstawiciele rozmaitych środowisk: sołtysi, lokalni działacze, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, którzy uczestniczyli w spotkaniach grupy roboczej i konsultacjach społecznych.

Autorami opracowania są:

1. **Monika Matławska – Dyrektor Biura**
2. **Kinga Huber-Mazurczak – Specjalista ds. programów pomocowych**
3. **Małgorzata Łozowska – Specjalista ds. promocji i organizacji**
4. **Remigiusz Józefowicz – Specjalista ds. monitoringu**

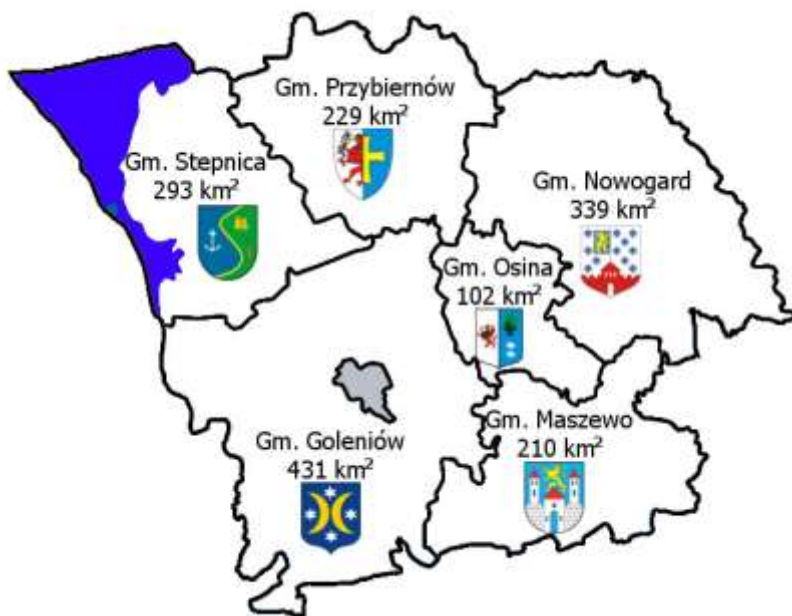
I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego z siedzibą w Goleniowie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, o celach niezarobkowych. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną i zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 14.03.2006 r. pod numerem 0000252151. Członkami zwyczajnymi stowarzyszenia obok osób fizycznych mogą być również osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw. Nadzór nad stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego. Stowarzyszenie w swojej strukturze posiada cztery organy kolegialne: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisję Rewizyjną oraz Radę.

2. OBSZAR

Rys.1. Mapa obrazująca granice LSR oraz powierzchnię w km²

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego swoim działaniem obejmuje powierzchnię sześciu gmin wchodzących w skład powiatu goleniowskiego: Goleniów, Maszewo, Nowogard, Osinę, Przybiernów i Stepnicę. Gminy te zajmują powierzchnię 1604 km². Liczba mieszkańców powiatu goleniowskiego: 82270 osób. Według stanu na 31 grudnia 2013 roku (www.stat.gov.pl) w samym mieście Goleniów mieszkało 22 776 osób. Obszary wiejskie gminy Goleniów zamieszkiwało 12 757 osób. Oznacza to, iż bezpośrednio w zakresie oddziaływania LGD znajduje się 59 494 mieszkańców, którzy stanowią 72,32% ogółu. W poniższej tabeli 1 znajdują się podstawowe informacje na temat gmin wchodzących w skład powiatu goleniowskiego.

Tabela 1. Dane dotyczące gmin z obszaru LSR na dzień 31.12.2013 r.

Lp.	Gmina	Powierzchnia całkowita w km ²	Typ Gminy	Liczba ludności na 31.12.2013r. wg faktycznego miejsca zamieszkania	Ludność objęta LSR
1.	Goleniów	431	miejsko - wiejska	35 533	12 757
2.	Maszewo	210	miejsko - wiejska	8 717	8 717
3.	Nowogard	339	miejsko - wiejska	24 955	24 955
4.	Osina	102	wiejska	3 002	3 002
5.	Przybiernów	229	wiejska	5 206	5 206
6.	Stepnica	293	miejsko - wiejska	4 857	4 857
RAZEM		1604	-	82 270	59 494

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Liczba osób bezrobotnych na obszarze LSR do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosi według danych GUS na dzień 31.12.2013r. 7,7% i jest niższa od średniej wojewódzkiej, która wynosi 10,0%.

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR (obliczony jako średnia z gmin tworzących obszar LSR) wynosi 1 692,92 zł i jest wyższy od średniego dochodu w województwie zachodniopomorskim, który wynosi 1 593,91 zł.

3. POTENCJAŁ LGD

3.1 Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD

Cel powstania LGD - jednostka powstała w celu prowadzenia działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz mobilizacji ludności do brania aktywnego udziału w tym procesie. W latach 2004-2006 jednostka działała w ramach partnerstwa lokalnego na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i wdrażała Pilotażowy Program Leader+ Schemat I. Instytucja, jako partnerstwo lokalne zrzeszała liderów, animatorów, urzędników, sołtysów, przedsiębiorców oraz członków organizacji pozarządowych. **Inicjatywę utworzenia LGD** i działania w ramach programu LEADER+ podjęli wspólnie Dorota Rybarska-Jarosz i Zbigniew Łukaszewski.

W roku 2005 na terenie czterech gmin rozpoczął się proces tworzenia LGD. Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Goleniów, Osina, Przybiernów, Stepnica. **Za datę rejestracji Stowarzyszenia** przyjmuje się wpis do Krajowego Rejestru Sądowego – 14 marca 2006 r. (nr KRS 0000252151).

Od kwietnia 2007 roku jednostka działa jako Lokalna Grupa Działania (LGD) w rozumieniu ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2013 r., poz. 173 j.t.). W latach 2007 – 2008 Stowarzyszenie realizowało projekt z Pilotażowego Programu Leader+ Schemat II, w ramach którego przeprowadzono szkolenia z zakresu opracowywania projektów i pozyskiwania środków oraz różnego rodzaju warsztaty, działania edukacyjne i promocyjno-kulturalne.

Od 2008 r. Stowarzyszenie obejmuje swoim działaniem cały powiat goleniowski, na który składa się 6 gmin: Goleniów, Nowogard, Maszewo, Osina, Przybiernów oraz Stepnica i nosi nazwę „Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego”.

LGD kontynuuje działania, które były realizowane w okresie programowania 2007-2013 na podstawie umowy nr 6933-UM160001/09 z dnia 7 lipca 2009r. o warunkach i sposobie realizacji LSR.

Dotychczasowe strategiczne działania LGD i główne zrealizowane operacje.

W latach 2009-2014 stowarzyszenie w ramach działania 4.1/4.13 „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” ogłaszało konkursy na realizację operacji w ramach przedsięwzięć: „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Małe projekty”. W 34 naborach złożono łącznie 273 wnioski, z czego dofinansowanie uzyskało 137 wniosków.

Stowarzyszenie w latach 2011-2014r. w ramach działania 4/4.31 „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” wspierało działania aktywizujące, które inicjowały rozwój zainteresowań mieszkańców oraz miały charakter edukacyjny (organizacja warsztatów, zajęć i szkoleń). Idea powyższego działania powstała z myślą o stowarzyszeniach z obszaru LSR, sołectwach oraz grupach nieformalnych, podejmujących wspólny wysiłek integrowania społeczności lokalnych.

W latach 2010-2013 LGD przeprowadziła cykl edukacyjny Szkoła Animatorów Wiejskich, skierowany do liderów oraz animatorów małych społeczności województwa zachodniopomorskiego.

W latach 2013-2014 realizowano projekt polegający na szerzeniu przedsiębiorczości, wśród młodzieży z obszaru LSR, z użyciem edukacyjno-symulacyjnej gry „Chłopska Szkoła Biznesu” wydanej przez Małopolski Instytut Kultury.

W roku 2011 i 2013 zrealizowano dwie edycje szkolenia dla świetlicowych mające na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych osób sprawujących bezpośrednią opiekę nad świetlicami. Uczestnikami działania były nie tylko osoby z powiatu goleniowskiego, ale również z całego województwa.

W latach 2010-2014 w ramach działania 4/4.21 „Wdrażanie projektów współpracy” Stowarzyszenie wraz z partnerami zrealizowało następujące projekty: „Leaderowskie Igrzyska Zachodniopomorskiego” (2010, partnerstwo 11 LGD), „II Leaderowskie Igrzyska Zachodniopomorskiego” (2011, partnerstwo 8 LGD), Leaderowskie Złoty Rowerowe „Z rowerem za pan brat, bierz uśmiech i dawaj świat” (2012, partnerstwo 3 LGD), „Wojewódzkie Targi Wielobranżowe Aktywny Senior” (2013, partnerstwo 7 LGD) oraz „Włóczykije Pojezierza” (2014, partnerstwo 5 LGD).

Ponadto Stowarzyszenie zrealizowało pięć projektów z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) w ramach priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.

Dotychczasowa działalność Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego wzmocniła lokalną tożsamość, zintegrowała i zaktywizowała lokalną społeczność, a także ukazała słuszość korzystania z dofinansowania ze środków unijnych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Przy realizacji wyżej wymienionych projektów uczestniczyli pracownicy biura.

Doświadczenie kadr niezbędne do zarządzania LGD - w okresie programowania 2007-2013 pracownicy biura uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez Urząd Marszałkowski, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodki Doradztwa Rolniczego i inne podmioty. Pozyskane w ten sposób doświadczenie daje podstawę do stworzenia optymalnej struktury organizacyjnej biura dopasowanej do zadań uwarunkowanych realizacją LSR. Zbudowany w latach 2007-2013 potencjał zostanie wykorzystany do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020.

Rada – skład organu stanowią osoby wykształcone, mające szerokie doświadczenie przydatne w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Do Rady zaangażowane są osoby posiadające wiedzę i doświadczenie oraz znajomość problemów i potencjału obszaru lub sektora, który reprezentują.

W pracach LGD wykorzystają oni swoje doświadczenia z działalności na rzecz obszarów wiejskich, z realizacji różnorodnych projektów oraz wiedzy z pełnionych funkcji społecznych, publicznych i prowadzonej działalności gospodarczej.

Przedstawiciele Rady poprzez różnorodność sektorową oraz posiadaną wiedzę, będą wypracowywać wspólne wnioski z odbytych posiedzeń Rady oraz szkoleń. Wnioski te, będą przedstawione Zarządowi Stowarzyszenia, który jest odpowiedzialny za realizację LSR.

Wszystkie te umiejętności zapewnią sprawność i poprawność realizowanych procesów, równego traktowania wszystkich grup interesów. Wpłyną na możliwość nawiązywania partnerstwa i współpracy z innymi podmiotami poprzez oryginalne formy organizacji i zaangażowania ludności lokalnej w proces podejmowania decyzji. Taki stan rzeczy pozwala na właściwe definiowanie i dobór kierunków działań.

Zarząd Stowarzyszenia – w skład organu wchodzi osoby posiadające wykształcenie średnie lub wyższe, w większości zajmujące stanowiska kierownicze lub pełniące funkcje zaufania społecznego. Członkowie Zarządu są mieszkańcami obszaru LSR znającymi problemy i potencjał obszaru. Członkowie Zarządu posiadają szerokie doświadczenie w tworzeniu i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2007-2014. Doświadczenia te zostaną wykorzystane przy okazji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2014-2020.

Biuro LGD – pracownicy biura LGD to osoby zatrudnione w okresie programowania 2007-2013, posiadające wykształcenie wyższe, podyplomowe oraz zaświadczenia i certyfikaty potwierdzające zdobytą wiedzę. Wszyscy pracownicy posiadają z tego tytułu doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym, które będzie ogromnym atutem podczas wdrażania programu w latach 2014-2020. Ponadto brali udział w szkoleniach dotyczących przyszłego okresu programowania i wdrażania LSR na lata 2014-2020 organizowanych przez instytucje zewnętrzne - Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Szkolenie zostało zlecone przez Instytucję Zarządzającą FAPA w Warszawie i dotyczyło tworzenia LSR na lata 2014-2020. Pracownicy biura LGD organizowali i rozliczali wszystkie zadania wynikające z funkcjonowania i wdrażania LSR. LGD było głównym koordynatorem projektów współpracy – Leaderowskie Złoty Rowerowe „Z rowerem za pan brat, bierz uśmiech i dawaj świat” oraz „Wojewódzkie Targi Wielobranżowe Aktywny Senior”.

Opis zadań pracowników biura wraz z adekwatnymi do przewidzianych obowiązków wymaganiami znajdują się w załączniku nr 5 do Regulaminu Biura, który stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.

Sposób pomiaru jakości udzielonego doradztwa - pracownicy biura, którzy w swoich obowiązkach mają wpisane udzielanie doradztwa zobowiązani są do przeprowadzenia z beneficjentem ankiety monitorującej jakość tego doradztwa. Ankieta może być przeprowadzona bezpośrednio po zakończonym doradztwie w formie papierowej lub po kilku dniach drogą telefoniczną. Powyższa ankieta stanowi załącznik do regulaminu biura.

Doświadczenie członków LGD w realizacji operacji w ramach LSR - spośród członków Stowarzyszenia w realizację operacji w ramach LSR między innymi zaangażowały się gminy – sektor publiczny (powstało 38 placów zabaw, wybudowano, wyremontowano lub wyposażono 40 świetlic, zorganizowano 3 imprezy, utworzono 3 siłownie

terenowe, przeprowadzono warsztaty teatralne), Zygmunt Heland – sektor gospodarczy (realizacja Wiejskiego Festiwalu Sztuki - warsztaty oraz impreza promocyjno-integracyjna w miejscowości Strzelewo) oraz Adam Staškowiak – sektor społeczny (warsztaty muzyczno-filmowe w Borzysławcu oraz festiwal muzyki pozytywnej Słowo Lub Czyny).

Wykorzystanie dotychczas zbudowanego potencjału - Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego zamierza rozwijać zbudowany w okresie programowania 2007-2013 potencjał poprzez wykorzystanie powstałej infrastruktury do dalszych działań prowadzonych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto w okresie programowania 2014-2020 Stowarzyszenie zamierza realizować zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy.

Zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy wraz z metodami ich pomiaru - LGD planuje zatrudnić Animatora Społeczności Lokalnych (ASL) w celu wsparcia procesu rozwoju lokalnego. Osoba ta będzie analizowała sytuację lokalną, identyfikowała problemy i potrzeby, a także stymulowała lokalnych liderów do rozwijania własnych pomysłów oraz angażowania się w realizację projektów kwalifikujących się do wsparcia finansowego w ramach PROW. Pomiar realizacji zadań będzie dokonywany poprzez sprawozdania otrzymane od Animatora Społeczności Lokalnej i weryfikację dostarczonej dokumentacji wraz z listami obecności.

Opis zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody pomiaru znajdują się w załącznikach do Regulaminu Biura oraz w opisach stanowisk (załączniki do wniosku o wybór LSR).

Ponadto w celu podnoszenia jakości usług LGD oraz podnoszeniu standardów wiedzy i kompetencji LGD w załącznikach do wniosku o wybór LSR znajdują się: szczegółowy podział zadań pracowników biura, szczegółowy opis wymagań do przewidzianych obowiązków, metody oceny efektywności udzielanego doradztwa oraz plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego i pracowników.

3.2. Reprezentatywność LGD

Na dzień 07.12.2015 r. Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego liczyło **64** członków z terenu 6 gmin objętych LSR. Członkowie reprezentują trzy sektory oraz mieszkańców, w tym **6 osób reprezentujących sektor publiczny, 17 osób – sektor gospodarczy, 11 osób – sektor społeczny oraz 30 osób reprezentujących mieszkańców. Wszyscy członkowie, w tym gminy są członkami zwyczajnymi.**

Tabela 2. Podział członków stowarzyszenia na sektory i mieszkańców.

Stan na dzień 07 grudzień 2015 r.:	64 członków zwyczajnych reprezentujących trzy sektory:	
	sektor publiczny: 6 osób, w tym:	6 reprezentantów gmin członkowskich
	sektor gospodarczy: 17 osób, w tym:	4 rolników 13 przedsiębiorców
	sektor społeczny: 11 osób, w tym:	10 stowarzyszeń 1 Ludowy Klub Sportowy
	mieszkańcy: 30 osób	w tym 19 kobiet

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wewnętrznych dokumentów Stowarzyszenia

Sposób rozszerzania składu LGD uwarunkowany jest zapisami statutowymi znajdującymi się w III rozdziale Statutu Stowarzyszenia oraz bieżącą aktywnością obecnych członków. Stowarzyszenie otwarte jest na każdego nowego członka/partnera z obszaru LSR. W szczególności otwarte jest **na reprezentantów grup defaworyzowanych**, do których zamierza dotrzeć poprzez realizację zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy. Nabycie członkostwa lub wykluczenie ze stowarzyszenia następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

Z przeprowadzonej przez Stowarzyszenie diagnozy obszaru wynika, iż na obszarze objętym LSR znajdują się następujące **grupy defaworyzowane**:

- osoby powyżej 45 roku życia,
- młodzież (osoby poniżej 24 roku życia),

Metody komunikacji z powyższymi grupami znajdują się w rozdziale IX Plan Komunikacji.

Rodzaje operacji dedykowane powyższym grupom to:

- realizacja projektu na rzecz przedsiębiorczości z użyciem gry edukacyjno-symulacyjnej pod nazwą "Chłopska Szkoła Biznesu",
- premiowanie przez LGD wniosków składanych przez osoby z grupy wiekowej do 24 roku życia oraz powyżej 45 roku życia,
- informacje o możliwościach uzyskania bezpośredniego wsparcia (w tym indywidualnego doradztwa) w ramach narzędzi dostępnych w LSR i sposobów, w jaki osoby te mogą zafunkcjonować w procesie wdrażania LSR,
- wzmocnienie kompetencji młodych ludzi do generowania i realizowania pomysłów na własny biznes,
- premiowanie przez LGD operacji ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy określonych w LSR.

Natomiast udział finansowy takich operacji znajduje się w budżecie LSR.

3.3. Poziom decyzyjny – rada

Rada jest organem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania wybieranym i odwoływanym przez Walne Zebranie Członków spośród członków tego zebrania. W jego skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwot wsparcia dla poszczególnych działań. Przez „operację” rozumie się projekt, umowę, przedsięwzięcie lub grupę projektów wybranych przez Stowarzyszenie do realizacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, a przyczyniających się do realizacji celów ogólnych oraz szczegółowych. Partnerstwo w radzie jest odpowiedzialne za wybór operacji na poziomie lokalnym i ma zapewnić, że wybrane operacje będą zgodne ze strategią. Proces decyzyjny w LGD nie będzie zdominowany przez władze publiczne ani żadną z grup interesów.

Grupa interesu to grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści, której członkowie mają świadomość istnienia tych więzów. Jej członkowie mogą brać mniej lub bardziej aktywny udział w artykulacji swoich interesów wobec instytucji państwa, starając się wpłynąć na realizację tych interesów. Mogą to być np. organizacje branżowe, grupy producentów.

Władza publiczna obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym - ustawodawczą, wykonawczą i sądową. W pojęciu tym mieszczą się także inne instytucje niż państwowe lub samorządowe, jeżeli wykonują funkcje władzy publicznej w wyniku powierzenia czy przekazania im tych funkcji przez organ władzy państwowej lub samorządowej. Wykonywanie władzy publicznej dotyczy wszelkich form działalności państwa, samorządu terytorialnego i innych instytucji publicznych.

Sposób powoływania i odwoływania Członków Rady Stowarzyszenia uwarunkowany jest zapisami w Statucie Stowarzyszenia. Natomiast zasady pracy powyższego organu określa Regulamin Organu Decyzyjnego (Rady).

Aktualnie w skład Rady wchodzi 12 osób (w tym 8 kobiet oraz 4 mężczyzn) reprezentujących trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. W skład Rady wchodzi również mieszkańcy. Dane członków organu decyzyjnego znajdują się w załączniku nr 4 do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Aby zachować przejrzystość procedury oceny i wyboru operacji w Regulaminie Organu Decyzyjnego oraz Procedurach wyboru wskazano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów), sposób organizacji naborów wniosków (tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków), podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem, których wniosków wyłączenie dotyczy, podano sposoby informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu, w przypadku projektów grantowych opracowano przejrzyste i niedyskryminujące procedury ich realizacji szczegółowo opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę, w przypadku realizacji operacji własnych opracowano przejrzyste procedury ich wyboru.

3.4 Zasady funkcjonowania LGD

Władzami LGD są Walne Zebranie Członków, Zarząd i Komisja Rewizyjna.

Walne Zebranie, jako najwyższa władza podejmuje decyzje dotyczące struktury LGD oraz ustala główne kierunki oraz programy działania Stowarzyszenia, w tym LSR. Ustala dla Zarządu wytyczne postępowania w zakresie prowadzenia projektów realizowanych przez LGD. Przyjmuje także sprawozdania z działalności Zarządu i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczące projektów realizowanych w ramach LSR i udziela absolutorium Zarządowi. Poza tym wybiera członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady. Ma prawo dokonywania zmian w statucie organizacji oraz upoważnić Zarząd Stowarzyszenia do zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju, Regulaminie Organu Decyzyjnego, kryteriach wyboru wraz z procedurami.

Zarząd realizuje uchwały Walnego Zebrania Członków, kierując bieżącą działalnością LGD. Odpowiada za przygotowanie LSR, ustala wytyczne i koordynuje jej realizację, zabiega o środki finansowe na planowane przez LGD projekty. Zarządza majątkiem i funduszami LGD. Zarząd reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz, przyjmuje nowych członków lub ich rezygnacje. Opracowuje i uchwała Regulamin Zarządu oraz powołuje Dyrektora Biura, składa sprawozdania Walnemu Zebraniu Członków ze swojej działalności. Decyduje o przystąpieniu lub wystąpieniu LGD z organizacji krajowych i zagranicznych. Zarząd opracowuje, uaktualnia i zatwierdza szczegółowy Regulamin naboru na wolne stanowisko oraz Regulamin Biura, w których to dokumentach znajdują się między innymi opisy stanowisk precyzujący podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach. Po uzyskaniu upoważnienia przez Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia wprowadza zmiany do Lokalnej Strategii Rozwoju, Regulaminu Organu Decyzyjnego, kryteriów wyboru wraz z procedurami.

Zarząd stowarzyszenia powołuje dwóch Mężów Zaufania, których zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej pracy Rady LGD.

Komisja Rewizyjna pełni funkcje kontrolne. Przeprowadza kontrole działalności Zarządu i składa na Walnym Zebraniu Członków sprawozdania, dotyczące m. in. gospodarki finansowej. Zakres działania organu określa Statut. Szczegółowe zapisy dotyczące działania tego organu znajdują się w Regulaminie Komisji Rewizyjnej.

Kwestie formalno-prawne funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego zostały ujęte w wewnętrznych dokumentach regulujących działania LGD. Poniższa tabela 3 zawiera wykaz dokumentów oraz regulowanych przez nie kwestii.

Tabela 3. Wewnętrzne dokumenty regulujące działanie LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
1.	Statut LGD	<ul style="list-style-type: none"> • wskazanie organu nadzoru – Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego • wprowadzenie dodatkowego organu stowarzyszenia – odpowiedzialnego za wybór operacji oraz szczegółowe określenie jego kompetencji i zasad reprezentatywności • określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalania LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji • uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z operacji) • postanowienia ogólne, cele i formy działania, członkowie i władze • zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach • określenie wymagań składu oraz kompetencji wszystkich organów kolegialnych Stowarzyszenia • majątek oraz zasady rozwiązania Stowarzyszenia
2.	Regulamin Walnego Zebrania Członków	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Walnego Zebrania Członków (w tym sposób informowania członków o posiedzeniach, dostępu do projektów uchwał, dokumentów) • zasady głosowania i podejmowania uchwał • rozpatrywanie spraw planu pracy, budżetu i udzielania absolutorium • zasady protokołowania posiedzeń
3.	Regulamin Organu Decyzyjnego (Rady)	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady LGD (w tym sposób informowania członków o posiedzeniach, dostępu do projektów uchwał, dokumentów) • procedura wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji • szczegółowe zasady głosowania, podejmowania uchwał i podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji • zasady protokołowania posiedzeń • zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji Rewizyjnej (w tym sposób informowania członków o posiedzeniach, dostępu do projektów uchwał, dokumentów) • zasady prowadzenia działań kontrolnych • zasady protokołowania posiedzeń
5.	Regulamin Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> • zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu • zasady głosowania, podejmowania uchwał • podział zadań pomiędzy członków Zarządu • zasady protokołowania posiedzeń
6.	Regulamin biura	<ul style="list-style-type: none"> • cel i zadania biura • struktura biura • kompetencje i uprawnienia dyrektora biura • zasady zatrudnienia i wynagradzania pracowników • zakres obowiązków pracowników biura • opis zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody pomiaru • zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych • opis metod oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa

Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie Podręcznika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

Walne Zebranie Członków uchwała oraz dokonuje zmian w Statucie LGD, Regulaminie Walnego Zebrania Członków, Regulaminie Organu Decyzyjnego (Rady) oraz w Regulaminie Komisji Rewizyjnej. Regulamin Zarządu oraz Regulamin Biura uchwalany jest i zmieniany uchwałą Zarządu.

3.5 Potencjał LGD a Regulaminu Organu Decyzyjnego (Rady)/zarządu/biura itd.

Dla zapewnienia odpowiedniej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenie zadbało o właściwe kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Osoby zaangażowane do pełnienia wybranych funkcji w organach Stowarzyszenia oraz biurze LGD posiadają stosowną wiedzę i doświadczenie. W wewnętrznych dokumentach regulujących działania LGD zawarto kompetencje wymagane na konkretnych stanowiskach w organach i biurze LGD. Rozwiązania przyjęte dla zapewnienia spełnienia tych wymagań to szczegółowe przeprowadzanie rozmów kwalifikacyjnych i weryfikacja wiedzy przez **test kompetencji**.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

LSR na lata 2014-2020 została przygotowana samodzielnie przez Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, co oznacza, że strategia nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny. W celu opracowania LSR oraz zapewnienia oddolnego charakteru tego dokumentu Stowarzyszenie zagwarantowało współpracę z lokalną społecznością. Na początku stycznia 2015r. powołana została grupa robocza do spraw przygotowania LSR na lata 2014-2020, w której skład weszli: członkowie zarządu LGD, pracownicy biura, członkowie LGD oraz mieszkańcy powiatu goleniowskiego, w tym grupy, których wiedza, doświadczenie i plany odnośnie przyszłego rozwoju, łączą się z zakresem i tematyką strategii. Zadaniem grupy roboczej jest koordynowanie prac nad opracowaniem i realizacją LSR oraz jej późniejszą aktualizacją.

LGD prowadząc prace nad przygotowaniem LSR w pierwszej kolejności opracowało kluczowe kwestie odnośnie zapewnienia partycypacyjnego charakteru LSR, przy których wykorzystano:

- 1. Doświadczenie LGD w realizacji LSR na lata 2007-2013, w tym wyniki badań własnych oraz wyniki kolejno przeprowadzonych ewaluacji wdrażania.**
- 2. Konsultacje społeczne podczas końcowej ewaluacji wdrażania LSR 2007-2013.**

Prace nad LSR zostały podzielone na następujące etapy:

- 1) diagnoza i analiza SWOT – zaplanowano przeprowadzenie 23 spotkań ze społecznością lokalną obszaru LSR (tzw. diagnoza partycypacyjna). Ilość spotkań, w każdej z sześciu gmin została określona wprost proporcjonalnie do liczby sołectw: w Gminie Goleniów - 5 spotkań (w miejscowościach Mosty, Krępsko, Komarowo, Białuń, Kliniska Wielkie), w Gminie Maszewo - 4 spotkania (Maszewo, Nastazin, Rożnowo Nowogardzkie, Jarosławki), Nowogard - 5 spotkań (Błotno, Długołęka, Kulice, Strzelewo, Olchowo), Osina - 2 spotkania (Kościszki, Osina), Przybiernów - 3 spotkania (Budzieszewice, Czarnogłowy, Brzozowo), Stepnica - 3 spotkania (Stepnica, Kopice, Racimierz). Materiały uzyskane podczas spotkań zostały przeanalizowane i pogrupowane. W wyniku realizacji pierwszego etapu powstała diagnoza obszaru, wyłoniły się grupy defaworyzowane oraz stworzono zarys analizy SWOT;
- 2) określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania – w kwietniu i maju podczas spotkań grupy roboczej oraz wyjazdowego spotkania do Trzęsacza analizowano materiały zebrane podczas realizacji tzw. diagnozy partycypacyjnej. Z przeanalizowanych i pogrupowanych informacji wypracowano plan działania oraz projekt celów ogólnych i szczegółowych, a także wskaźników. **Wypracowane materiały były konsultowane podczas spotkań z lokalną społecznością na przełomie sierpnia i września 2015r. i wykorzystane zostały do opracowania LSR.** **Podczas zrealizowanych konsultacji mieszkańcy zaproponowali wprowadzenie zmian w analizie SWOT – doprecyzowanie lub wykreślenie niektórych zapisów. Ponadto przeformulowano również cele ogólne i szczegółowe. Na przełomie września i listopada grupa robocza po przeprowadzonych konsultacjach dokonała analizy wniosków ze spotkań, zaproponowanych zmian, ich wpływu na rozwój terenu objętego LSR, a także ich odzwierciedlenia w celach i przedsięwzięciach, po czym przyjęła zgłoszone wnioski z przeprowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną. Dodatkowo uwzględniając wyniki badań własnych i ewaluacji, opracowała zagadnienia z etapu 3, 4 i 5;**
- 3) opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru – podczas spotkań grupy roboczej określono procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny;
- 4) opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji- podczas spotkań grupy roboczej wyznaczono elementy podlegające ewaluacji oraz monitoringowi, określono kryteria ewaluacji, czas i sposób pomiaru danych, czas przeprowadzania ewaluacji oraz sposób wykorzystywania wyników ewaluacji i analizy danych monitoringowych;

- 5) przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR – podczas spotkań grupy roboczej określono różnorodne metody komunikacji, które są dopasowane do potrzeb mieszkańców i grup defaworyzowanych, określono również efekty działań komunikacyjnych.

W ramach każdego etapu prac nad budowaniem LSR **udział wzięli na równych zasadach przedstawiciele sektorów: społecznego, publicznego, gospodarczego oraz mieszkańcy**. Nie do pominięcia jest również fakt, że wszyscy uczestnicy spotkań aktywnie w nich uczestniczyli, wzbogacając swoimi pomysłami i przemyśleniami ostateczny kształt wypracowanych rozdziałów LSR.

Tabela 4. Partycypacyjne metody konsultacji wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz dokumentacją potwierdzającą

Opis zastosowanych metod partycypacyjnych wraz z uzasadnieniem ich wyboru	Dokumenty potwierdzające
spotkania z mieszkańcami – przyczyniły się do uzyskania informacji na temat problemów i potrzeb mieszkańców, określenia słabych i mocnych stron obszaru oraz szans i zagrożeń widzianych oczami mieszkańców. Spotkania odbyły się między innymi w świetlicach wiejskich oraz ośrodkach kultury.	<ul style="list-style-type: none"> • listy obecności, • dokumentacja fotograficzna, • wypracowane materiały.
grupa robocza – to grupa kilkunastu osób, mieszkańców terenu objętego działalnością LGD, która brała udział w tworzeniu LSR. Jej celem było wyznaczenie kierunku prac nad poszczególnymi rozdziałami LSR oraz analiza danych zebranych podczas spotkań z mieszkańcami;	<ul style="list-style-type: none"> • listy obecności, • dokumentacja fotograficzna, • wypracowane materiały.
przeprowadzenie badań ankietowych (pytania zamknięte i otwarte) podczas spotkań z mieszkańcami oraz za pośrednictwem strony internetowej www.szansebezdrozy.pl/ankiety/ . Pytania ankietowe zawierały prośbę o wskazanie: potrzeb mieszkańców obszaru, które powinny być w pierwszej kolejności sfinansowane ze środków PROW, mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru. Ponadto proszono mieszkańców o wskazanie grup osób, na których działania LGD powinny się skoncentrować. Respondent był proszony o nadanie stopnia poziomu wspierania finansami z PROW wypunktowanych dziedzin życia. Za pomocą tej metody zebrano wnioski i opinie mieszkańców na temat potrzeb oraz zebrano materiały potrzebne do przeprowadzenia analizy SWOT;	<ul style="list-style-type: none"> • ankiety wypełnione przez mieszkańców w wersji papierowej • ankiety wypełnione przez mieszkańców w wersji on-line
fiszki projektowe w formie badań ankietowych (pytania zamknięte i otwarte) podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami jednostek sektora publicznego oraz za pośrednictwem strony internetowej www.szansebezdrozy.pl/ankiety/ . Pytania ankietowe zawierały prośbę o wskazanie projektów, które powinny być zrealizowane na obszarze powiatu goleniowskiego. Za pomocą tej metody zebrano informacje na temat planowanych do realizacji przedsięwzięć;	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnione fiszki projektowe
fokus – podczas modułu wyjazdowego podzielono uczestników na grupy, z którymi pracowano nad postawionymi im zagadnieniami. Dzięki tej metodzie dokonano analizy zebranych materiałów, stworzono zarys analizy SWOT, celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć;	<ul style="list-style-type: none"> • lista obecności, • dokumentacja fotograficzna
biały wywiad – gromadzenie niezbędnych informacji do tworzenia LSR za pomocą ogólnie dostępnych źródeł m. in. baz danych, danych publicznych. Za pomocą tej metody zebrano informacje niezbędne między innymi do stworzenia procedur wyboru operacji;	<ul style="list-style-type: none"> • wydruki z baz danych
metoda Walta Disneya – metoda polegała na przekształceniu najśmielszych wyzwań w realny, możliwy do skonstruowania innowacyjny produkt. Uczestnicy badania dzielili się na Marzycieli, Realistów oraz Krytyków. Metoda była stosowana jednoosobowo i w zespołach. Metodę tą wykorzystywano podczas spotkań grupy roboczej i modułu wyjazdowego. Dzięki niej zapisy znajdujące się w strategii mogły przyjąć swój ostateczny kształt.	<ul style="list-style-type: none"> • lista obecności, • dokumentacja fotograficzna

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR

Kluczowy etap przygotowania LSR				
1) diagnoza i analiza SWOT	2) określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	3) opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru	4) opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	5) przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR
Z kim pracowano				
Mieszkańcy obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru LGD
Metoda wykorzystana do pracy				
Grupa robocza	Grupa robocza	Grupa robocza	Grupa robocza	Grupa robocza
Badania ankietowe	Grupa focusowa	Spotkania z mieszkańcami	Spotkania z mieszkańcami	Spotkania z mieszkańcami
Fiszki projektowe	Spotkania z mieszkańcami	Biały wywiad	Biały wywiad	Biały wywiad
Biały wywiad	Metoda Walta Disneya	Metoda Walta Disneya	Metoda Walta Disneya	Metoda Walta Disneya

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR wykorzystano 4 partycypacyjne metody konsultacji.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowywana była przy pełnym zaangażowaniu społeczności lokalnej i jej aktywnym uczestnictwie. Dokumentami potwierdzającymi przeprowadzoną analizę oraz dane do budowy LSR wspólnie z mieszkańcami obszaru były ankiety, ogłoszenia, listy obecności, fiszki projektowe, zdjęcia. Skutki i wyniki zastosowanych metod znalazły się w dalszych rozdziałach LSR.

Podstawą aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju będą wyniki monitoringu i ewaluacji opracowywane zgodnie z procedurami zawartymi w rozdziale XI LSR. **Zmiany będą konsultowane z lokalną społecznością** przed ich zatwierdzeniem przez Zarząd oraz Walne Zebranie Członków. Propozycje zmian wychodzące od mieszkańców, wnioskodawców, grantobiorców, członków organów LGD oraz zaleceń organów nadzoru i instytucji zarządzających będą szczegółowo analizowane przed ich przyjęciem lub odrzuceniem. Szczegóły w tym zakresie opisuje załącznik nr 1 do LSR „Procedura aktualizacji lokalnej strategii rozwoju”.

Zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy wraz z metodami ich pomiaru - LGD planuje zatrudnić Animatora Społeczności Lokalnych (ASL) w celu wsparcia procesu rozwoju lokalnego. Osoba ta będzie analizowała sytuację lokalną, identyfikowała problemy i potrzeby, a także stymulowała lokalnych liderów do rozwijania własnych pomysłów oraz angażowania się w realizację projektów kwalifikujących się do wsparcia finansowego w ramach PROW.

Specyficzny produkt wysiłku wspólnego wszystkich ludzi zaangażowanych do pracy nad budową Lokalnej Strategii Rozwoju stanowi misja i wizja LGD.

MISJA: Naszą misją jest kształtowanie nowoczesnej społeczności z jednoczesnym zachowaniem tradycji i aktywnym budowaniem tożsamości lokalnej. Podejmowanie działań w duchu dobrowolności, tolerancji, solidarności i poszanowania poglądów w oparciu o zasady partycypacji i demokracji.

WIZJA: Naszą wizją jest stworzenie silnej, kreatywnej, przedsiębiorczej społeczności, gotowej na zmiany, kulturotwórczej, bogatej w zasoby, która będzie inspiracją dla innych.

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Obszar działania Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego obejmuje cały powiat goleniowski województwa zachodniopomorskiego. Tworzą go gminy: Goleniów, Maszewo, Nowogard, Osina, Przybiernów oraz Stepnica.

Diagnoza obszaru stanowi podstawę przygotowania LSR i obejmuje najważniejsze problemy, potrzeby, zasoby i potencjał występujące na danym obszarze istotne z punktu widzenia lokalnej społeczności¹. Szczególną uwagę zwrócono na te elementy, które mogą zostać rozwiązane w ramach interwencji środków z funduszy europejskich.

Tabela 6. Potencjał obszaru działania LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego na koniec 2013 roku

	Goleniów (gmina)	Goleniów (obszar wiejski)	Maszewo	Nowogard	Osina	Przybiernów	Stepnica	Suma (bez miasta Goleniów)
Miejscowości podstawowe ogółem	54	53	34	44	12	29	17	189
Liczba ludności (ludność faktycznie zamieszkała)	35 533	12 757	8 717	24 955	3 002	5 206	4 857	59 494
kobiety	18 101	6 281	4 354	12 690	1 509	2 549	2 464	29 847
mężczyźni	17 432	6 476	4 363	12 265	1 493	2 657	2 393	29 647
Ludność na 1km ²	80	30	41	74	30	23	17	51*
Wiek do 24 lat	10043	4074	2847	7037	971	1584	1413	17926
25-44	11180	4033	2693	7693	904	1516	1489	18328
45 i powyżej	14310	4650	3177	10225	1127	2106	1955	23240

Źródło: GUS BDL², dostęp 31.12.2014 r. * Ludność na 1 km² dla całego powiatu goleniowskiego

Powyższa tabela przedstawia podstawowe dane dotyczące obszaru działania Stowarzyszenia. Obszar ten tworzy 189 miejscowości (bez miasta Goleniów), 134 sołectwa o łącznej powierzchni 1604 km². Według danych GUS Bank Danych Lokalnych na koniec 2013 roku obszar działania LGD zamieszkiwały 59 494 osoby (bez miasta Goleniów), z czego nieznaczną większość stanowiły kobiety (50,2%).

1. Ukazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

1.1 Spójność przestrzenna

Obszar LGD znajduje się w północno – zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od zachodu poprzez jezioro Dąbie graniczy ze Szczecinem, a poprzez Odrę i Zalew Szczeciński z Powiatem Polickim (**bliskość aglomeracji szczecińskiej oraz granicy Państwa i morza**).

Cały obszar LGD jest spójny terytorialnie pod względem geograficznym, z uwagi na fakt, że gminy wchodzące w skład LGD sąsiadują ze sobą i położone są w jednym historycznie ukształtowanym obszarze (**położenie w granicach administracyjnych jednego powiatu**), a ich rozwój społeczny i gospodarczy zawiera elementy wspólne. Na całym obszarze znajdują się **atrakcyjne zabytki sakralne, dziedzictwa kulturowego i historycznego**.

Czynnikami sprzyjającym rozwojowi regionu jest **bliskość położonego w Gminie Goleniów portu lotniczego**, który należy do podstawowej sieci lotnisk komunikacyjnych w kraju.

1.2 Wspólna tożsamość

Obszar LGD jest interesującym miejscem ze względu na historię i szczególne dziedzictwo kultury duchowej. Prowadzone na tym obszarze po 1945 roku osadnictwo zetknęło ze sobą ludzi o odmiennych tradycjach, kulturze pracy, mentalności czy folklorze. Na całym Pomorzu Zachodnim, celowo rozpraszano osadników wywodzących się z tych samych wsi, czy nawet powiatów. Główna idea dążyła do tworzenia społeczeństwa nowego typu, silnie przywiązanego do ustroju socjalistycznego. Ta swoista sytuacja społeczno-kulturowa, ku zaskoczeniu ówczesnych władz, wywołała jednak zupełnie inne efekty. Zamiast izolacji jednostek i rodzin, wywołany został proces zmiany kulturowej, polegającej na integrowaniu różnych elementów regionalnych w otwarty i wciąż zmieniający się system kulturowy. Otwartość na wymianę wartości kulturowych jest więc w tym regionie chyba najbardziej wyrazistą cechą

¹ Najważniejsze problemy, potrzeby, zasoby i potencjał zostały pogrubione w tekście rozdziału III. Są one powiązane z analizą SWOT.

² http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=952743&p_token=0.1337223972659558 i http://szczecin.stat.gov.pl/gfx/szczecin/userfiles/_public/publikacje/rocznik_podregiony/roczn_podr_pdf_2015/iv_powierz_ludn.pdf

kulturową. Wzory takiego integrowania różnych elementów powinny być rozpowszechniane w ramach procesu rozwoju obszarów wiejskich, jako przykład tworzenia kapitału społecznego i kulturowego lokalnych społeczności. Mieszkańcy obszaru LSR chcą uczestniczyć w procesach tworzenia swojej tożsamości terytorialnej, społecznej i kulturowej. **Wskutek ich współpracy powstała m.in. wspólna Lokalna Strategia Rozwoju.**

1.3 Wspólne tradycje

Zróznicowane pochodzenie mieszkańców doprowadziło do powstania na obszarze LSR nowych tradycji. Dziś ważne funkcje w tym zakresie pełnią gminne ośrodki kultury, biblioteki, świetlice wiejskie oraz szkoły, mające w swojej ofercie różne formy aktywizacji kulturalnej i społecznej mieszkańców. Rozwijany jest wolontariat i współpraca z organizacjami pozarządowymi. Mieszkańcy sami wykonują działania na rzecz powrotu do korzeni i „odkopywania” kulturalnej i tradycyjnej przeszłości. Najlepszym przykładem tworzenia tradycji jest szereg wydarzeń kulturalnych przyciągających uczestników z całego obszaru działania LGD (związanych z historią, tańcem, muzyką, przyrodą).

1.4 Wspólne potrzeby

Wspólne potrzeby wynikają zazwyczaj z wspólnych problemów, a te na całym obszarze LSR są bardzo podobne. **Głównie są to problemy społeczne takie jak: występowanie na obszarze LSR środowisk o wysokim stopniu bezrobocia, ubóstwo, brak wizji zmiany. Wspólną potrzebą jest na pewno konieczność współpracy w zakresie przedsiębiorczości i wykreowania marki obszaru, jak również mocny rozwój i wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego tego terenu.**

1.5 Wspólne zasoby lokalne

Do wspólnych zasobów lokalnych na pewno można zaliczyć warunki przyrodnicze obszaru LSR (woda, tereny leśne), możliwości aktywnego wypoczynku, liczne ślady historyczne dziedzictwa kulturowego, tereny rekreacyjne i łowieckie, potencjał szlaków, ścieżek pieszych i rowerowych.

2. Grupy defaworyzowane szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemy i obszary interwencji odnoszące się do tych grup

Zakres tematyczny RLKS obejmuje m.in. działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rozwój ekonomii społecznej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Działania dotyczące zakresu tematycznego instrumentu jakim jest RLKS mają na celu ograniczenie problemów grup defaworyzowanych. Na obszarze LGD występują grupy osób defaworyzowanych z utrudnionym dostępem do miejsc pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. „wtórnym” (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwałe bezrobocie). W wyniku analizy zdiagnozowano występowanie następujących grup potencjalnie wykluczonych na rynku pracy:

- **Osoby powyżej 45 roku życia** – w ostatnich kilku latach (2007-2013) na obszarze LGD rejestrowano średniorocznie ok. 1674 osoby bezrobotne w tej grupie wiekowej.
- **Młodzież** (osoby poniżej 24 roku życia) – średnio w powiecie gołeniewskim rocznie jest ok. 900 osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej. Wśród przyczyn, które osłabiają pozycję młodzieży na rynku pracy najczęściej wymieniane są: niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, brak umiejętności praktycznych i doświadczenia zawodowego oraz niedostateczne kompetencje miękkie. Udział osób młodych wśród bezrobotnych wynika również z problemu społecznego występującego na obszarze LGD jakim jest wyuczona bezradność i postawy roszczeniowe. Postawa ta wynika z błędnie ukształtowanych postaw społecznych, powoduje ona takie problemy jak bieda, bezrobocie oraz przemoc w rodzinie.
- **Mieszkańcy obszarów wiejskich** - osoby zamieszkujące obszary wiejskie są szczególnie narażone na wykluczenie m.in. lokalizacja zakładów pracy (umiejscowienie w większych miastach powiatu), problemów z transportem (brak transportu zbiorowego lub ograniczenia częstotliwości połączeń komunikacji).
- **Osoby bezrobotne** – średnia liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w 2013 r. wyniosła 681 osób na gminę. Problemy społeczne na obszarze LGD związane są również z konsekwencjami procesu starzenia się społeczeństwa. Osoby starsze wymagają pomocy związanej z trudnościami w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych oraz prowadzeniu gospodarstwa domowego.

PODSUMOWANIE

Wybór kluczowych grup docelowych i obszarów interwencji

Zjawisko defaworyzacji można analizować z perspektywy różnych danych, gdyż ma ono wiele źródeł (ubóstwo, bezrobocie, długotrwałe choroby, niepełnosprawność, kryminalna przeszłość, bezradność, alkoholizm, wielodzietność). LGD mając na uwadze ograniczoność środków finansowych i dążenie do maksymalizacji efektów, powinna skupić się na wsparciu tych grup defaworyzowanych, dla których udzielona pomoc zapewni wystąpienie maksymalnych efektów. Narzędziem wyboru stała się w tym zakresie analiza sytuacji na rynku pracy, uzasadniona szczególnie ze względu na wiek.

Zidentyfikowano następujące grupy defaworyzowane:

- Młodzież (poniżej 24 roku życia)
- Osoby powyżej 45 roku życia

Rozważając problemy a w szczególności grup defaworyzowanych ogólne obszary interwencji zostały przewidziane poprzez wpływ na wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania a dokładnie rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, wspieranie inicjatyw oraz kształtowanie postaw zmierzających do rozwoju przedsiębiorczości. Obszary interwencji ze względu na ich celowość zostały określone jako interwencja w kapitał społeczny, przedsiębiorczość, inwestycje oraz promocję obszaru LSR.

3. Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Uwarunkowania gospodarcze w odniesieniu do obszaru działania LGD w poszczególnych gminach wpływać będą na możliwości rozwoju obszaru i wskazania właściwej interwencji z programów pomocowych. Istotne z punktu widzenia ogólnych uwarunkowań gospodarczych obszaru działania LGD jest położenie jednej z gmin członkowskich, gm. Goleniów w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej (**rozwinięty tzw. Goleniowski Park Przemysłowy**). Podstrefa Goleniów obejmuje dziesięć kompleksów o łącznej powierzchni 64,78 ha, położonych na południowy zachód od Goleniowa przy wsi Łozienica^{3,4}. W Parku siedzibę ma 35 firm, z czego 20 prowadzi działalność produkcyjną. Ponadto w gminie działają zakłady drzewne (Danowo) oraz zakłady papiernicze i piekarnia (Kliniska Wielkie).

Na terenie gminy **Maszewo** nie zlokalizowano zakładów przemysłowych uciążliwych dla środowiska, co pozytywnie wpływa na otaczającą przyrodę. Funkcjonują jednak zakłady rzemieślnicze, w tym dwie z udziałem kapitału zagranicznego, wykorzystujące nowoczesne technologie i reprezentujące różne branże. (m.in. kamieniarstwo, stolarstwo, produkcja i przetwórstwo tworzyw sztucznych, przetwórstwo spożywcze, szkółka drzew i krzewów ozdobnych, produkcja okien i drzwi, produkcja odzieży).

Na terenie gminy **Nowogard** również powstaje nowa strefa ekonomiczna, jedna z 29 podstref inwestycyjnych Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W Nowogardzie znajduje się zakład produkujący stolarke drzwiową i okienną, zakład produkcji mas bitumicznych oraz zakład produkcji betonów. Przy północnej granicy Nowogardu mieści się zakład produkujący elementy do izolacji termicznej i akustycznej samochodów.

Na terenie gminy **Osina** funkcjonują firmy związane z produkcją mebli, drzwi, okien, elementów metalowych, jak również funkcjonuje przemysł rolno-spożywczy. Znaczącymi zakładami działającymi w Osinie są producenci frontów meblowych oraz domów.

Gmina **Przybiernów** jest gminą rolniczą. Gospodarka gminy opiera się na rolnictwie, leśnictwie oraz przemyśle drzewnym. Na obszarze gminy nie działają zakłady przemysłowe, jedynie małe działalności gospodarcze, takie jak: betoniarnia, piekarnia, warsztaty samochodowe, stacje benzynowe, zakłady usług budowlanych oraz składnice drewna. Na terenie gminy znajdują się również kopalnie ropy i gazu ziemnego, kopalnia piachu podsypkowego, wytwórnia wody mineralnej, produkcja zniczy, kamieniarstwo, produkcja palet, stacje LPG, produkcja okien i drzwi, szkółki drzew i krzewów ozdobnych, gospodarstwa agroturystyczne, firmy transportowe. W Rokicie działa fabryka mebli oraz producent okien.

W gminie **Stepnica** zlokalizowany jest port morski Stepnica o znaczeniu lokalnym, pełniący funkcje rybacką, żeglarską, a także handlowo-przeładunkową. Na podstawie Polskiego Rejestru Statków Rybackich, na koniec 2013 roku w porcie w Stepnicy stacjonowało 11 jednostek rybackich. W mieście działa również oddział międzynarodowej firmy meblarskiej IKEA Industry Poland. Firma specjalizuje się w produkcji mebli z litego drewna oraz z płyt komórkowych i wiórowych. Gospodarka gminy Stepnica nastawiona jest na usługi turystyczne, na jej terenie znajdują się obiekty okolicy turystyczne, takie jak smażalnia ryb, restauracje oraz bary. Usługi te zwiększają ruch turystyczny oraz pobudzają gospodarkę. Na obszarze działania LGD w 2013 roku działało 8 755 podmiotów gospodarczych, z czego 97% stanowiły podmioty sektora prywatnego⁵.

Dominującym sektorem na obszarze działania LGD w 2013 r. był sektor handlu hurtowego i detalicznego, działało w nim 2084 podmioty gospodarcze. Kolejnym znaczącym sektorem było budownictwo, w którym działało

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 232, poz. 1551, s. 13065-7)

⁴ Podstrefa Goleniów. Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna SA. [dostęp 2014-11-27]

⁵ Źródło: GUS BDL [dostęp 3.01.2015 r.]

http://szczecin.stat.gov.pl/gfx/szczecin/userfiles/_public/publikacje/rocznik_podregiony/roczn_podr_pdf_2015/xvi_podmioty.pdf - Podmioty gospodarki narodowej w 2013 r. działające na obszarze LSR

ponad 1435 podmiotów, następnie przemysł 855 podmiotów, transport i gospodarka magazynowa 659 podmiotów oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 569 podmiotów⁶.

Diagnoza stanu społeczno-gospodarczego powiatu goleniowskiego wskazuje, że kierunkami rozwoju gospodarczego i inwestycyjnego obszaru LGD powinna być turystyka i rekreacja, przetwórstwo rolno-spożywcze, rolnictwo ekologiczne oraz usługi i przemysł nieuciążliwy dla środowiska naturalnego. Branże te, zatem będą miały kluczowe znaczenie dla gospodarki i należy w nie inwestować. Analiza przeprowadzona w Diagnostyce stanu społeczno-gospodarczego powiatu goleniowskiego wskazuje, że nastąpi stopniowy **zanik tradycyjnego rolnictwa** w kierunku małych i średnich przedsiębiorstw oraz przemysłu.

PODSUMOWANIE

Obszary, na które LGD może mieć wpływ

Dzisiejsza sytuacja sygnalizuje brak rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne, kulturowe i gospodarcze. Dlatego kierunek działania LGD w przyszłych latach musi skupić się na tworzeniu dobrych warunków dla rozwoju takiej przedsiębiorczości. Największy potencjał do inwestycji posiada gmina Goleniów. Wynika to z jej doposażenia w infrastrukturę techniczną, korzystnych warunków podatkowych dla inwestorów oraz dynamicznego rozwoju usług oraz drobnej przedsiębiorczości. Gmina Maszewo posiada potencjał do inwestycji w przetwórstwo rolne oraz agroturystykę. Wynika to z rolniczego charakteru gminy oraz walorów turystycznych. Gmina Stepnica posiada potencjał dla rozwoju agroturystyki, charakteryzuje się również dużą aktywnością gospodarczą bazującą na turystyce, przemyśle drzewnym i usługach. Duże znaczenie ma również funkcjonujący Morski Port z dwoma basenami rybackim i towarowym. Gminy Goleniów, Maszewo i Stepnica mają największy potencjał inwestycyjny jeżeli chodzi o działalność gospodarczą oraz turystyczną. Gmina Przybiernów oraz Maszewo posiada natomiast potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego⁷. Gmina Osina ze względu na rolniczy charakter oraz znaczny udział obszarów leśnych posiada potencjał do rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki. Wszystkie walory gmin obszaru LGD zachęcają nowych inwestorów do zakładania biznesu i lokowania kapitału w tym obszarze. Tym bardziej, że gospodarka obszaru LGD wykazuje trend rosnący, a wskaźnik przedsiębiorczości pozycjonuje gminy na przeciętnej pozycji w województwie zachodniopomorskim.

Cel ogólny LSR – Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania

Przedsięwzięcia: Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej

Przedsiębiorczość jest postawą, która współdecyduje o życiowym powodzeniu jednostek i rozwoju społeczności. Dlatego LGD powinna aktywnie wspierać przedsiębiorczość swoich mieszkańców, wychowywać w tym duchu młode pokolenia i rozwijać ich edukację ekonomiczną. W latach 2007-2013 młodzież z obszaru LGD wykazywała się **aktywnością i chęcią do szerzenia idei przedsiębiorczości**, biorąc udział w grze „Chłopska Szkoła Biznesu”, której celem był rozwój umiejętności biznesowych oraz promocja przedsiębiorczości⁸. Ten kierunek pracy powinien być również kontynuowany w przyszłym okresie programowania.

Przedsiębiorczość społeczna – mimo prężnie działających organizacji pozarządowych - fundacje i stowarzyszenia (ich wzrost jest ponad dwukrotny od 2007 r.) i znacznej ilości podmiotów gospodarki społecznej - spółdzielni (głównie o wieloletnich tradycjach), cały czas brakuje nowych podmiotów ekonomii społecznej. Do tej pory zarejestrowanych w KRS są dwie: Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Omega z Przybiernowa oraz "Do dzieła" Spółdzielnia Socjalna z Maszewa.

4. Opis rynku pracy (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Uwarunkowania rynku pracy mają wpływ na stan gospodarki oraz mogą oddziaływać na problemy społeczne występujące u mieszkańców.

Dane wskazują, iż liczba pracujących osób wzrosła od ok. 8,2 tys. (2007 r.) do ok. 11 tys. osób (2013 r.) - bez miasta Goleniów. Większość osób zatrudnionych stanowią mężczyźni (ok. 55%). Najwięcej osób pracujących

⁶ Źródło: GUS BDL [dostęp 3.01.2015 r.] Przedsiębiorcy wpisani do rejestru REGON w podziale na sekcje PKD w 2013 r. – http://szczecin.stat.gov.pl/gfx/szczecin/userfiles/_public/publikacje/rocznik_podregiony/roczn_podr_pdf_2015/iv_powierz_ludn.pdf

⁷ Diagnoza stanu społeczno-gospodarczego powiatu goleniowskiego, 2013 rok

⁸ Strona www Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego <http://szansebezdrozy.pl/zrealizowane-projekty/> [dostęp 11.03.2015 r.]

zamieszkuje miasto Goleniów, prawie 6,7 tys. osób⁹. Przeciętne zatrudnienie wynosiło ok. 22,4 tys. osób z czego największy udział przypadł na branżę przemysłową i budowlaną tj. ok. 15,6 tys. osób.

Średni udział zarejestrowanych bezrobotnych w wieku produkcyjnym w 2013 r. wyniósł 4088 osób - najniższą wartość w latach 2007-2013. W skali województwa obszar LSR wypada raczej zadowolająco. Bezrobocie wyższe jest wśród kobiet, średnio w 2013 r. bezrobotnych było 2239 kobiet, co stanowi ok. 55 % kobiet i 1849 mężczyzn, co stanowi ok. 45%.

Stopa bezrobocia w powiecie goleniowskim wynosiła 13,3 %. Dla porównania wartość ta w województwie wynosiła 18 %. Najniższe bezrobocie natomiast jest w gminie Goleniów (3,61%). Bezrobocie wśród mężczyzn gmin obszaru LGD jest niższe niż średnia dla województwa, która wynosi prawie 6,4%¹⁰.

Tabela 7. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2007-2013 w gminach obszaru działania LGD¹¹

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹²
Goleniów									
ogółem	osoba	1370	1426	1930	1855	1685	1630	1327	1065
mężczyźni	osoba	525	563	891	823	742	750	630	508
kobiety	osoba	845	863	1039	1032	943	880	697	557
Maszewo									
ogółem	osoba	540	489	681	679	580	593	496	386
mężczyźni	osoba	200	187	316	302	232	256	229	159
kobiety	osoba	340	302	365	377	348	337	267	227
Nowogard									
ogółem	osoba	1616	1545	1805	1960	1770	1850	1538	1177
mężczyźni	osoba	647	612	818	870	728	848	681	536
kobiety	osoba	969	933	987	1090	1042	1002	857	641
Osina									
ogółem	osoba	200	195	215	232	212	201	175	134
mężczyźni	osoba	82	69	86	82	87	86	65	50
kobiety	osoba	118	126	129	150	125	115	110	84
Przybiernów									
ogółem	osoba	376	286	345	380	381	367	304	233
mężczyźni	osoba	152	104	161	179	154	167	139	93
kobiety	osoba	224	182	184	201	227	200	165	140
Stepnica									
ogółem	osoba	277	231	344	333	268	252	248	233
mężczyźni	osoba	95	80	154	145	102	102	105	93
kobiety	osoba	182	151	190	188	166	150	143	140
średnia									
ogółem	osoba	730	695	887	907	816	816	681	538
mężczyźni	osoba	284	269	404	400	341	368	308	240
kobiety	osoba	446	426	482	506	475	447	373	298

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Analiza danych statystycznych wykazała, że średnia liczba osób bezrobotnych wśród osób młodych w powiecie goleniowskim w 2013 r. wyniosła 691 osób, z czego większość stanowiły kobiety.

Tabela 8. Osoby bezrobotne w powiecie goleniowskim w podziale na wiek w latach 2007-2013¹³

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹⁴
24 lata i mniej								

⁹Źródło: GUS BDL [dostęp 3.01.2015 r.] http://szczecin.stat.gov.pl/gfx/szczecin/userfiles/_public/publikacje/rocznik_podregiony/roczn_podr_pdf_2015/v_rynek_pracy.pdf

¹⁰Źródło: GUS BDL [dostęp 3.01.2015 r.]

http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=635174&p_token=0.6780492181467396

¹¹Dane dla całej gminy Goleniów, brak rozdzielenia danych o bezrobociu w GUS BDL na obszar wiejski i miejski

http://szczecin.stat.gov.pl/gfx/szczecin/userfiles/_public/publikacje/rocznik_podregiony/roczn_podr_pdf_2015/v_rynek_pracy.pdf

¹²<http://szczecin.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/praca-wynagrodzenie/rynek-pracy-w-województwie-zachodniopomorskim-w-2014-r-,2,12.html> [data: 25.03.2015 r.]

¹³ Dane dla całej gminy Goleniów, brak rozdzielenia danych o bezrobociu w GUS BDL na obszar wiejski i miejski

¹⁴ <http://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/statystyka-badania-i-analiza/analizy-i-opracowania/2014-rok2/> [data: 25.03.2015 r.]

ogółem	osoba	847	799	1176	1130	1003	902	691	501
mężczyźni	osoba	287	304	511	452	381	351	276	189
kobiety	osoba	560	495	665	678	622	551	415	312
45 i więcej									
ogółem	osoba	1484	1504	1583	1722	1741	1842	1847	1230
mężczyźni	osoba	749	747	804	898	906	968	974	684
kobiety	osoba	735	757	779	824	835	874	873	546

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Rośnie natomiast liczba osób bezrobotnych w wieku 45 i więcej, a w 2013 r. wyniosła ona 1 847 osób. W tej grupie wiekowej większość stanowili mężczyźni (ok. 100 osób więcej). Średnia liczba bezrobotnych w grupie wiekowej osób 24 i mniej w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2013 r. wyniosła 835 (dane GUS BDL). Natomiast średnia liczba bezrobotnych w grupie wiekowej 45 i więcej wyniosła dla powiatu w 2013 r. 1 379 (dane GUS BDL).

PODSUMOWANIE

Obszary, na które LGD może mieć wpływ

Choć w ilości osób bezrobotnych wśród osób młodych widoczny jest trend malejący to cały czas należy czuwać nad budową systemu motywacyjnego. Młodzież często ma postawy roszczeniowe i nastawiona jest na szybkie efekty (np. szybkie znalezienie pracy) i nie do końca zainteresowana jest wsparciem ze strony urzędów pracy.¹⁵ Dlatego działania LGD w tym zakresie powinny skupiać się na rozwijaniu umiejętności biznesowych w tym zdolności negocjacyjnych oraz umiejętności szacowania i podejmowania ryzyka ekonomicznego (Chłopska Szkoła Biznesu). Potrzebne są również działania wspierające osoby, które wykazują już cechy liderów i animatorów, aby pozwolić im organizować przestrzeń w swoim środowisku .
Zatrudnienie na obszarze LGD ogólnie wykazuje trend rosnący, co świadczy o poprawie sytuacji na rynku pracy oraz efektywności działań realizowanych w ramach wsparcia ze środków funduszy europejskich. Pomimo tego cały czas obserwuje się występowanie środowisk o wysokim stopniu bezrobocia.

Cel ogólny LSR – Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności

Przedsięwzięcia:

1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności,
2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych

5. Działalność sektora społecznego - organizacje pozarządowe (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Działalność organizacji pozarządowych jest istotnym wyznacznikiem kapitału społecznego na obszarze LGD. Organizacje pozarządowe reprezentują, bowiem oddolne zbiorowości mieszkańców, dzięki czemu ułatwiona jest komunikacja pomiędzy władzą a mieszkańcami. Działania podejmowane przez organizacje pozarządowe w większym stopniu odpowiadają potrzebom lokalnej społeczności, a skuteczna ich współpraca z władzami gminy może sprzyjać zadowoleniu obywateli. W powiecie goleniowskim na koniec 2013 roku działało 9 fundacji z sektora prywatnego¹⁶. Liczba ta jest nieznaczna, jednak względem 2007 r. uległa zwiększeniu. Najwięcej organizacji pozarządowych działało w 2013 r. w gminie Goleniów. Natomiast liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych w 2013 r. wyniosła 190 dla całego powiatu goleniowskiego¹⁷. Liczba ta zwiększyła się prawie dwukrotnie w ciągu 6 lat (**powstawanie nowych organizacji pozarządowych**). Najwięcej stowarzyszeń i organizacji społecznych w 2013 r. działało w gminie Nowogard oraz Goleniów. Oprócz organizacji pozarządowych na obszarze aktywnością wykazują się także **ochotnicze straże pożarne, grupy nieformalne oraz kluby seniora**.

¹⁵ Raport z badania pn. Wpływ projektów szkoleniowych realizowanych w Priorytecie VIII na potrzeby przedsiębiorstw, poprawę ich konkurencyjności/funkcjonowania oraz zmianę polityki szkoleniowej firm, a także wpływ na adaptacyjność uczestników projektu szkoleń w kontekście zmian gospodarczych zachodzących w regionie, Openfield Research&Communications, Szczecin, grudzień 2013 r.

¹⁶ Fundacje w powiecie goleniowskim – Fundacja "Czarny Kot", Fundacja Świętej Siostry Faustyny, Fundacja na Rzecz Pomocy, Edukacji i Rozwoju Dzieci, Fundacja na rzecz Budowy Basenu Krytego wraz z Częścią Rehabilitacyjną przy Liceum Ogólnokształcącym w Goleniowie, Fundacja „ZEFIR” w Kaliniskach Wielkich, Fundacja "Akademia Europejska Kulice- Kuelz" w Kulicach, Fundacja "Pomoc Służbie Zdrowia im. Janusza Łotockiego" w likwidacji, Fundacja Goleniowska Akademia Rozwoju, Samorządowa Fundacja Opieki Medycznej "Zdrowie"

¹⁷ Źródło: GUS BDL [dostęp 3.03.2015 r.]

Pomimo, iż na obszarze LGD występuje duża liczba organizacji społecznych brakuje stowarzyszeń, które mogłyby zagospodarowywać obszary takie jak: podjęcie **inicjatyw i mechanizmów wspierających młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej, promocja regionu i budowanie marki obszaru, podejmowanie działań międzypokoleniowych.**

6. Problemy społeczne (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie goleniowskim na lata 2006-2015 wskazuje na problem ubóstwa występujący na obszarze LGD. Ubóstwo powoduje zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny i pogłębia jej dysfunkcyjność.

Kolejną dysfunkcją najczęściej występującą po ubóstwie i bezrobociu na obszarze LSR jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Prawidłowo funkcjonująca rodzina powinna kształtować w wychowankach postawy społeczne. Występowanie wyuczonej bezradności powoduje wiele współczesnych problemów społecznych, takich jak bieda, bezrobocie oraz przemoc w rodzinie. Niezaradność w wychowaniu dzieci często łączy się z innymi problemami takimi jak uzależnienia i przemoc. Kolejnymi grupami osób dysfunkcyjnych są osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków. Liczba osób w tej grupie systematycznie wzrasta, są to osoby zarówno młode, jak i starsze. Wzrasta również liczba rodzin, które doznają przemocy fizycznej i psychicznej. Liczba rodzin z tą dysfunkcją systematycznie wzrasta, jednak Strategia wskazuje, że nie jest ona na wysokim poziomie¹⁸.

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w gminach obszaru LGD jest znacznie wyższy niż średnia dla kraju oraz województwa. Powyżej średniej dla województwa wskaźnik osiąga wartość w gminach Osina, Stepnica, Przybiernów oraz Maszewo. Najwyższy odsetek wynosi prawie 18%, jest to wartość dwukrotnie wyższa niż średnia dla kraju. Gmina Goleniów wypada najlepiej, jednak wynika to z liczby osób, która zamieszkuje miasto.

7. Uwarunkowania geograficzne, przyrodnicze oraz ukształtowanie powierzchni (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Obszar działania LGD leży w zasięgu Niziny Szczecińskiej i obejmuje tereny Równiny Goleniowskiej, Równiny Nowogardzkiej oraz zachodnią część Dolnej Odry. Rzeźba terenu w południowej części jest przecięta doliną Iny i jej dopływami: Wiselką i Wiśniówką. W części północnej przecinają ją m.in. Gowienica i Wołczenia. W południowej części Równiny występują liczne torfowiska leśne i łąkowe, natomiast w północnej części piaski i żwiry.

Ważnym obszarem leśnym na terenie działania LGD jest **Puszcza Goleniowska**. To kompleks leśny obejmujący 630 km², w skład którego wchodzi 9 rezerwatów i 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Ponadto działają **leśne ośrodki edukacyjne** dające możliwość korzystania z lekcji tematycznych i ze ścieżek przyrodniczo-leśnych.

Pod względem turystycznym obszar powiatu goleniowskiego należy do wyjątkowo atrakcyjnych. Charakteryzuje się występowaniem **wysokich walorów krajobrazowo-przyrodniczych i terenów cennych pod względem przyrodniczym (wiele gatunków chronionych flory i fauny) oraz atrakcyjnymi terenami łowieckimi**. Ponadto za sprawą dużych powierzchni leśnych oraz akwenów, a także **obszarów bogatych w zasoby naturalne: runo leśne, drewno, kruszywa** należy do atrakcyjnych regionów województwa pod względem turystyczno-rekreacyjnym i przemysłowym. Obszary leśne są niezwykle istotne w kształtowaniu turystyki i rozwoju obszarów działania LGD. W celu utrzymania **ubożejącej bioróżnorodności** i zachowania obszarów leśnych przyszłym pokoleniom, najcenniejsze siedliska zostały objęte ochroną prawną. O potencjale leśnym opisywanego obszaru stanowi znaczna liczba siedlisk objętych programem Natura 2000. Pomimo bliskości Puszczy Goleniowskiej oraz obszarów objętych ochroną wśród mieszkańców istnieje **niska świadomość ekologiczna**. Przekłada się to na negatywne działania ludności wpływające na **pogarszający się stan środowiska naturalnego LGD (np. turystyka śmieciowa, zły stan gospodarki ściekowej, inwestycje uciążliwe dla środowiska)**.

Uwarunkowania przestrzenne obszaru LGD wpływają na konieczność rewitalizacji obszarów wiejskich między innymi ze względu na **niską jakość estetyki wsi**. Niestety **brak planów zagospodarowania przestrzennego** przyczynia się do zahamowania rozwoju zmian w wiejskim krajobrazie.

8. Turystyka, kultura (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Ukształtowanie terenu oraz zasoby przyrodnicze stwarzają duże możliwości w temacie turystyki m.in. dzięki dostępowi poszczególnych gmin do akwenów wodnych. W przypadku Gminy Stepnica jest to **Zalew Szczeciński**, zaś Gminy Goleniów - **Jezioro Dąbie**. Gminy te kładą duży nacisk na rozwój turystyki wodnej związanej z wędkarstwem, żeglarstwem, kajakarstwem. W pozostałych gminach dużą rolę odgrywają jeziora z funkcjonującymi kąpieliskami.

Na obszarze LGD istnieje **duży potencjał szlaków, ścieżek pieszych i rowerowych oraz szlaki pielgrzymkowego - Pomorska Droga Świętego Jakuba**. Przebiega on przez takie miejscowości jak: Jarszewko, Łąka, Racimierz, Żarnowo, Czarnocin, Kopice, Gąsierzyno, Piaski Małe, Stepniczka, Stepnica, Kąty, Krępsko, Żdźary, Goleniów, Komarowo, Borzysławiec, Lubczyna, Czarna Łąka, Pucice, Załom. Daje on dużą możliwość aktywizacji

¹⁸ Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie goleniowskim na lata 2006-2015, lipiec 2006 r.

społecznej i gospodarczej mieszkańców. Mieszkańcy obszarów, przez które przebiega szlak mogą stać się usługodawcami dla turystów i pielgrzymów, co może wpłynąć na pobudzenie lokalnej gospodarki¹⁹.

PODSUMOWANIE

Obszary, na które LGD może mieć wpływ

Wsparcie niskiej jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej stanowi element różnicowania

i wzbogacania działalności gospodarczej na terenach wiejskich. Służy ono, bowiem generowaniu nowych miejsc pracy oraz dodatkowych źródeł dochodów, które wykorzystują lokalne zasoby i walory. Turystyka wiejska posiada potencjał do budowania rozwoju terenów wiejskich. Jej uzasadnieniem jest moda na wiejskość, możliwość kreowania nowych atrakcji turystycznych i produktów lokalnych lub rozwoju istniejących.

Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury technicznej zwiększa szanse w konkurencji o nowych mieszkańców, turystów oraz inwestorów, co stanowi motor rozwoju każdej JST²⁰.

Działania w obszarze turystyki w przyszłym okresie programowania zgodnie ze Strategią Powiatu Goleniowskiego oraz Strategią Gminy Stepnica powinny koncentrować się na rozwoju aktywnej turystyki. Turystyka aktywna skoncentrowana wokół walorów wód Zalewu Szczecińskiego to żeglarstwo, sporty wodne, plaże i kąpiele słoneczne. Turystyka bazująca na walorach leśnych obszaru, czyli turystyka piesza (w szczególności dotycząca Pomorskiej Drogi św. Jakuba), rowerowa oraz NordicWalking, agroturystyka oraz jeździectwo²¹.

Cel ogólny LSR – Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu

Przedsięwzięcia:

1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej,
2. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR

Pomiar rozwoju funkcji turystycznej jest dokonywany za pomocą kilku wskaźników, wśród których należy wymienić najlepiej znane tradycyjne wskaźniki funkcji turystycznej. Jednym z nich jest wskaźnik Schneidera²².

Tabela 9. Wskaźnik Schneidera dla powiatu goleniowskiego

Jednostka terytorialna	korzystający z noclegów na 1000 ludności						
	Ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	Osoba	osoba
Powiat goleniowski	365,88	495,14	508,93	495,04	505,99	403,36	420,47
<i>Powiat goleniowski (bez miasta Goleniów)</i>	181,39	434,81	434,48	447,39	487,17	323,21	336,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL [dostęp 31.12.2014 r.]

Zwiększa się zainteresowanie turystów gminami obszaru LGD o czym świadczy rosnąca tendencja wskaźnika Schneidera, poprawia się również jakość oferty turystycznej (**atrakcyjne tereny rekreacyjno-wypoczynkowe**). Powstają atrakcyjne obiekty turystyczne w gminach obszaru działania LGD budujące konkurencyjność obszaru, takie jak przystanie wodne, wypożyczalnie sprzętu, kąpieliska oraz ośrodki sportowe.

Na terenie obszaru LSR dostępna jest atrakcyjna oferta agroturystyczna wynikająca m.in. z mody na agroturystykę. Oprócz gospodarstw rolnych oferujących nocleg, istnieją również oferty mieszkańców proponujących atrakcyjne spędzanie wolnego czasu poprzez naukę dodatkowych zajęć, w postaci m.in. dziewiarstwa, pszczelarstwa, zajęć plastycznych i kulinarnych. Ma to związek z **dużą aktywnością lokalnych artystów**. Wciąż jednak brakuje konkretnych działań do wypromowania **rzemieślników i wytwórców przez co ich potencjał pozostaje niewykorzystany**. W związku z tym na obszarze objętym LSR wciąż **nie ma produktu regionalnego (brak świadomości mieszkańców o potencjale produkcji eko-żywności) oraz kompleksowych ofert turystycznych (niska świadomość potencjału turystycznego wsi oraz słabo rozwinięta baza turystyczna)**. Taka sytuacja wynika

¹⁹ Strategia Rozwoju Gminy Stepnica do roku 2025, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2014 r.

²⁰ Ratajczak Marek, Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

²¹ Strategia Rozwoju Gminy Stepnica do roku 2025 r., Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2014 r.

²² Wskaźnik Schneidera - wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 1000 mieszkańców stałych.

z **braku sieci współpracy** między przedsiębiorcami. Szansą dla rozwoju środowisk wiejskich jest wykorzystanie aglomeracji szczecińskiej jako rynku zbytu dla produkowanych towarów i usług (np. **zapotrzebowanie na zdrową i ekologiczną żywność**).

9. Aktywność społeczna i edukacja (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Na obszarze powiatu goleniowskiego istnieją **wspólne miejsca spotkań w tym: świetlice lub inne obiekty pełniące ich funkcje, place zabaw oraz wiaty**. Wiele z tych obiektów powstało lub zostało wyposażonych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Dzięki temu możliwe jest organizowanie wydarzeń i zajęć dla mieszkańców.

Na obszarach wiejskich występuje **słaba oferta kulturalno-edukacyjna dla każdej grupy wiekowej**, a wydarzenia i zajęcia, w których mieszkańcy mogą brać udział odbywają się jedynie w centralnych miejscowościach gmin. Działalność integracyjna w społecznościach lokalnych kierowana jest przez jednostki samorządowe (szkoły, biblioteki, jednostki kultury) oraz przez organizacje pozarządowe. Wciąż jednak widoczne jest **słabe zaangażowanie mieszkańców w rozwój społeczności, które między innymi wynika z niskiego poziomu zaufania społecznego**.

PODSUMOWANIE

Obszary, na które LGD może mieć wpływ

Obecna sytuacja wskazuje, iż nadal jest brak mechanizmów wsparcia aktywności społecznej, co szczególnie widać na obszarach wiejskich. W środowiskach wiejskich występuje mała liczba liderów, przywódców i animatorów społecznych oraz osób z autorytetem, które mogły by mocno stymulować rozwój i pomagać w budowie wizji zmian. Brakuje mechanizmów o charakterze doradczo-organizacyjnym, jak i wykorzystania kapitału ludzkiego. Dlatego LGD musi zmierzać w kierunku pracy animatorów ze społecznościami wiejskimi, która może doprowadzić do ożywienia społeczności i pobudzenia do działania. Ważne jest edukowanie, inspirowanie, wspieranie, motywowanie w celu rozwiązywania lokalnych problemów.

Cel ogólny LSR – Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności

Przedsięwzięcia: Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności

Fundusze unijne dają duże możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć przeprowadzanych na obszarach wiejskich, dlatego ważną kwestią jest **edukacja i zwiększanie świadomości społecznej w zakresie możliwości ich pozyskiwania**. Niezbędna jest praca z mieszkańcami w zakresie przygotowywania i realizowania projektów, jak również wsparcie w **wykorzystywaniu zewnętrznych źródeł finansowania**. Słabą stroną LGD jest **niedostateczna informacja i promocja** dlatego niezbędne jest stworzenie odpowiedniego planu komunikacyjnego dającego możliwości przekazywania informacji o możliwościach jakie daje Stowarzyszenie i środki unijne.

Ważną częścią społeczeństwa są osoby starsze, których liczba stale wzrasta. Na obszarze LSR obserwuje się duże zaangażowanie osób starszych w życie społeczne. Istnieje wiele klubów seniora oraz uniwersytetów III wieku. **Osoby starsze mają wiele atutów, które można wykorzystać w działaniach społecznych m.in. doświadczenie, umiejętności, wiedze** zdobywaną przez lata i przede wszystkim dużo wolnego czasu. Dużą rolę w tym zakresie mogą odegrać organizacje społeczne, które stanowią dobrą formę dla realizacji aktywności osób starszych.

10. Produkt lokalny (NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY, POTRZEBY, ZASOBY I POTENCJAŁ)

Nowy okres programowania stał się okazją do podsumowania dotychczasowych działań na rzecz produktu lokalnego. Do tej pory obszar LSR **nie posiada produktu lokalnego** zarówno w kategoriach sztuka/rękodzieło, produkt spożywczy, produkt usługowy, zespół regionalny, wydarzenie/impreza oraz pamiątka turystyczna. Pomimo, że na obszarze LGD istnieją produkty znane, tradycyjne, mogące stać się marką promującą obszar, to głównym problemem jest ich znajomość (często o ich istnieniu wiedzą tylko mieszkańcy danego sołectwa lub gminy). Dlatego ze względu na potencjał obszaru LGD w nowym okresie programowania powinny zostać wykreowane takie produkty. Ścieżki pozyskiwania produktu lokalnego będą realizowane poprzez diagnozę potencjału, ankiety przeprowadzane bezpośrednio wśród mieszkańców, badania, wywiady, konkursy kulinarne. Do tej pory podobne działania były podejmowane (strona agropowiat.pl czy Wiejskie Ośrodki Edukacyjne), jednak teraz potrzebna będzie konkretna pomoc przy ich wytwarzaniu i dystrybucji.

Największy potencjał istnieje w przypadku sztuki rękodzielniczej. Na uwagę zasługują produkty wykonane w decoupage'u z motywem historycznym miast, lokalnymi krajobrazami, a także produkty marynistyczne itp. Na obszarze objętym LSR istnieje również szereg produktów spożywczych produkowanych w sposób nieprzemysłowy i niemasyowy, z surowców lokalnych przy użyciu lokalnych i tradycyjnych metod wytwarzania, na które należy zwrócić uwagę nie tylko ze względu na ich walory smakowe, ale też historię czy niepowtarzalny lokalny charakter. Wymienić

tu należy m.in. paprykarz stepnicki, do którego produkcji używane są ryby z połowów ze stepnickiego portu rybackiego oraz inne potrawy rybne charakterystyczne głównie dla Gminy Stepnica ze względu na położenie (sandacz faszerowany, pulpety rybne w sosie pomidorowym, pierogi z rybą, zupa kołduny z leszcza), a także żurek z kurkami (Węgorza) czy kiszka ziemniaczana (Burowo). Uwagę należy zwrócić także na liczne potrawy przygotowywane na konkursy kulinarne organizowane na obszarze LGD. W Goleniowie przy okazji konkursów „Polskie Potrawy Wigilijne” oraz „Polskie Potrawy Wielkanocne” Koła Gospodyń, Stowarzyszenia, Szkoły oraz grupy nieformalne i osoby prywatne przygotowują potrawy w kategoriach: zupy i barszcze, potrawy z ryb, ciasta i wypieki, pierogi, uszka i inne potrawy oraz potrawy z jaj, mięsa, zupy wielkanocne.

Przedstawiona diagnoza stanowi podstawę przygotowania strategii i jest bazą wyjściową do jej dalszych rozdziałów. Dotyczy ona problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału terytorium i ludności obszaru LGD. Formułowanie kolejnych części dokumentu jest ściśle ze sobą powiązane dlatego konsekwentnie dążono do utrzymania adekwatności pomiędzy diagnozą a analizą SWOT, diagnozą a celami i przedsięwzięciami oraz diagnozą a kryteriami.

IV. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT została przeprowadzona przy zaangażowaniu lokalnej społeczności. W pracach brali udział na równych zasadach przedstawiciele wszystkich trzech sektorów. Zgodnie z metodologicznymi założeniami analizy SWOT proces planowania strategicznego oparto na wiedzy lokalnej społeczności biorąc pod uwagę jej uwagi, opinie i rekomendacje. W trakcie spotkań z mieszkańcami wykorzystywano warsztatowe metody aktywizujące uczestników „mapy myśli”, metodę „burzy mózgów”, ćwiczenia oparte o metodę Kolba oraz dyskusje wielokrotne.

Mieszkańcy pracując nad analizą SWOT brali pod uwagę doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i analizę SWOT z Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009 – 2015. Ostatecznie po diagnozie obszaru, wymianie doświadczeń i opinii udało się wypracować ostateczną wersję dokumentu. **Ponadto LGD przedstawiła tabelaryczną matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników, która znajduje się w rozdziale V LSR (Tabela 11).**

Tabela 10. ANALIZA SWOT LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego na lata 2014-2020

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<i>potencjał demograficzny, aktywność społeczna, rynek pracy, edukacja</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • duże ilości organizacji pozarządowych, ochotniczych straży pożarnych, grup nieformalnych, klubów seniora (<i>Rozdział III.5 diagnozy</i>) • działalność integracyjna w społecznościach lokalnych (<i>Rozdział III.9. diagnozy</i>) • aktywność lokalnych artystów (<i>Rozdział III.8 diagnozy</i>) • umiejętności, wiedza i aktywność osób starszych (<i>Rozdział III.9 diagnozy</i>) • promocja idei przedsiębiorczości wśród młodzieży (Chłopska Szkoła Biznesu) (<i>Rozdział III.3 diagnozy</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • słabe zaangażowanie mieszkańców w rozwój społeczności (<i>Rozdział III.9 diagnozy</i>), • brak działań międzypokoleniowych (<i>Rozdział III.5 diagnozy</i>), • brak wparcia dla osób wykazujących cechy liderów i animatorów (<i>Rozdział III. 9 diagnozy</i>), • niedostateczna informacja i promocja LGD (<i>Rozdział III.8 diagnozy</i>), • hermetyczność środowiska wiejskiego (<i>Rozdział diagnozy</i>), • mała liczba liderów, przywódców i animatorów społecznych oraz osób z autorytetem na obszarze LGD (<i>Rozdział III.9 diagnozy</i>), • brak inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej (<i>Rozdział III.5 diagnozy</i>), • występowanie na obszarze LGD środowisk o wysokim stopniu bezrobocia (<i>Rozdział III.4 diagnozy</i>), • niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców (<i>Rozdział III.8 diagnozy</i>), • brak wizji zmiany (<i>Rozdział III.1.4 diagnozy</i>), • brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru (<i>Rozdział III.5 diagnozy</i>)
<i>dziedzictwo historyczne i kulturowe</i>	

<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne zabytki sakralne, dziedzictwa kulturowego i historycznego (Rozdział III.1.1 diagnozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • brak produktu lokalnego (Rozdział III.10 diagnozy), • słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarach wiejskich dla każdej grupy wiekowej (Rozdział III.9 diagnozy)
środowisko przyrodnicze, ekologia	
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory krajobrazowo-przyrodnicze na obszarze LGD i tereny cenne pod względem przyrodniczym (wiele gatunków chronionych flory i fauny) (Rozdział III.7 diagnozy, • atrakcyjne tereny łowieckie (Rozdział III.7 diagnozy) • dostęp do Zalewu Szczecińskiego i Jeziora Dąbie (Rozdział III.8 diagnozy), • zasoby naturalne (runo leśne, drewno, kruszywa i inne) (Rozdział III.7 diagnozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • niska świadomość ekologiczna mieszkańców (Rozdział III.7 diagnozy), • ubożająca bioróżnorodność na obszarze LGD (Rozdział III.7 diagnozy)
turystyka	
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (Rozdział III.8 diagnozy) • istnienie leśnych ośrodków edukacyjnych oraz Puszczy Goleniowskiej (Rozdział III.7 diagnozy) • potencjał szlaków, ścieżek pieszych i rowerowych, szlaków pielgrzymkowych (Pomorska Droga św. Jakuba) (Rozdział III.8 diagnozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • słabo rozwinięta baza turystyczna oraz brak opracowanych kompleksowych ofert turystycznych (Rozdział III.8 diagnozy), • brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności (Rozdział III.8 diagnozy) • brak sieci współpracy (Rozdział III.8 diagnozy)
uwarunkowania przestrzenne	
<ul style="list-style-type: none"> • położenie w granicach administracyjnych jednego powiatu (Rozdział III.1.1 diagnozy) • bliskość portu lotniczego (Rozdział III.1.1 diagnozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • niska jakość estetyki wsi (Rozdział III.7 diagnozy)
potencjał gospodarczy, rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> • rozwinięty Goleniowski Park Przemysłowy (Rozdział III.3 diagnozy) 	<ul style="list-style-type: none"> • mała ilość podmiotów ekonomii społecznej (Rozdział III.3 diagnozy) • brak rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne, kulturowe i gospodarcze (Rozdział III.3 diagnozy)
infrastruktura techniczna, usługi	
<ul style="list-style-type: none"> • istnienie wspólnych miejsc spotkań (świetlice, place zabaw, domy kultury, wiaty) (Rozdział III. 9 diagnozy) 	

SZANSE	ZAGROŻENIA
potencjał demograficzny, aktywność społeczna, rynek pracy, edukacja- poza obszarem LGD	
<ul style="list-style-type: none"> rosnąca świadomość i potrzeba edukacji w zakresie pozyskiwania środków z Unii Europejskiej powstawanie nowych organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> występowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym charakteryzujących się m. in. postawą roszczeniową często dziedziczną z pokolenia na pokolenie, <ul style="list-style-type: none"> migracja zarobkowa, niski poziom zaufania społecznego, przerost biurokracji niszczącej idee poprawy jakości życia,
dziedzictwo historyczne i kulturowe	
<ul style="list-style-type: none"> programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i inne źródła zewnętrzne 	<ul style="list-style-type: none"> brak ciągłości kulturowej i jej ujednolicenie,
środowisko przyrodnicze, ekologia	
<ul style="list-style-type: none"> rosnące potrzeby spędzania wolnego czasu w miejscach urokliwych, w otoczeniu przyrody (bez zgiełku) rosnące zainteresowanie i zapotrzebowanie na ekologiczną i zdrową żywność 	<ul style="list-style-type: none"> pogarszający się stan środowiska naturalnego obszaru LGD (turystyka śmieciowa, zły stan gospodarki ściekowej, inwestycje uciążliwe dla środowiska),
turystyka	
<ul style="list-style-type: none"> moda na agroturystykę i jej rozwój na terenach wiejskich rozwój turystyki weekendowej, biznesowej i kwalifikowanej 	<ul style="list-style-type: none"> konkurencja sąsiednich atrakcyjnych obszarów turystycznych,
uwarunkowania przestrzenne	
<ul style="list-style-type: none"> bliskość aglomeracji szczecińskiej położenie geograficzne (blisko granicy państwa, blisko morza) 	<ul style="list-style-type: none"> brak planów zagospodarowania przestrzennego
potencjał gospodarczy, rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> środki unijne skierowane na rozwój obszarów wiejskich oraz wszelkie inne źródła dofinansowania działań zmierzających do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich napływ inwestorów 	<ul style="list-style-type: none"> słabo rozwijająca się przedsiębiorczość (brak wsparcia na inwestycje w sektorze mikro i MSP), zanik tradycyjnego rolnictwa “starzenie się” społeczeństwa rolników – brak kontynuacji w prowadzeniu gospodarstwa rodzinnego
infrastruktura techniczna, usługi	
<ul style="list-style-type: none"> korzystne położenie komunikacyjne (droga krajowa nr 3 i 6, lotnisko z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi, połączenie wodne) port w Stepnicy jako ośrodek rozwojowy 	<ul style="list-style-type: none"> brak dostępu do usług na obszarach wiejskich (medyczne i inne) w tym transportowe (ludzi i rzeczy) brak powszechnego dostępu do Internetu wyzbywanie się strategicznego majątku gminnego na rzecz prywatnych przedsiębiorców zły stan melioracji
uwarunkowania zewnętrzne, administracyjne	
	<ul style="list-style-type: none"> skomplikowane przepisy prawne i procedury pozyskiwania środków zewnętrznych nieatrakcyjne propozycje warunków pracy i płacy

Źródło: Opracowanie własne

Analiza SWOT jest ściśle powiązana z diagnozą obszaru i stanowi podstawę do określenia celów ogólnych i szczegółowych LSR.

V. CELE I WSKAŹNIKI

1. LOGIKA REALIZACJI LSR

Zdefiniowane podczas konsultacji ze społecznością lokalną objętą LSR potrzeby i problemy posłużyły do stworzenia rozwiązań tych problemów, czego efektem jest sformułowanie celów ogólnych i szczegółowych. Natomiast przyczyny problemów posłużyły do zdefiniowania przedsięwzięć. Zależności przyczynowo-skutkowe pomiędzy celami szczegółowymi, ogólnymi i przedsięwzięciami przedstawia poniższy schemat:

Schemat 1. Zależności przyczynowo-skutkowe pomiędzy celami szczegółowymi, celami ogólnymi i przedsięwzięciami

Źródło: Podręcznik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

Przedstawione długoterminowe cele ogólne będą osiągnięte poprzez cele szczegółowe, które realizowane będą za pomocą przedsięwzięć. Największy, bezpośredni wpływ na realizację określonych celów w LSR, będzie miała aktywność mieszkańców wyrażona składanymi wnioskami o przyznanie pomocy i realizacją konkretnych operacji. Do osiągnięcia zamierzonych celów przyczyni się realizacja zaplanowanych działań.

LGD będzie w sposób stały i ciągły monitorować prowadzone działania. Monitoring będzie obejmował cele ogólne i szczegółowe LSR. Ocenie podlegać będzie wpływ realizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie założonych celów oraz realizację samych przedsięwzięć i zadań w szczególności postęp finansowy i rzeczowy w realizacji LSR. Informacje o postępie w realizacji celów LSR posłużą ewentualnej aktualizacji dokumentu. W wyniku prowadzonego monitoringu w sprawozdaniach znajdą się informacje dotyczące wszystkich znaczących problemów, które pojawiły się podczas wdrażania wraz z opisem ewentualnych problemów, sytuacji zakłócających bądź opóźniających realizację Strategii wraz z podjętymi środkami zaradczymi. Monitoringowi będą podlegały elementy znajdujące się w załączniku nr 5 do LSR „Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu”.

Wyniki monitorowania będą podlegały analizie w trakcie zebrań organów LGD i będą wykorzystywane w przypadku ich istotnego znaczenia do wprowadzania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju. Wszystkie zmiany w Lokalnej Strategii Rozwoju przeprowadzane będą w oparciu o opinie społeczności lokalnej uzyskane podczas konsultacji LSR.

Logiczną zależność pomiędzy zidentyfikowanymi problemami/wyzwaniami społeczno-ekonomicznymi, a celami, przedsięwzięciami i wskaźnikami oraz czynnikami zewnętrznymi przedstawia poniższa tabela nr 11.

Tabela 11. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Diagnoza - zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<ul style="list-style-type: none"> • Słabe zaangażowanie mieszkańców w rozwój społeczności • Brak działań międzypokoleniowych • Niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców • Słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarze wiejskim dla każdej grupy wiekowej • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców • Ubożająca bioróżnorodność na obszarze LGD • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji ekologicznej • Brak wsparcia dla osób wykazujących cechy liderów i animatorów • Hermetyczność środowiska wiejskiego • Mała liczba liderów, przywódców i animatorów społecznych oraz osób z autorytetem na obszarze LGD • Brak wizji zmiany • Niedostateczna informacja i promocja LGD 	1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	1. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD 2. Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa 3. Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców 4. Liczba szkoleń 5. Liczba Złotów Sołtysów	1. Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD 2. Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy 3. Liczba osób przeszkolonych 4. Liczba osób oceniających szkolenie jako adekwatne do oczekiwań 5. Liczba uczestników szkoleń, warsztatów i innych działań w tym liczba osób z grup defaworyzowanych 6. Liczba uczestników Złotów Sołtysów	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowanie uczestników spotkań; • warunki atmosferyczne mające wpływ na zainteresowanie imprezami plenerowymi; • dostępność innych wydarzeń w trakcie trwania spotkań • motywacja grup docelowych do udziału w spotkaniach; • dostępność infrastruktury umożliwiającej realizację spotkań; • dostosowanie programu do oczekiwań

				6. Liczba bezpośrednich spotkań animacyjnych w świetlicach z mieszkańcami obszaru LSR	7. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach animacyjnych		
				7. Liczba inicjatyw na rzecz obszaru objętego LSR	8. Liczba uczestników działań wzmacniających rozwój kapitału społecznego		
<ul style="list-style-type: none"> Mała aktywność młodzieży wynikająca z braku inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej 			1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	1. Liczba edycji Chłopskiej Szkoły Biznesu	1. Liczba uczestników Chłopskiej Szkoły Biznesu		<ul style="list-style-type: none"> zaangażowanie szkół

<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie na obszarze LGD środowisk o wysokim stopniu bezrobocia • Brak rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne, kulturowe i gospodarcze • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru • Słabo rozwinięta baza turystyczna oraz brak opracowania kompleksowych ofert turystycznych • Brak inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej • Mała ilość podmiotów ekonomii społecznej • Brak produktu lokalnego • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności 	<p>2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania</p>	<p>2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego</p>	<p>2.1.1. Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej</p>	<p>1. Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa 2. Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa 3. Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje (dot. poz. 1,2 celu szczegółowego 2.1)</p>	<p>1. Liczba utworzonych miejsc pracy 2. Liczba utrzymanych miejsc pracy</p>	<p>Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie wkładu własnego do operacji; • sytuacja na rynkach ponadlokalnych w branżach z dużym potencjałem rozwojowym; • stosunek beneficjentów do ryzyka powodowany procedurami, przepisami i trwałością projektu;
<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość estetyki wsi • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru 	<p>3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu</p>	<p>3.1. Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR</p>	<p>3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej</p>	<p>1. Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 2. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury</p>	<p>1. Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 2. Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem w</p>	<p>Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców (wskaźnik Schneidera)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prawo do dysponowania nieruchomością - status prawny nieruchomości; • trudności z zapewnieniem wkładu własnego do operacji;

				turystycznej i rekreacyjnej	ramach realizacji operacji przez jednostki sektora finansów publicznych		<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca promocja obiektów turystycznych i rekreacyjnych; • konkurencja ze strony innych obszarów atrakcyjnych turystycznie;
				3. Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	3. Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego 4. Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem w ramach realizacji operacji przez jednostki sektora finansów publicznych		
				4. Liczba operacji obejmujących budowę modernizację lub wyposażenie dla podmiotów działających w sferze kultury 5. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie	5. Wzrost liczby osób odwiedzających obiekty działające w sferze kultury 6. Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem w ramach realizacji operacji przez jednostki sektora finansów publicznych		

<ul style="list-style-type: none"> • Słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarze wiejskim dla każdej grupy wiekowej • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru • Niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców 		3.2. Wsparcie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego	3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	1. Liczba zrealizowanych projektów współpracy 2. Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby		<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapewnieniem wkładu własnego do operacji;
				3. Liczba wydanych numerów bezpłatnej gazety / wydawnictwa dot. obszaru LSR	3. Liczba odbiorców bezpłatnej gazety/ wydawnictwa dot. obszaru LSR		

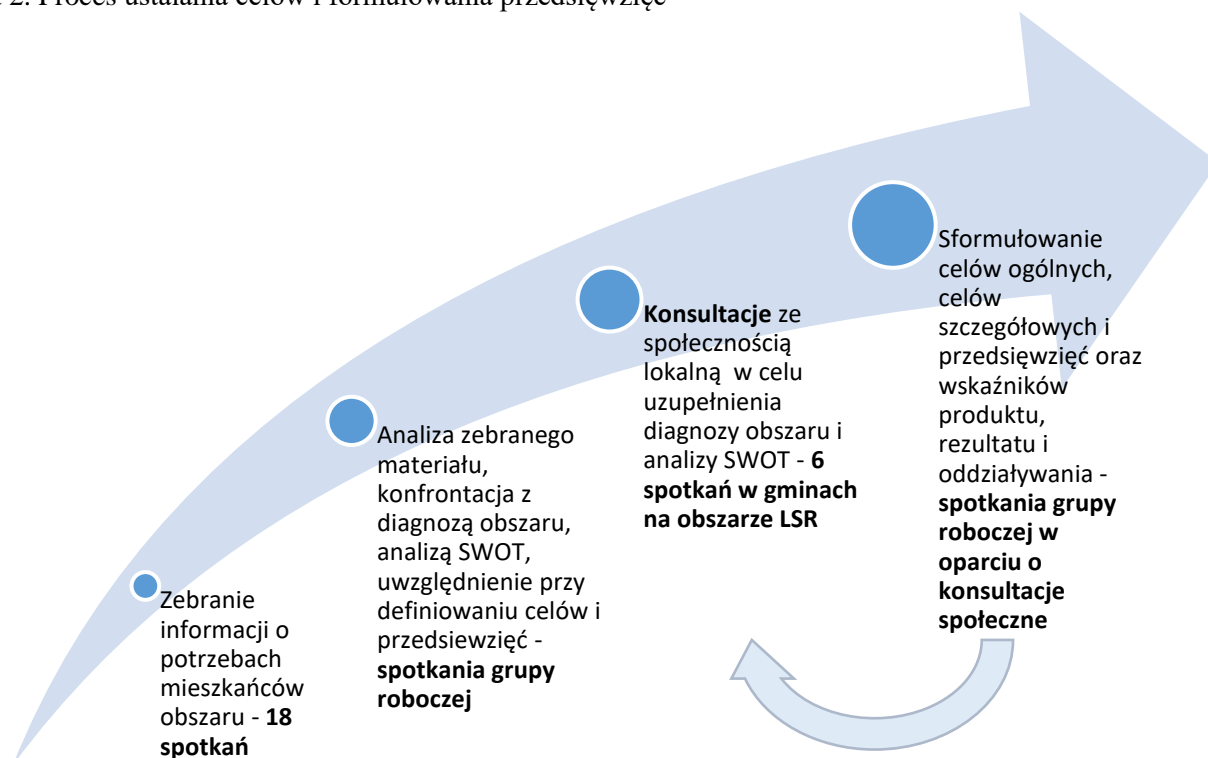
Źródło: Opracowanie własne

Zaplanowane wskaźniki powinny zostać osiągnięte do końca realizacji LSR. Monitoring realizacji LSR będzie prowadzony na bieżąco. Co najmniej raz w roku przewidziane jest przygotowanie sprawozdania z realizacji wskaźników. Sprawozdanie będzie przygotowywane w I kwartale następnego roku po roku ocenianym. Wskaźniki będą przedstawiane narastająco. Źródłem informacji do wskaźników produktu będą sprawozdania końcowe z realizacji operacji. LGD zastrzeże sobie prawo otrzymywania kopii sprawozdania. Źródłem informacji do wskaźników rezultatu będą listy obecności oraz ankiety monitorujące realizację operacji oraz sprawozdania z realizacji operacji. Źródłem informacji dla wskaźników oddziaływania będą dane GUS oraz sprawozdanie z realizacji LSR

2. PROCES FORMUŁOWANIA CELÓW OGÓLNYCH, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ DLA POTRZEB LSR

Jednym z najważniejszych elementów tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju było sformułowanie celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć. Poszczególne działania składające się na proces tworzenia celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć, w tym **formułowanie celów i przedsięwzięć z uwzględnieniem wniosków z konsultacji**, przedstawia poniższy schemat.

Schemat 2. Proces ustalania celów i formułowania przedsięwzięć

Źródło: Podręcznik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

2.1. Poniższa tabela przedstawia **uzasadnienie wyboru celów i przedsięwzięć w odniesieniu do diagnozy, problemów, grup docelowych i obszarów interwencji**.

Tabela 12: Uzasadnienie wyboru celów i przedsięwzięć w odniesieniu do diagnozy problemów, grup docelowych i obszarów interwencji

Diagnoza - zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Obszary interwencji
<ul style="list-style-type: none"> • Słabe zaangażowanie mieszkańców w rozwój społeczności • Brak działań międzypokoleniowych • Niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców • Słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarze wiejskim dla każdej grupy wiekowej • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców • Ubożejąca bioróżnorodność na obszarze LGD 	1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	Mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST, potencjalni beneficjenci	Kapitał społeczny

<ul style="list-style-type: none"> • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności • Brak wsparcia dla osób wykazujących cechy liderów i animatorów • Hermetyczność środowiska wiejskiego • Mała liczba liderów, przywódców i animatorów społecznych oraz osób z autorytetem na obszarze LGD • Brak wizji zmiany • Niedostateczna informacja i promocja LGD 	1 . Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR			Kapitał społeczny
<ul style="list-style-type: none"> • Mała aktywność młodzieży wynikająca z braku inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej 			1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	Grupa defaworyzowana - 24	Kapitał społeczny
<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie na obszarze LGD środowisk o wysokim stopniu bezrobocia • Brak rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne, kulturowe i gospodarcze • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru • Słabo rozwinięta baza turystyczna oraz brak opracowania kompleksowych ofert turystycznych • Brak inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej • Mała ilość podmiotów ekonomii społecznej • Brak produktu lokalnego • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności 	2 . Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego	2.1.1. Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej	Osoby fizyczne, Przedsiębiorcy, Grupy defaworyzowane, osoby prawne	Przedsiębiorczość

<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość estetyki wsi • Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji eko-żywności • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru 	<p style="text-align: center;">3 . Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu</p>	<p>3.1. Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR</p>	<p>3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej</p>	<p>NGO, osoby fizyczne, Jednostki Sektora Finansów Publicznych,</p>	<p style="text-align: center;">Inwestycje</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarze wiejskim dla każdej grupy wiekowej • Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru • Niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców 		<p>3.2. Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego</p>	<p>3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR</p>	<p>Mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST, turyści, LGD</p>	<p style="text-align: center;">Promocja obszaru LSR</p>

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Związek celów i przedsięwzięć z diagnozą

Przedstawione cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji mają swoje odzwierciedlenie i uzasadnienie w diagnozie obszaru (szczegółowy opis znajduje się w rozdziale III), która obejmuje nie tylko czynniki społeczne, gospodarcze i infrastrukturalne ale również elementy położenia geograficznego, uwarunkowania historyczne i przyrodnicze, potencjał turystyczny i krajobrazowy, funkcjonowanie gospodarki i otoczenia biznesu, spójność działań lokalnych z inicjatywami społecznymi czy też walory lokalne w zakresie produktów i dziedzictwa. **Są to elementy ściśle ze sobą powiązane i wynikają z przeprowadzonych spotkań i konsultacji lokalnych zapewniając tym samym ich spójność i wzajemne przenikanie się, uzupełnianie i oddziaływanie na siebie.** Cele i przedsięwzięcia wynikają z klasyfikacji zidentyfikowanych problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych opisanych w diagnozie. Podczas ich przyporządkowywania wyróżniono trzy cele powiązane z obszarami interwencji: kapitałem społecznym, przedsiębiorczością, infrastrukturą i promocją obszaru LSR.

3. CELE I KOMPLEMENTARNOŚĆ W LSR

Zgodność celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR

LSR opracowywana została z udziałem społeczności lokalnej i odwołuje się do lokalnych uwarunkowań i zasobów, dzięki czemu możliwe było zidentyfikowanie kierunków rozwoju. Założone w strategii cele wynikają z przeprowadzonej analizy SWOT i jednocześnie są zbieżne z celami PROW realizując przede wszystkim cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”. Cele LSR wpisują się także w cele szczegółowe PROW:

- 3A – poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe,
- 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy,

Wypracowane cele LSR, które zaprezentowano w tabeli 11 „Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników” przyczynią się do zrealizowania następujących potrzeb, o których mowa w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020:

- Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania
- Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich
- Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego

Cel ogólny 1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności

Kapitał społeczny jest jednym z ważniejszych obszarów oddziaływania LGD. Biorąc pod uwagę zróżnicowane pochodzenie osób zamieszkujących obszar LGD, a także przeprowadzone w latach 2007-2013 działania aktywizujące, zdecydowano o kontynuowaniu działań zmierzających do rozwoju i wzmocnienia tegoż kapitału.

Ważne jest aby realizacja operacji przyczyniała się do zachowania lub wykorzystania czynników stanowiących mocne strony obszaru LGD np. surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców, itp. oraz powinny być w stosunku do siebie komplementarne i w sposób bezpośredni przyczyniać się do realizacji celów określonych w LSR.

Cel szczegółowy w ramach celu ogólnego: 1.1. „Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR” realizowany będzie poprzez kreowanie przestrzeni dla rozwoju integracji mieszkańców, organizację wydarzeń, spotkań oraz działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych przyczyniających się do zwiększania współpracy na rzecz społeczności lokalnej, stworzenia okazji do rozwoju mieszkańców, organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych – w tym inicjatyw poradnictwa i doradztwa.

Cel ogólny 2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania

Dla zrównoważonego rozwoju konieczne jest równomierne wzmocnianie obszaru chroniącego środowisko naturalne, rozwijającego kapitał ludzki (sfera społeczna) i gospodarczego. Dwa ostatnie obszary przenikają się m.in. w ramach przedsięwzięć związanych z rozwojem lokalnego rynku pracy, w tym organizacji szkoleń oraz przedsięwzięć związanych ze świadczeniem usług dla mieszkańców obszaru objętego LSR.

W ramach tego celu preferowane będą operacje sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości głównie na obszarach wiejskich, a także wśród młodzieży (Chłopska Szkoła Biznesu, tworzeniu miejsc pracy, pobudzeniu podmiotów ekonomii społecznej).

Cel szczegółowy w ramach celu ogólnego: 2.1. „Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego” realizowany będzie poprzez organizację przestrzeni do zintensyfikowania działań lokalnych przedsiębiorców i na ich rzecz, tworzenie i rozwój działalności gospodarczej w kluczowych dla obszaru dziedzinach (także związanych z przetwarzaniem produktów rolnych), w tym wspieranie finansowe i sprzętowe, rozwój i tworzenie miejsc pracy.

Cel ogólny 3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej warunkuje możliwość rozwoju obszaru LGD. Ze względu na dysproporcje w dostępności i jakości usług między miastem a wsią, niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia poziomu jakości edukacji, zdrowia, usług kulturalnych, sportowych oraz społecznych. Wsparcie m.in. infrastruktury turystycznej, sportowej lub społeczno-kulturalnej stanowi element różnicowania i wzbogacania działalności gospodarczej na terenach wiejskich. Służy ono, bowiem generowaniu nowych miejsc pracy oraz dodatkowych źródeł dochodów, które wykorzystują lokalne zasoby i walory.

Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej będą mogły być łagodzone poprzez wsparcie działań związanych z odnawialnymi źródłami energii. Należy zwrócić także uwagę na stwarzający możliwość rozwoju obszarów wiejskich dostęp do Internetu szerokopasmowego i jego szersze wykorzystanie.

Cele szczegółowe w ramach celu ogólnego: 3.1. „Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR” oraz 3.2. „Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego” będą realizowane poprzez budowę nowych, rozbudowę i adaptację już istniejących miejsc o dużym potencjale przyrodniczo-turystycznym i podniesienie jakości tego potencjału, rewitalizację infrastruktury o szczególnym znaczeniu dla obszaru oraz w oparciu o inicjatywy i działania zwiększające wzrost znaczenia turystyki i promocję obszaru LSR.

4. PRZYPISANIE WSKAŹNIKÓW DO CELÓW OGÓLNYCH I SZCZEGÓŁOWYCH ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ

Wymienione poniżej wskaźniki orientacyjnie wskazują mierniki osiągnięcia założonych celów. **Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie do planowanej wielkości zaangażowania środków programu, z którego LSR ma być planowana. W kontekście adekwatności do celów i przedsięwzięć wskaźniki zostały wybrane uwzględniając wskaźniki dla PROW 2014-2020 w danych obszarach tematycznych, które zostały wymienione w załączniku 1 do „Poradnika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020”.** Dla celu szczegółowego i przedsięwzięć dotyczących wzmocnienia i rozwoju kapitału społecznego na obszarze LSR utworzono wskaźniki

dotyczące działań związanych z jego rozwojem, dla celu szczegółowego i przedsięwzięć dotyczących rozwoju gospodarczego utworzono wskaźniki związane z tworzeniem miejsc pracy oraz operacjami związanymi z rozwojem przedsiębiorczości, natomiast dla celu szczegółowego i wskaźników związanych z infrastrukturą utworzono wskaźniki związane ze zwiększeniem przestrzennej konkurencyjności regionu. Uwzględniono także **wskaźniki pochodzące ze źródeł statystyki publicznej. Stany początkowe wskaźników** dla wskaźników mierzących zmianę w odniesieniu do stanu początkowego (dynamiczne) zostały pozyskane od potencjalnych beneficjentów (Urzędy Gmin) oraz ustalone na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. **Przy ustalaniu stanów docelowych wskaźników** wykorzystano informacje z fiszek projektowych dla projektów zaplanowanych na lata 2014-2020.

Terminy konkursów (zgodnie z harmonogramem – załączonym do wniosku aplikacyjnego) warunkują ewaluację i osiągnięcia wskazanych parametrów. **Ich monitorowanie odbywać się będzie zgodnie z zapisami w rozdziale XI niniejszego opracowania (Czas pomiaru: elementy będą monitorowane na bieżąco - w miarę zdarzania się jakichś faktów; bez opóźnienia, terminowo)**. Długofalowe konsekwencje zaplanowanych do zrealizowania projektów wiążą się z opisanymi w rozdziale XII niniejszego opracowania powiązaniem i oddziaływaniem w skali regionalnej na rozwój obszarów wiejskich.

Wsparcie przedsiębiorczości w ramach poddziałania Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej stanowi instrument realizacji celu szczegółowego 6a. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. **Niektóre operacje w zakresie działalności pozarolniczej mogą bezpośrednio lub pośrednio realizować cele przekrojowe z zakresu środowiska lub klimatu – dotyczy to takich przypadków, gdy rodzaj rozpoczynanej w ramach operacji działalności, sposób organizacji lub stosowana technologia, ma bezpośredni związek (przełożenie) na ochronę środowiska.**

W przypadku LEADER należy zwrócić uwagę, że społeczności lokalne są w najwyższym stopniu zainteresowane zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszeniu stanu środowiska, którego jakość w sposób istotny wpływa na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Ponadto, w ramach działalności szkoleniowej, będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych. W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 o celach przekrojowych dotyczących ochrony środowiska i klimatu mówi się łącznie, wręcz określając je jako środowiskowo-klimatyczne lub przeciwdziałające pogarszaniu stanu środowiska. Wskazano również zadania, które realizują obydwa cele przekrojowe słowami: „Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego wpisują się także w Priorytetowe Ramy Działań (PAF), gdzie zaplanowano inwestycje na obszarach NATURA 2000 związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000). W ramach działalności szkoleniowej będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także promujących innowacyjne rozwiązania”²³. Promowanie innowacyjnych rozwiązań również zbieżne jest z celami środowiskowo-klimatycznymi. Jednak innowacyjności poświęcono odrębne uwagi. Między innymi, że podejście oddolne umożliwia zidentyfikowanie nowych, innowacyjnych kierunków rozwoju oraz, że duża swoboda kształtowania LSR sprzyja innowacyjnemu podejściu do problematyki rozwoju lokalnego.

W zgodzie z zapisami PROW 2014-2020 udokumentowanie zgodności celów LSR z celami przekrojowymi PROW 2014-2020 odbyło się w podziale na środowiskowo-klimatyczne i innowacyjne.

Zgodność struktury celów LSR z celami środowiskowo-klimatycznymi oraz z celem innowacyjności przedstawiono w tabeli 19. Uporządkowanie struktury celów od przedsięwzięcia przez cel szczegółowy do celu ogólnego, czyli od szczegółu do ogółu wymusza stwierdzenie, iż o osiągnięciu celu szczegółowego, a następnie ogólnego decyduje realizacja przedsięwzięć. Zatem zgodność przedsięwzięć z celami przekrojowymi PROW 2014-2020 gwarantuje również zgodność celów szczegółowych i celów ogólnych z celami przekrojowymi programu. Takie podejście przyjęto też dla udowodnienia zgodności celów LSR z celami przekrojowymi PROW 2014-2020, odnosząc się do każdego pojedynczego przedsięwzięcia.

Poniższa tabela przedstawia adekwatne do celów i przedsięwzięć, mierzalne i przejrzyste wskaźniki, z podanymi źródłami danych, okresami pomiaru, wartością bazową oraz terminem osiągnięcia wartości docelowych.

²³ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020 skrócona wersja programu)

Tabela 13. Cele ogólne, szczegółowe, przedsięwzięcia i wskaźniki

1.0	CEL OGÓLNY	Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności					
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego			Jednostka miary	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
W1.0	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców		-	24	25	GUS	
1.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR					
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego			Jednostka miary	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
w1.1	1. Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		osoba	0	60	Karta udzielonego doradztwa, sprawozdanie z realizacji operacji	
w1.1	2. Liczba osób przeszkolonych		osoba	0	180	Lista obecności	
w1.1	3. Liczba osób oceniających szkolenie jako adekwatne do oczekiwań		osoba	0	100	Ankieta poszkoleniowa	
w1.1	4. Liczba uczestników szkoleń, warsztatów i innych działań w tym liczba osób z grup defaworyzowanych		osoba	0	200	Lista obecności	
w1.1	5. Liczba uczestników Złotów Sołtysów		osoba	0	100	Lista obecności	
w1.1	6. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach animacyjnych		osoba	0	570	Lista obecności	
w1.1	7. Liczba uczestników Chłopskiej Szkoły Biznesu		osoba	0	2000	Sprawozdanie z realizacji operacji	
w1.1	9. Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy		szt.	0	17	Dane własne LGD, dane przekazywane przez beneficjentów	
w1.1	10. Liczba uczestników działań wzmacniających rozwój kapitału społecznego		osoba	0	60	Sprawozdanie z realizacji operacji	
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
					Początkowa 2013 r.	Końcowa 2022 r.	
1.1.1	Pracownicy Biura LGD i Organy LGD	aktywizacja	1. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodzień	0	58	Ewidencja szkoleń pracowników i organów LGD

	Potencjalni beneficjenci	aktywizacja	2.Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	120	Karta doradztwa, ewidencja doradztwa
Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	Mieszkańcy LSR, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	aktywizacja	3 Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	0	12	Dane własne LGD
	mieszkańcy LSR , NGO, Przedsiębiorcy, Rolnicy, Grupy defaworyzowane, Grupy nieformalne	projekt grantowy	4.Liczba szkoleń	szt.	0	20	Dane własne LGD, dane przekazywane przez beneficjentów
	Sołtysi	operacja własna	5. Liczba Złotów Sołtysów	szt.	0	5	Sprawozdanie z realizacji operacji
	Mieszkańcy LSR , osoby fizyczne, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	operacja własna	6. Liczba bezpośrednich spotkań animacyjnych w świetlicach z mieszkańcami obszaru LSR	szt.	0	120	Sprawozdanie z realizacji operacji
	mieszkańcy LSR , NGO, Przedsiębiorcy, Rolnicy, Grupy defaworyzowane, Grupy nieformalne, JST	projekt grantowy / konkurs	7. Liczba inicjatyw na rzecz obszaru objętego LSR	szt.	0	6	Dane własne LGD

1.1.2	Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	Grupa defaworyzowana - 24	operacja własna	1. Liczba edycji Chłopskiej Szkoły Biznesu	szt.	0	2	Sprawozdanie z realizacji operacji
2.0	CEL OGÓLNY	Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego				Jednostka miary	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
W2.0	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności			-	1064	1070	GUS	
2.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				j.m.	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
w2.1	1 Liczba utworzonych miejsc pracy			Pełny etat średnio roczny	0	16	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (informacja po realizacji)	
w2.1	2. Liczba utrzymanych miejsc pracy			Pełny etat średnio roczny	0	5	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (informacja po realizacji)	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	j.m.	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.							
2.1.1	Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w	Osoby fizyczne, Grupy defaworyzowane	konkurs	1.Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	16	Dane o zakończonych projektach (zrealizowane płatności końcowe), dane z wniosków, dane otrzymane od beneficjentów

	Przedsiębiorcy, Grupy defaworyzowane	konkurs	2.Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	4	Dane o zakończonych projektach (zrealizowane płatności końcowe)
	Osoby fizyczne, Przedsiębiorcy, Grupy defaworyzowane	konkurs	3.Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje (dot. poz. 1,2 celu szczegółowego 2.1)	szt.	0	8	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, dane dotyczące zrealizowanych operacji

3.0	CEL OGÓLNY	Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu					
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego				j.m.	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru
W3.0	Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców (wskaźnik Schneidera)			-	420,47	464,52	GUS
3.1	CEL SZCZEGÓLOWY	Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR					
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				j.m.	Stan początkowy rok 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru
w3.1	1. Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej			szt.	700	3700	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (informacja po zakończeniu operacji)
w3.1	2. Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego			osoba	0	180	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (wnioski o płatność)
w3.1	3. Wzrost liczby osób odwiedzających obiekty działające w sferze kultury			szt.	6000	10 000	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (informacja po zakończeniu operacji)
w3.1	4. Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem w ramach realizacji operacji przez jednostki sektora finansów publicznych			pełny etat średnioroczny	0	6	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (informacja po realizacji operacji)
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
			Nazwa	j.m.	Wartość	Źródło danych/sposób pomiaru	

						Początkowa 2013 r.	Końcowa 2022 r.	
3.1.1	Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej	JST	konkurs	1. Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	17	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (wnioski o płatność)
		JST	konkurs	2. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	8	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (wnioski o płatność)
		JST	konkurs	3. Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	km	0	0,48	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów (wnioski o płatność)
		JST	konkurs	4. Liczba operacji obejmujących budowę, modernizację lub wyposażenie dla podmiotów działających w sferze kultury	szt.	0	8	Dane własne LGD, dane dotyczące zrealizowanych operacji
		Jednostki sektora finansów publicznych	konkurs	5. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie	szt.	0	1	Sprawozdanie z realizacji operacji
3.2	CEL SZCZEGÓŁOWY	Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				j.m.	Stan początkowy 2013 r.	Plan 2022 r.	Źródło danych/sposób pomiaru	
w3.2	1. Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych			szt.	0	2	Dane własne LGD	
w3.2	2. Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby			szt.	0	2	Dane własne LGD	
w3.2	3. Liczba odbiorców bezpłatnej gazety/ wydawnictwa dot. obszaru LSR			szt.	0	5000/ 1000	Liczba egzemplarzy	

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					
			Nazwa	j.m.	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					Początkowa 2013 r.	Końcowa 2022 r.		
3.2.1	Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	Osoby fizyczne, Przedsiębiorcy Grupy defaworyzowane, Turysci	projekt współpracy	1. Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	2	Dane własne LGD
		LGD	projekt współpracy	2. Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	0	23	Sprawozdanie z realizacji LSR
		Mieszkańcy LSR, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	operacja własna	3. Liczba wydanych numerów bezpłatnej gazety/ wydawnictwa dot. obszaru LSR	szt.	0	5 / 1	Sprawozdanie z realizacji LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Podręcznika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

Projekty współpracy: LGD planuje realizację jednego projektu międzynarodowego i jednego regionalnego w ramach PROW na lata 2014-2020 i określiło szczegółowo cele i wskaźniki LSR jakie te projekty będą realizować.

Tabela 14. Zakresy, cele i wskaźniki projektów współpracy

LP	Zakres projektu współpracy	Cel projektu współpracy	wskaźniki
1	Młodzieżowa Akademia Komunikacji to międzynarodowy projekt, w którym beneficjentami jest młodzież uczestnicząca w warsztatach dziennikarskich. Tematy warsztatów są	Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania wspieranie transferu wiedzy, kompetencji i umiejętności. Wzmacnianie dialogu	Wskaźnik produktu: Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy – 11,

	z zakresu filmu, dziennikarstwa radiowego, reportażu. Zostaną wykorzystane nowoczesne urządzenia (smartfony, tablety), aplikacje i Internet. Młodzież będzie uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych, turystycznych, historycznych i relacjonować te wydarzenia za pomocą różnych form przekazu.	międzykulturowego i między etnicznego poprzez budowanie postaw otwartości i tolerancji wśród młodych ludzi. Włączenie młodzieży z mniejszymi szansami we wspólne inicjatywy, promowanie międzynarodowej współpracy młodzieży z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Promowanie zainteresowania młodzieży edukacją ekologiczną, historia, tradycją, kulturą.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy – 1. Wskaźnik rezultatu: Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych – 1.
2	WestIsTheBest.pl to projekt regionalny wykorzystujący aplikacje na urządzenia mobilne przez mieszkańców i turystów. Pokazanie użytkownikom aplikacji atrakcyjności przyrodniczej kulturowej, kulturalnej obszaru i jej mieszkańców. Opracowanie nowego jednolitego systemu promocji obszarów wiejskich z wykorzystaniem aplikacji westisthebest.pl. Projekt obejmuje również przygotowanie konferencji pod nazwą WestIsTheBest.pl - nowoczesne i innowacyjne obszary wiejskie	Stworzenie nowoczesnego narzędzia promocji (aplikacja na urządzenia mobilne) opisującego atrakcje turystyczne (przyrodnicze i antropogeniczne), bazę usługową (gastronomia, noclegi, lokalne rzemiosło, produkty lokalne), prezentującego aktualny kalendarz lokalnych wydarzeń wzbogaconego o elementy gier rywalizacji. Ponadto w ramach projektu zostaną opracowane i wydrukowane materiały promocyjne (mapy, foldery, przewodniki) i gadżety reklamowe promujące lokalne walory turystyczne, gospodarze i kulturowe.	Wskaźnik produktu: Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy – 12, Liczba zrealizowanych projektów współpracy – 1. Wskaźnik rezultatu- Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych – 1.

Źródło: Opracowanie własne

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

1. FORMY WSPARCIA OPERACJI W RAMACH LSR

W ramach LSR będą realizowane następujące typy operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez podmioty inne niż LGD. Operacje te będą wybierane przez Radę, a następnie przedkładane do Samorządu Województwa w celu ich weryfikacji. Wysokość dostępnych środków **7 200 000 zł, (1 800 000,00 Euro)**.
- projekty grantowe - LGD będzie udzielała grantów w drodze otwartego naboru ogłaszanego przez LGD na realizację zadań służących osiągnięciu celu operacji. Wysokość dostępnych środków **201 917,000 zł, (50 479,25 Euro)**
- operacje własne - operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, realizowane przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. Wysokość środków **368 083,00 zł, (92 020,75 Euro)**.

2. CEL TWORZENIA PROCEDUR

Celem stworzenia procedur było zapewnienie niedyskryminujących, przejrzystych i zgodnych z obowiązującymi przepisami Rozwoju Kierowanego przez Lokalną Społeczność zasad przyznawania wsparcia na operacje wpisujące się w cele LSR oraz jawności procesu pozwalającego uniknąć ryzyka konfliktu interesów (deklaracja bezstronności oraz rejestr konfliktów interesów). Procedury zawierają również regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego oraz regulują zasady postępowania w przypadku sytuacji wyjątkowych (np. uzyskanie takiej samej ilości punktów przez kilku wnioskodawców). Procedury przewidują zasady wnoszenia przez wnioskodawców protestów i odwołań od wyników oceny, a także zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

Wszystkie procedury są podawane do publicznej wiadomości. Ich szczegółowy sposób udostępniania jest opisany w procedurach wyboru operacji/grantobiorców/operacji własnych.

3. ZAKRES PROCEDUR

Zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. b Rozporządzenia 1303/2013 LGD sama wypracowała procedury wyboru operacji kładąc nacisk, by procedury zapewniały sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie organów LGD. Wszystkie przygotowane procedury charakteryzują się dużym stopniem przejrzystości, jawności i prostoty. Są niedyskryminujące, pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów, przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe, zapewniają zachowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego wyboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego oraz są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS. Procedury są powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych za pośrednictwem strony internetowej LGD oraz w biurze LGD.

Beneficjenci zamierzający złożyć wniosek o przyznanie pomocy, mogą przy jego przygotowaniu korzystać z pomocy pracowników biura LGD. Złożone w ramach naborów wnioski są przekazywane do Rady celem dokonania ostatecznego wyboru.

Przy ocenie operacji stosowane są karty oceny zawarte w procedurach wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz procedurach wyboru i oceny grantobiorców.

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Organu Decyzyjnego oraz ww. procedur, które zostały stworzone na podstawie przepisów unijnych i krajowych oraz dotychczasowego doświadczenia Lokalnej Grupy Działania. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji;
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji poufności i bezstronności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- prowadzenie rejestru interesów członków organów decyzyjnego, powalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami;
- **jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD);**
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;

- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz grantobiorców jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiada Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę i podejmuje ważne decyzje proceduralne.

Procedury oceny i wyboru operacji i grantobiorców dzielą się na następujące podstawowe etapy:

- 1) ogłoszenie naboru: projekt ogłoszenia przygotowuje Zarząd LGD; biuro LGD zamieszcza na stronie www dokumenty konkursowe,
- 2) składanie wniosków i rejestrowanie wniosków przez biuro LGD,
- 3) wstępna weryfikacja wniosków przez Biuro LGD,
- 4) przekazanie wniosków do oceny i wyboru operacji przez członków Rady,
- 5) ocena i wybór operacji:
  - a) potwierdzenie zgodności z programem przez każdego członka Rady,
  - b) ocena zgodności operacji z LSR przez każdego członka Rady,
  - c) ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru operacji (wg kart oceny) przez każdego członka Rady,
  - d) weryfikacja kart oceny,
  - e) sporządzenie listy operacji (zarówno ocenionych pozytywnie jak i negatywnie) i przyjęcie jej w formie uchwały,
  - f) przekazanie informacji dla wnioskodawców co do decyzji odnośnie ich wniosków,
  - g) ogłoszenie wyników i przekazanie do Zarządu Województwa wniosków o udzielenie wsparcia dla wybranych operacji.

Wszystkim wnioskodawcom, których wnioski zostały ocenione negatywnie na jakimkolwiek etapie procedury oceny i wyboru, przysługuje odwołanie (wniesienie protestu). Protest wnosi się do Zarządu Województwa za pośrednictwem biura LGD. Wnioskodawcom przysługuje również prawo do złożenia skargi do sądu administracyjnego w przypadku ponownej negatywnej oceny operacji. W przypadku projektów grantowych od oceny Rady przysługuje odwołanie.

Projekty grantowe i operacje własne

- Stowarzyszenie zamierza realizować **1 projekt grantowy** o łącznej wartości 201 917,00 zł (**50 479,25 Euro**) oraz **operacje własne**. Wnioski o powierzenie grantu muszą wpisywać się w cele LSR:
- **Cel szczegółowy 1.1 Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR**

4. FORMUŁOWANIE KRYTERIÓW WYBORU

Kryteria wyboru operacji zostały określone z uwzględnieniem kryteriów wskazanych w EFRROW. Przez LGD preferowane będą operacje spełniające w szczególności jedno lub kilka z wymienionych kryteriów:

- generujące nowe miejsca pracy;
- innowacyjne;
- przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu;
- realizowane przez podmioty zakładające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne (lokalny produkt rolny – wytwarzany na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju);
- ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR;
- w przypadku operacji w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego, LGD przewidzi w kryteriach wyboru preferencje dla operacji realizowanych w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

Sposób ustalania i zmiany kryteriów wyboru

Lokalne kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru i Lokalne kryteria wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru **zostały ustalone w oparciu o diagnozę obszaru** stanowią załączniki do wniosku o wybór LSR. **Opisane zasady ustalania i zmiany kryteriów będą konsultowane ze społecznością lokalną na podstawie ewaluacji i wniosków. Ich opiniowanie oraz powszechna dostępność na stronie internetowej mają wpływ na ich przejrzystość oraz sprawny wybór i skuteczne funkcjonowanie poszczególnych organów. Kryteria zostały stworzone w sposób nie budzący wątpliwości**

interpretacyjnych. Ponadto posiadają one dodatkowe definicje, a sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości.

Procedura ustalania lub zmiany kryteriów wyboru znajduje się w załączniku do wniosku.

Powiązanie kryteriów z diagnozą

Kryteria wyboru operacji powstały podczas spotkań grupy roboczej ds. tworzenia LSR na lata 2014-2020 zapewniając partycypacyjny sposób ich kształtowania. Spośród kryteriów odnoszących się do diagnozy obszaru i analizy SWOT wybrano te, które najlepiej przyczynią się do osiągnięcia priorytetów wskazanych w LSR, koncentrując się jednocześnie na działaniach, które w największym stopniu pozwolą osiągnąć założone w strategii cele. Są to m.in. nowe miejsca pracy, wykorzystanie lokalnych zasobów w projekcie, wpływ na turystykę, zaspokajanie potrzeb osób z grup defaworyzowanych, promocja obszaru.

Powiązanie kryteriów ze wskaźnikami produktu i rezultatu LSR

Kryteria wyboru mają swoje odniesienie i powiązane są ze wskaźnikami produktu i rezultatu. Preferowane będą operacje, które przyczynią się do powstania więcej niż jednego miejsca pracy (wskaźnik: liczba utworzonych miejsc pracy), mają charakter innowacyjny, w tym przewidują zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska naturalnego lub klimatu (wskaźnik liczba operacji kierunkowych na innowacje), promujące obszar LGD (wskaźniki produktu i rezultatu dla celu ogólnego 3.0). Wnioskodawca będzie mógł uzyskać również punkty, jeśli lokalne produkty rolne będą stanowiły podstawę zakładanej przez niego działalności (wskaźnik: liczba centrów przetwórstwa lokalnego). Preferowane również będą operacje gwarantujące spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego. Oznacza to, że realizowana operacja w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantuje spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego w miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców. Preferowane będą również operacje, których realizacja będzie miała jak największy zasięg oddziaływania. Ponadto wyżej punktowane będą operacje wnioskodawców, którzy korzystali z doradztwa biura LGD na etapie wnioskowania. Doradztwo pozwoli podnieść wiedzę na temat procedur o dofinansowanie ich operacji, a tym samym lepiej przygotować wnioski. Zastosowano głównie kryteria mierzalne, określono wymogi konieczne do uzyskania danej liczby punktów.

W kryteriach premiowane są także operacje przyczyniające się do osiągnięcia celów i wpływają na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR.

Kryteria wyboru są obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, powiązane z diagnozą obszaru, bezpośrednio przyczyniające się do wyboru operacji, które przyczyniają się do osiągnięcia określonych w LSR wskaźników produktu i rezultatu, są mierzalne, sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości; określono minimalne i maksymalne wartości wraz z opisem zasad przyznawania punktów, przejrzyste określono zasady ustalania lub zmiany kryteriów.

Innowacyjność –przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji, metody, nowego rynku lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Przykładem innowacji może być uruchomienie aplikacji na telefony komórkowe wykorzystujące geocaching i questing (w oparciu o zasoby przyrodnicze, kulturowe, tradycję, opowieści i legendy, wydarzenia) dla rozwoju lokalnego ruchu turystycznego i podniesienia poziomu aktywności społeczności lokalnych.

Zdefiniowania oczekiwań wobec projektów innowacyjnych. Innowacyjność może być cechą każdego projektu bez względu na obszar wsparcia. Punktowanie projektów innowacyjnych oznacza docenienie pomysłowości wnioskodawców. Wnioskodawca chcąc liczyć na uzyskanie punktów w tym kryterium będzie musiał wykazać/uzasadnić innowacyjność projektu.

Przyjęte procedury, w tym procedury realizacji projektów grantowych szczegółowo opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrole oraz procedury realizacji operacji własnych zostały szczegółowo opisane w załączniku nr 9, 10 do wniosku. Ponadto procedury te są przejrzyste i niedyskryminujące, a w przypadku rozbieżnych ocen w ramach kryteriów przewidują przejrzysty sposób postępowania. Uwzględniają też ustanowienie osoby, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej.

Identyfikacji charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami będzie służył prowadzony rejestr interesów członków organu decyzyjnego.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania dla zapewnienia spójności z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale V i zapewnienia przejrzystego układu został przygotowany dla każdego celu ogólnego z osobna.

Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR. Realizacja w czasie celu, który został podany informacyjnie, dotyczy poziomu przedsięwzięć, mając na uwadze, że cele ogólne i szczegółowe osiągnięte będą w dłuższym okresie, a wskaźniki produktu będą mierzone bezpośrednio po zrealizowaniu operacji.

W planie działania został przedstawiony budżet celów szczegółowych w poszczególnych przedziałach czasowych oraz wskazany został szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu dla określonych w LSR przedsięwzięć, co w konsekwencji przekłada się na osiągnięcie celów. W ten sposób **budżet i plan działania są bezpośrednio powiązane z celami i przedsięwzięciami (szczegółowa tabela powiązań znajduje się w załączniku 2 do LSR).**

Opisane w niniejszej LSR wskaźniki będą osiągnięte w całości w jednym przedziale czasowym, a także będą realizowane etapowo. Dla tych ostatnich w danym przedziale czasowym wskazano poziom jaki zostanie osiągnięty w danych latach, poziom realizacji całego wskaźnika narastająco oraz budżet, jaki został przeznaczony na realizację tej części wskaźnika. Ostateczny rok, w którym zostanie osiągnięty dany wskaźnik nie będzie mógł być późniejszy niż wskazany w tabeli będącej załącznikiem 2 do LSR (Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu).

Szacując możliwości realizacji poszczególnych wskaźników produktu w poszczególnych przedziałach czasowych, wzięto pod uwagę, iż wartości te nie będą niższe niż wartości przyjęte w ramach kamieni milowych, a więc określonych na poziomie przepisów krajowych minimalnych osiągnięć w zakresie budżetu i wskaźników produktu w określonym czasie.

Kwoty określone, jako „Planowane wsparcie” obok pomocy udzielanej beneficjentom obejmują także krajowy wkład środków publicznych, pochodzący ze środków własnych beneficjentów, będących podmiotami sektora finansów publicznych w wysokości zapewniającej współfinansowanie wkładu EFRROW. Zasady dokonywania zmian w planie działania są określone w umowie ramowej.

Związek pomiędzy budżetem oraz planem działania a celami

W ramach **celu 1** „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności” zaplanowano **budżet** w wysokości 796 513,00 zł (**199 128,25 Euro**) wskazując przy każdym przedsięwzięciu jakie wsparcie planowane jest do wykorzystania i w ramach jakiego programu (dla celu 1: aktywizacja oraz realizacja LSR). Będą to m.in. działania związane ze wzmocnieniem i rozwojem kapitału społecznego na obszarze LGD sprzyjających włączeniu społecznemu grup wymagających wsparcia oraz pobudzających aktywność społeczności lokalnych do działań społecznych, integrujących, aktywizujących i kulturalnych.

W ramach **celu 2** „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania” zaplanowano **budżet** w wysokości 3 100 000,00 zł (**775 000,00 Euro**) wskazując przy każdym przedsięwzięciu jakie wsparcie planowane jest do wykorzystania i w ramach jakiego programu (dla celu 2: realizacja LSR). Będą to m.in. działania związane z podejmowaniem i rozwojem działalności gospodarczej.

W ramach **celu 3** „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” zaplanowano **budżet** w wysokości 4 013 487,00 zł (**1 003 371,75 Euro**) wskazując przy każdym przedsięwzięciu jakie wsparcie planowane jest do wykorzystania i w ramach jakiego programu (dla celu 3: realizacja LSR, współpraca). Będą to m.in. działania związane z budową, modernizacją i wyposażeniem bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, turystycznej i drogowej.

W ramach projektów współpracy LGD zaplanowała realizację dwóch projektów współpracy w tym jednego dotyczącego współpracy międzynarodowej, które realizować będą wskaźnik produktu 1 i 2 dla przedsięwzięcia 3.2.1 oraz wskaźnik rezultatu 1 dla celu szczegółowego 3.2. LGD uwzględniła możliwość realizacji projektów zgodnych z lokalnymi/gminnymi programami rewitalizacji obejmujących obszar objęty LSR, w sferze przestrzeni, społeczeństwa i gospodarki, zmierzający do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej lub stworzenia warunków do jego dalszego rozwoju.

Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR w planie działania jest racjonalny, ponieważ został zaplanowany z uwzględnieniem doświadczenia z realizacji LSR w latach 2007-2013 oraz zapisów „wykonania umowy” znajdujących się w „Formularzu umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Ponadto przy planowaniu budżetu wykorzystano

informacje z fiszek projektowych dla projektów zaplanowanych na lata 2014-2020. Szczegółowy plan działania stanowi Załącznik nr 2 do LSR.

Bieżący sposób monitorowania realizacji wskaźników został szczegółowo opisany w Rozdziale XI. Wśród sposobów pozyskiwania danych znalazły się: rejestr danych, Deskresearch, statystyki, karta udzielonego doradztwa, lista obecności, dokumentacja własna. Dane zbierane będą na bieżąco - w miarę zdarzania się jakichś faktów, bez opóźnienia, terminowo poprzez sporządzanie sprawozdań z realizacji operacji przez Beneficjentów (formularz opracowany przez LGD), listy obecności, zdjęcia z realizacji operacji, inwestycji.

VIII. BUDŻET LSR

Budżet LSR został opracowany z uwzględnieniem zasad finansowania na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji oraz ustalania alokacji środków na lokalną strategię rozwoju w ramach działania LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

1. Stan prawny oraz zapisy programowe

Zgodnie z art. 32 ust. 1 rozporządzenia UE nr 1303/20131 rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest wspierany ze środków EFRROW, określane nazwą LEADER, i może być wspierany ze środków EFRR, EFS lub EFMR, zwanych łącznie właściwymi EFSI. W myśl art. 32 ust. 2 lit. a i c rozporządzenia UE nr 1303/2013 RLKS jest kierowany przez LGD i prowadzony na podstawie LSR. Zgodnie z art. 33 ust. 2–5 rozporządzenia UE nr 1303/2013 LSR są wybierane, a w decyzji zatwierdzającej LSR określa się alokację każdego z właściwych EFSI, stąd możliwy jest wybór zarówno LSR wspieranych przez jeden z EFSI (LSR jednofunduszowe), np. LSR współfinansowane tylko ze środków EFRROW, jak i LSR wspieranych przez więcej niż jeden EFSI (LSR wielofunduszowe), np. LSR współfinansowane ze środków EFRROW i EFMR albo ze środków EFRROW, EFRR i EFS. Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego realizuje LSR jednofunduszową.

PROW 2014-2020 zakłada wspieranie RLKS w ramach działania LEADER wdrażanego w ramach 4 poddziałań:

1. Wsparcie przygotowawcze (poddziałanie 19.1 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. a współfinansowane ze środków EFRROW),
2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach LSR (poddziałanie 19.2 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. b współfinansowane ze środków EFRROW),
3. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy LGD (poddziałanie 19.3 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. c współfinansowane ze środków EFRROW),
4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (poddziałanie 19.4 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. d i e współfinansowane ze środków EFRROW).

Maksymalne kwoty środków działania LEADER w ramach PROW 2014-2020 przewidzianych w poszczególnych LSR na wsparcie operacji realizowanych w ramach LSR (poddziałanie 19.2) są uzależnione od liczby ludności wiejskiej zamieszkałej na obszarze objętym LSR, a w przypadku Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego jest to kwota 7 770 000,00 zł. (1 942 500,00 Euro)

Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020 oraz plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 stanowią załącznik nr 3 do LSR.

Wielkość wkładu EFROW w PROW 2014- 2020 wynosi 63,63%. Wkład EFROW obliczany jest na podstawie kwalifikowalnych wydatków publicznych. W przypadku podmiotów sektora finansów publicznych poziom pomocy EFROW wynosi maksymalnie 63,63% kosztów kwalifikowalnych, a wymagany krajowy wkład środków publicznych wynosi co najmniej 36,37 % kosztów kwalifikowalnych projektu (kwota pochodzi ze środków własnych beneficjenta).

2. Opis powiązania budżetu z celami LSR

Budżet LSR stanowi główne źródło finansowania działań zaplanowanych do realizacji w LSR, jest on ściśle powiązany z jej celami i przedsięwzięciami.

W ramach celu ogólnego 1 - Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności zaplanowano kwotę ok. 796 513,00 zł (199 128,25 Euro) na przedsięwzięcia związane z realizacją działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności oraz realizacje działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych.

W ramach celu ogólnego 2 – Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania zaplanowano kwotę ok. 3 100 000,00 zł (775 000,00 Euro) na przedsięwzięcia związane z realizacją działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej.

W ramach celu ogólnego 3 – Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu zaplanowano kwotę ok. 4 013 487,00 zł (1 003 371,75 Euro) na przedsięwzięcia związane z realizacją budowy, modernizacji i wyposażenia bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej oraz realizacją i promocją działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocją obszaru objętego LSR.

Tabela 15. Budżet LSR z podziałem na poszczególne cele i przedsięwzięcia

Lp.	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Kwota
1.	Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	722 269,00 zł (180 567,25 Euro)
			1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	74 244,00 zł (18 561,00 Euro)
2.	Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego	2.1.1. Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej	3 100 000,00 zł (775 000,00 Euro)
3.	Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	3.1. Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR	3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej	3 800 000,00 zł (950 000,00 Euro)
		3.2. Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego	3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	213 487,00 zł (53 371,75 Euro)

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowy opis powiązania budżetu z celami i planem działania wynika z tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do LSR.

Zaangażowanie środków innych niż środki programu.

Intensywność pomocy na operację w zakresie innym niż podejmowanie działalności gospodarczej jest przyznawana w wysokości:

1. do 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą,
2. do 100% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku pozostałych podmiotów, innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
3. nie wyższej niż 63,63% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku jednostki sektora finansów publicznych.

LGD zaplanowała w kryteriach wyboru operacji premiowanie operacji, których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w poszczególnych programach.

Podejmowanie działalności gospodarczej - wnioskodawcy mogą otrzymać do 100 000 zł (25 000,00 Euro) w formie premii (ryczałtu). **Poziom dofinansowania wynosi 100 % kosztów kwalifikowalnych, jednak w kryteriach wyboru operacji premiowane są operacje, których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w programie.**

Rozwijanie działalności gospodarczej - wsparcie dotyczy mikro i małych przedsiębiorstw, a więc firm już działających na lokalnym rynku. **Poziom dofinansowania wynosi 70 % kosztów kwalifikowalnych, jednak w kryteriach wyboru operacji premiowane są operacje, których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w programie.**

Wnioskodawcy w ramach projektu grantowego mogą otrzymać w ramach jednego zadania od 5 000 zł do 50 000 zł (1 250,00 do 12 500,00 Euro) w formie premii (ryczałtu). Poziom dofinansowania wynosi 99% kosztów kwalifikowanych, a pozostały 1% kosztów kwalifikowanych pokrywa grantobiorca ze środków własnych.

LGD przewiduje w ramach projektów własnych LGD większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów.

Pomoc na operacje własne ma formę refundacji kosztów kwalifikowanych. Poziom dofinansowania wynosi do 99,5 % kosztów kwalifikowanych, natomiast od 0,5 % to udział kosztów własnych.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Kluczowym elementem we wdrażaniu LSR jest właściwa promocja aktywności i działań realizowanych w ramach LSR oraz skuteczna komunikacja z beneficjentami, co pozwala na zwiększenie wiedzy i świadomości, jak również zaangażowania społeczności lokalnej w realizację strategii. Przeprowadzone konsultacje społeczne na etapie formułowania zakresu LSR na lata 2014-2020 pokazały, że społeczność lokalna pozyskuje informacje na temat LGD i LSR głównie poprzez lekturę stron internetowych, ale wyraźnie akcentowano potrzebę spotkań bezpośrednich, głównie ze względu na możliwość dialogu. Z uwagi na fakt, że warunkiem skutecznego zaangażowania społeczności lokalnej w realizację LSR jest możliwość wyrażenia opinii i przedstawienia potrzeb i oczekiwań w zakresie realizowanych w ramach LSR działań, zaplanowano **działania gwarantujące obustronną komunikację LGD ze społecznością lokalną.**

1. Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/ problemów komunikacyjnych

Plan komunikacji został opracowany w oparciu o szczegółową analizę potrzeb w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych. Dotychczasowe doświadczenie i wiedza zdobyte podczas okresu wdrażania LSR 2007-2013 oraz opinie niezależnych ekspertów i społeczności lokalnej pozwoliły zidentyfikować problemy w komunikacji, zagrożenia mogące mieć wpływ na skuteczną komunikację oraz określić cele realizacji planu. Niedostateczna rozpoznawalność LGD w miejscowościach, gdzie nie były realizowane przez LGD żadne działania aktywizujące oraz konieczność poprawy komunikacji wewnątrz LGD jak i LGD z otoczeniem zewnętrznym zostały wskazane w badaniu ewaluacyjnym²⁴ oraz podczas bezpośrednich spotkań i dyskusji z mieszkańcami. Niemal połowa osób ankietowanych (49,3%) podczas „badania potrzeb mieszkańców powiatu goleniowskiego²⁵” określiła przepływ informacji między LGD a mieszkańcami jako „niewystarczający”. Wskazywano również na konieczność zastosowania bardziej efektywnych środków komunikacji niż dotychczas. Powyższe problemy pozwoliły na wyodrębnienie dwóch głównych celów działań komunikacyjnych:

1. Bieżące informowanie o zasadach udzielania wsparcia i stanie realizacji LSR poprzez:

- a) informowanie na temat założeń LSR na lata 2014-2020, zasad i kryteriów wyboru operacji przez LGD, stanu realizacji LSR, w tym współfinansowanych projektów,
- b) informowanie o planowanych spotkaniach, szkoleniach, warsztatach, naborach, konferencjach i działaniach edukacyjnych,
- c) rozpowszechnianie dobrych praktyk,
- d) uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD.

Cel odpowiada na problem występowania obszarów i środowisk, do których dociera niedostatecznie pełna informacja lub dociera niewystarczająco często (istniejąca potrzeba zwiększenia ilości spotkań lub źródeł informacji) oraz potrzebę zintensyfikowania działań poprzez wzrost ilości źródeł komunikacji.

2. Budowa świadomości i tożsamości obszaru LGD poprzez:

- a) kampanię promującą LGD i działania podejmowane przez LGD,
- b) kampanię promującą obszar LSR, wydarzenia oraz zasoby obszaru,
- c) uzyskanie informacji zwrotnej na temat skuteczności działań LGD.

Cel odpowiada na zdiagnozowane problemy i potrzeby takie jak: występowanie obszarów z niewystarczającą promocją marki LGD, słabe zaangażowanie społeczności lokalnej w działania LGD, niska świadomość i wiedza mieszkańców na temat środowiska lokalnego i posiadanych zasobów.

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów. W przypadku działań komunikacyjnych oraz środków przekazu postanowiono wykorzystać nie stosowane dotychczas, nowe i atrakcyjne dla odbiorców elementy, w odpowiedzi na potrzeby zdefiniowanych poniżej grup docelowych.

²⁴ „Ewaluacja wdrażania LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU oraz pracy LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego”, grudzień 2014 r.

²⁵ <http://moje-ankiety.pl/respond-73008/sec-0cDxmO82.html> [dostęp 24.11.2015]

Działania komunikacyjne realizujące przede wszystkim cel I „Bieżące informowanie o zasadach udzielania wsparcia i stanie realizacji LSR” to:

Ia. Kampania informacyjna – informowanie na temat założeń LSR na lata 2014-2020, zasad i kryteriów wyboru operacji przez LGD, stanu realizacji LSR, w tym współfinansowanych projektów

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Bezpłatna gazeta - Strona internetowa, - Portal social media Facebook, - Newsletter - Stała ekspozycja z materiałami informacyjnymi - Bieżące informowanie o programie w biurze LGD - Przygotowanie poradników wideo z pisania wniosku oraz rozliczenia - Konsultacje poprzez e-mail, social media 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST
<ul style="list-style-type: none"> - Spotkania animacyjno-informacyjno-konsultacyjne w świetlicach - Warsztaty z pisania wniosku, realizacji i rozliczania 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, grupy nieformalne, NGOs, rolnicy, przedsiębiorcy, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), sołtysi

Ib. Informowanie o planowanych spotkaniach, szkoleniach, warsztatach, naborach, konferencjach i działaniach edukacyjnych

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Bezpłatna gazeta - Strona internetowa - Portal social media Facebook - Spotkania animacyjno-informacyjno-konsultacyjne w świetlicach - Kalendarz on-line na stronie internetowej - Tematyczne grupy e-mailingowe 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST
<ul style="list-style-type: none"> - Kontakt telefoniczny - Obecność na sesji rady gminy (spotkania informacyjno-konsultacyjne) - SMS 	mieszkańcy LGD, sołtysi, grupy nieformalne, JST, organy LGD

Ic. Publikacja z dobrymi praktykami – ma na celu dostarczenie informacji o już zrealizowanych projektach, stanowiących wzorzec do naśladowania

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Bezpłatna gazeta - Publikacja w postaci elektronicznej na stronie internetowej 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST

Id. Badanie satysfakcji wnioskodawcy – ma na celu uzyskanie informacji zwrotnej na temat jakości pomocy świadczonej przez LGD

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Ankiety do wypełnienia po każdym spotkaniu konsultacyjnym, - Ankiety elektroniczne 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST

Działania komunikacyjne realizujące przede wszystkim cel II „Budowa świadomości i tożsamości obszaru LGD”:

Iia. Kampania promująca LGD i działania podejmowane przez LGD

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
------------------------	----------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> - Tablica informacyjna LGD - Wizytówki z logotypem i danymi adresowymi - Roll-up'y i bannery - Gadżety reklamowe z marką LGD - Bezpłatna gazeta - Strona internetowa - Portal social media Facebook, Instagram, Youtube - Newsletter - Spotkania animacyjne, informacyjne i konsultacyjne w świetlicach 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST
<ul style="list-style-type: none"> - Obecność na sesji rady gminy (spotkania informacyjno-konsultacyjne) 	mieszkańcy LGD, sołtysi, grupy nieformalne, JST

I Ib. Kampania promująca obszar LSR, wydarzenia oraz zasoby obszaru

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Bezpłatna gazeta - Strona internetowa oraz aplikacja mobilna prezentująca działania, aktywności i miejsca na obszarze LGD - Portal social media Facebook, Instagram, Youtube - Materiał wideo promujący obszar LSR - Newsletter - Kalendarz on-line na stronie internetowej - Działania aktywizujące promujące obszar LSR 	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST, turyści

I Ic. Badanie świadomości marki

Środki przekazu	Odbiorcy – grupa docelowa
<ul style="list-style-type: none"> - Ankiety oceniające skuteczność działań wizualnych - Wywiady indywidualne 	mieszkańcy LGD, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), NGOs, grupy nieformalne

W przypadku kampanii informacyjno-promocyjnej za pośrednictwem portali internetowych zaplanowano wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań w postaci własnego kanału Youtube, fanpage'a na portalu Facebook (agregat treści z wielu źródeł) oraz innych portali społecznościowych. Razem ze stroną internetową funkcjonować będzie **kalendarz on-line** z zaznaczonymi terminami naborów, szkoleń, spotkań i wydarzeń. W przypadku newslettera pojawią się **tematyczne grupy e-mailingowe oraz grupy SMS** powstałe na bazie adresowej opartej na segmentacji odbiorców, a prowadzona korespondencja e-mailingowej odbywać się będzie z uwzględnieniem **struktury opartej na linkach i formularzach**. W przypadku działań promocyjnych wykorzystana będzie także **aplikacja mobilna** na telefony komórkowe (system Android, iOS) oraz **wydawana będzie bezpłatna gazeta**. Zaplanowane powyżej działania **znacznie wykraczają poza zakres i formę działań dotychczas stosowanych na obszarze LGD**.

Działania komunikacyjne i środki przekazu zostały dobrane tak, aby zapewnić różnorodność i adekwatność do celów i wskaźników działań komunikacyjnych oraz dopasowanie do potrzeb.

W celu utrzymania mobilizacji społecznej w całym kilkuletnim procesie komunikacji w trakcie wdrażania LSR, LGD zaplanowało cykliczność poszczególnych działań w podziale na półroczne okresy (**Załącznik nr 4 do LSR** - Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych). Ponadto zastosowanie dobranych względem poszczególnych grup docelowych kanałów komunikacji, prezentowanie aktualnych i atrakcyjnych pod względem formy oraz zrozumiałych i czytelnych komunikatów, pozwoli na utrzymywanie i pozyskiwanie nowych odbiorców wśród społeczności lokalnej. Mieszkańcy obszaru będą na bieżąco informowani o działaniach realizowanych przez LGD, o możliwości skorzystania z nich, ale również będą mogli w każdej chwili informować o swoich potrzebach i napotkanych problemach. Na utrzymanie mobilizacji pozwoli także monitoring działań komunikacyjnych oraz zaplanowane działania doradcze w przypadku niezadowolających efektów realizowanych działań i środków przekazu. Całości dopełniać będą bezpośrednie spotkania animacyjne, informacyjne i konsultacyjne w świetlicach prowadzone przez przedstawiciela LGD. Usprawnienie przepływu informacji tym kanałem komunikacji został wskazany jako jeden z najbardziej pożądanym, na który wpływ ma LGD, w ankietyowym „badaniu potrzeb mieszkańców powiatu goleniowskiego”²⁶.

Identyfikacja grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych - wskazanie adresatów poszczególnych działań komunikacyjnych

²⁶ <http://moje-ankiety.pl/respond-73008/sec-0cDxmO82.html> [dostęp 24.11.2015]

Spośród społeczności lokalnej z obszaru LGD wyodrębniono 11 grup docelowych, do których adresowane będą poszczególne działania komunikacyjne. Podziału dokonano z uwzględnieniem m.in. jednorodnych potrzeb oraz spójnych obszarów zainteresowań. Główne grupy docelowe będące adresatami poszczególnych działań komunikacyjnych to:

1. **mieszkańcy obszaru LSR** – komunikat będzie opierał się na przekazaniu w sposób prosty i zrozumiały informacji w zakresie typów operacji możliwych do finansowania w ramach LSR, które wsparte będą przykładami zrealizowanych działań. Pozostałe działania będą miały za zadanie zwiększenia rozpoznawalności marki LGD, zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w działania LGD oraz zwiększenie świadomości i wiedzy mieszkańców na temat środowiska lokalnego i posiadanych zasobów.
2. **turyści** - osoby odwiedzające obszar LGD w wymiarze jednodniowym lub dłuższym.
3. **sołtysi i wolontariusze** będący lokalnymi aktywistami działającymi na rzecz integracji i rozwoju społecznego i swego rodzaju pośrednikami w kontaktach LGD ze społecznością lokalną. Podjęte działania będą miały na celu dostarczenie rzetelnych i aktualnych informacji związanych z realizacją LSR.
4. **organy LGD** - podmioty odpowiedzialne za prawidłową realizację LSR. Komunikat będzie miał za zadanie dostarczenie informacji o możliwościach i sposobie budowy spójności i tożsamości obszaru LGD, marki LGD, a pozyskane informacje będą mogły zostać przekazane dalej.
5. **rolnicy**- komunikaty mają zachęcić do aktywnego udziału w realizacji LSR,
6. **przedsiębiorcy**- komunikaty mają zachęcić do aktywnego udziału w realizacji LSR,
7. **grupy defaworyzowane** ze względu na dostęp do rynku pracy, czyli osoby młode w wieku od 16 do 24 lat (-24), osoby powyżej czterdziestego piątego roku życia (45+) – działania komunikacyjne nastawione zostaną na wskazanie dostępnych dróg rozwoju zawodowego oraz możliwościach uzyskania bezpośredniego wsparcia.
8. **grupy nieformalne**, w skład których wchodzi m.in. koła gospodyń wiejskich (KGW) oraz inne niesformalizowane grupy osób o podobnych zainteresowaniach działających wspólnie na obszarze LGD - działania komunikacyjne nastawione zostaną na wskazanie możliwości uzyskania bezpośredniego wsparcia oraz zaangażowania się w realizację strategii,
9. **NGOs**, czyli działające na rzecz wspólnego interesu organizacje pożytku publicznego z LGD, m.in. ochotnicze straże pożarne (OSP) - działania komunikacyjne nastawione zostaną na wskazanie możliwości uzyskania bezpośredniego wsparcia oraz zaangażowania się w realizację strategii,,
10. **kościóły i związki wyznaniowe** - LGD dążyć będzie do przekazania informacji o pozytywnym wpływie LSR na zmiany obszaru w aspekcie społecznym,
11. **JST**, (w szczególności samorząd gminny)– komunikat kierowany do jednostek samorządu lokalnego zawierać będzie przede wszystkim informacje o potencjale i efektach działań LGD w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego i poprawie warunków życia mieszkańców, zachęcające JST do współpracy i zaangażowania w realizację Strategii.

Plan komunikacji z powyższymi grupami, docelowymi efektami działań komunikacyjnych, sposobami dotarcia do grup docelowych, zakładanymi wskaźnikami w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz docelowymi efektami działań komunikacyjnych przedstawiono w załączniku nr 4 do LSR „Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych”.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

LGD planuje raz do roku (w I kwartale) badanie stosowanych środków przekazu i zaplanowanych działań komunikacyjnych pod kątem osiągnięcia planowanych efektów (wskazane w Planie Komunikacji wskaźniki), a także racjonalnego wykorzystania budżetu komunikacji. W przypadku działań komunikacyjnych prowadzonych za pośrednictwem Internetu wykorzystane zostaną narzędzia statystyczne on-line, raporty, sprawozdania itp. W przypadku spotkań, szkoleń, warsztatów będą to ankiety (tradycyjne i elektroniczne) do wypełnienia po każdym spotkaniu konsultacyjnym oraz wywiady indywidualne z mieszkańcami obszaru. Informacje o postępach w realizacji Planu Komunikacji będą udostępniane w postaci raportów. Wnioski z analizy zebranych danych posłużą do doskonalenia funkcji konsultacyjno-informacyjnej. W przypadku braku skuteczności działań i środków przekazu lub zmiany trendu popularności narzędzi on-line w danej grupie docelowej, LGD przystąpi do intensyfikacji przeprowadzanych działań (zwiększenie akcji informacyjnej, zaangażowanie większej ilości podmiotów) lub wprowadzi korektę do Planu komunikacji (zmiana treści, formy nieefektywnego środka przekazu) adekwatnie do potrzeb odbiorców.

Tabela 16: Analiza zagrożeń i potencjalnych działań zaradczych w zakresie Planu Komunikacji

Potencjalne zagrożenia	Działania zapobiegawcze i środki zaradcze podjęte przez LGD
Zmiana popularności środka przekazu wśród grupy docelowej	Monitoring popularności wykorzystywanych środków przekazu, a w przypadku spadku trendu popularności wykorzystanie środka przekazu o zwiększonym oddziaływaniu na odbiorców
Występowanie obszarów z utrudnionym dostępem do środków komunikacji drogą elektroniczną	Wykorzystanie kilku środków komunikacji, w tym także z wykorzystaniem prasy, telefonii stacjonarnej oraz w postaci bezpośrednich spotkań ze społecznością lokalną przez przedstawiciela LGD
Niezrozumiałe przez społeczność lokalną komunikaty	Tworzenie treści w sposób zrozumiały i czytelny dla danej grupy odbiorców, pozbawionej w miarę możliwości nomenklatury technicznej, unijnej itp.
Brak informacji zwrotnej	Stworzenie narzędzi umożliwiających w najprostszy i anonimowy sposób wyrazić swoją opinię (papierowe i internetowe ankiety z możliwie najmniejszą liczbą pytań otwartych, umożliwienie odpowiedzi na zapytanie e-mailowe specjalnie w tym celu przygotowany formularz). Uzyskiwanie opinii społeczności lokalnej w trakcie spotkań bezpośrednich oraz podczas poszczególnych wydarzeń
Brak zainteresowania szkoleniami, warsztatami, wydarzeniami, w tym organizowanymi przez LGD lub Beneficjentów w ramach projektów	Stworzenie tematycznych grup e-mailingowych, w których wszyscy zainteresowani będą otrzymywać informację z tematyki, którą są bezpośrednio zainteresowani.
Niska jakość składanych wniosków, brak wiedzy w zakresie przygotowania, realizacji i rozliczania projektów	Realizowanie spotkań, warsztatów oraz szkoleń z potencjalnymi Beneficjentami, które przyczynić się będą do zwiększenia wiedzy na temat działań możliwych do realizacji w ramach wdrażania LSR, w tym o zasadach i kryteriach udziału oraz prezentowania już zrealizowanych projektów. Przygotowywanie materiałów na ten temat w postaci nagrań wideo.
Brak utożsamiania się mieszkańców z obszarem LSR	Przekazywanie informacji o atutach, walorach i zasobach obszaru oraz możliwościach ich wykorzystania, także poprzez tworzenie nagrań wideo. Organizowanie cyklicznych wydarzeń wymagających udziału społeczności lokalnej;
Słaba „widoczność” działań LGD, brak świadomości marki LGD	Stworzenie spójnego systemu wizualizacji, wykorzystanie różnorodnych środków przekazu oraz szeroka ekspozycja materiałów promocyjnych;
Niska ocena LSR lub działań realizowanych przez LGD	Zagwarantowanie możliwości dwustronnej komunikacji LGD ze społecznością lokalną, stałe podnoszenie wiedzy i kompetencji przez pracowników Biura LGD, dokonywanie ewentualnych korekt w zakresie funkcjonowania LGD lub zapisów Strategii;

Źródło: Opracowanie własne

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR

LGD w celu pozyskania informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR zaplanowała m.in. badanie wśród potencjalnych wnioskodawców na temat satysfakcji z udzielonego doradztwa, na temat LGD oraz LSR. Działanie to ma na celu uzyskanie informacji zwrotnej na temat jakości świadczonej pomocy. Pozyskane w ten sposób informacje będą mogły być wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur czy też zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD lub biura. W przypadku zaistnienia istotnych problemów z wdrażaniem LSR, braku akceptacji społecznej np. metod wdrażania LSR albo konkretnych działań podejmowanych przez LGD lub konieczności przeprowadzenia „rewizji” zamierzeń lub planów, których realizacja będzie dawała szansę na przywrócenie społecznego poparcia LGD zamierza opracować i zrealizować program naprawczy przy udziale pracowników biura, członków organów, jak również specjalistów. Wyniki działań w ramach planu komunikacji oraz sposoby ich wykorzystania na dalszych etapach realizacji LSR będą publikowane na stronie www.

Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR

Całkowity budżet wynosi 48 700,00 zł (12 175,00 Euro) + operacje własne (bezpłatna gazeta, Animator Społeczności Lokalnych) + projekt współpracy (aplikacja mobilna).

X. ZINTEGROWANIE

LSR Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego jest zgodna ze Strategią Rozwoju Kraju 2020, będącej wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego i stanowi odniesienie dla innych strategii i programów rządowych oraz innych dokumentów opracowywanych na szczeblu regionalnym i lokalnym.

„Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego, wpisują się także w Priorytetowe Ramy Działań (PAF), gdzie zaplanowano inwestycje na obszarach NATURA 2000 związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000). W ramach działalności szkoleniowej będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także promujących innowacyjne rozwiązania”²⁷.

1. Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Opracowana LSR stanowi instrument realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, w tym środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dokument jest zgodny z założeniami polityki terytorialnej województwa zachodniopomorskiego do roku 2020, przyjętymi przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Zintegrowane podejście znalazło odzwierciedlenie w doborze celów i przedsięwzięć w LSR. Cele ogólne LSR są zgodne z celami strategicznymi „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020”.

Wypracowane cele zostały dokładnie przeanalizowane z celami określonymi w innych dokumentach strategicznych na poziomie gminy, powiatu, województwa oraz zgodności z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wzajemne odniesienie między celami LSR a celami lub obszarami wsparcia prezentowanymi w dokumentach strategicznych innych szczebli są spójne i przedstawia je poniższa tabela.

Tabela 17: Komplementarność LSR i spójność planowanych do realizacji przedsięwzięć z celami dokumentów planistycznych

Cele ogólne LSR	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 – cele strategiczne	Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020 – priorytet inwestycyjny	Strategia Rozwoju Powiatu Goleniowskiego na lata 2014-2020 – cele strategiczne
1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	9b (EFRR) Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	3. Polityka społeczna
2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	3a (EFRR) Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	2. Przedsiębiorczość i edukacja
3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	9a (EFRR) Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych 6c (EFRR) Zachowanie, ochrona, promowanie	4. Promocja Powiatu oraz rozwój turystyki i ochrony środowiska

²⁷ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020) Skrócona wersja programu

		i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	
--	--	--	--

Cele ogólne LSR	Strategia Rozwoju Gminy Goleniów na lata 2014-2023	Strategia Rozwoju Gminy Maszewo na lata 2015-2020*	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Nowogard na lata 2014-2022
1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	3. Połączenie zakresów wsparcia społecznego w OPS	2. Rozwój mieszkańców – działania społeczne	5. Wzrost poziomu życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń edukacyjno-kulturalnych oraz poprawę infrastruktury edukacyjno-kulturalnej
2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	6. Uczestnictwo w czołówce rozwoju usług publicznych – stała aktywność Goleniowa jako laboratorium nowych (dobrych) praktyk publicznych. Innowacyjne pilotażowe rozwiązania z zakresu administracji publicznej wdrożone w praktyce gminy.	4. Rozwój i wspieranie przedsiębiorczości oraz rolnictwa	2. Rozwój kapitału społecznego poprzez poprawę kwalifikacji i umiejętności mieszkańców gminy, rozwój przedsiębiorczości oraz aktywizację bezrobotnych
3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	2. Wyrównanie dostępu do podstawowego wyposażenia cywilizacyjnego w miejscowościach gminy 4. Stworzenie w gminie elementów wyposażenia turystycznego i rekreacyjnego	1. Rozwój infrastruktury technicznej, społeczno – kulturalnej i OZES 3. Rozwój potencjału i atrakcyjności turystycznej gminy	5. Wzrost poziomu życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń edukacyjno-kulturalnych oraz poprawę infrastruktury edukacyjno-kulturalnej 8. Rozwój i promocja sportu i turystyki poprzez inwestycje w infrastrukturę z wykorzystaniem naturalnych walorów Gminy oraz rozwój zasobów ludzkich działających w sferze sportu i turystyki.

Cele ogólne LSR	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Osina na lata 2015-2023*	Strategia Rozwoju Gminy Przybiernów na lata 2015 - 2025*	Strategia Rozwoju Gminy Stepnica do roku 2025
1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1) Ograniczenie niekorzystnych skutków ubocznych przyjętego modelu rozwoju, mających wpływ, na jakość życia mieszkańców.	<u>Cel strategiczny nr 3</u> Rozwój funkcji turystycznych i kulturalnych gminy opartych o dziedzictwo kulturowe, rekreację oraz inne formy świadczenia usług	2. Jakość życia mieszkańców gminy
2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	2) Stworzenie dogodnych warunków dla tworzenia nowych miejsc pracy.	<u>Cel strategiczny nr 1</u> Rozwój gospodarczy i edukacyjny	2. Jakość życia mieszkańców gminy
3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	3) Uzyskanie stabilności gospodarczej w wyniku wspierania dziedzin gospodarki o stabilnym popycie krajowym i zagranicznym oraz wysokiej dynamice wzrostu. 4) Stworzenie dogodnych warunków osadnictwa dla osób poszukujących w danej gminie lepszych środowiskowych warunków do życia.	<u>Cel strategiczny nr 2</u> Rozwój usług publicznych wpływających na życie mieszkańców	1. Rozwój gminnej gospodarki opartej na turystyce

Zródło: Opracowanie własne na podstawie przytoczonych dokumentów

* dokumenty będące w końcowej fazie konsultacji społecznych

Zestawione powyżej dokumenty planistyczne wskazują na zgodność i komplementarność wspólnych celów z założeniami i z celami LSR. Na uwagę zasługują treści prezentowane w tabeli 11 „Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników”, które w wyraźny sposób wskazują na właściwe odniesienie interwencji do potrzeb/problemów zidentyfikowanych w analizie SWOT. Planuje się również zachować odpowiednią sekwencję, która służyć będzie optymalizacji uzyskiwanych efektów interwencji (diagnoza – cel – realizacja – ewaluacja; i równolegle: edukacja i monitoring).

Analizując treści tabel prezentowanych w rozdziale V. Cele i wskaźniki wyraźnie zauważalne jest zintegrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu spójnej i kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Jednym z przykładów może być realizacja celu ogólnego 2: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania, poprzez cel szczegółowy 2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego, który osiągnięty zostanie w wyniku działań związanych z przedsięwzięciami 2.1.1 Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej oraz tworzenie centrów przetwórstwa lokalnego. Zakładamy, że podmioty biorące udział w realizacji powyższych celów będą integrowały co najmniej 3 branże działalności gospodarczej w tym m.in. usługi, handel i turystykę.

Kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla celów przekrojowych PROW 2014-2020, które wskazano w poniższej tabeli.

Tabela 18: Zgodność kryteriów wyboru i wskaźników LSR ze wskaźnikami określonymi dla celów przekrojowych PROW 2014-2020

Kryterium wyboru operacji w LSR	Wskaźnik LSR	Wskaźnik dla celu przekrojowego PROW 2014-2020
Wpływ operacji na rozwój turystyki	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury Liczba wybranych lokalnych grup działania
Generowanie i utrzymanie nowych miejsc pracy	Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem	Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (Leader) Liczba wybranych lokalnych grup działania
Ochrona środowiska	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa Liczba szkoleń, warsztatów i innych działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w przeniesienie działalności w celu ochrony środowiska lub poprawy jakości życia Liczba wybranych lokalnych grup działania
Innowacyjność operacji	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje (dot. Poz. 1,2 celu szczegółowego 2.1)	Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (Leader) Liczba wybranych lokalnych grup działania

Źródło: Opracowanie własne

Analiza zgodności celów i przedsięwzięć LSR z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatycznym oraz innowacyjność przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Zgodność celów i przedsięwzięć LSR z celami przekrojowymi PROW 2014-2020

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Zgodność celów i przedsięwzięć LSR z celami przekrojowymi PROW 2014-2020: Środowisko oraz Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej	Zgodność celów i przedsięwzięć LSR z celem przekrojowym PROW 2014-2020 - Innowacje	Przedsięwzięcia
1. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	Do celów środowiskowo-klimatycznych przyczynią się: <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości ekologicznej • promowanie aktywnego trybu życia • promowanie walorów środowiska naturalnego 	Zakłada się innowacyjność: <ul style="list-style-type: none"> • tematyki podejmowanych działań • form komunikacji z mieszkańcami (materiały, środki przekazu) • zaangażowania mieszkańców (warsztaty) 	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności
		Do celów środowiskowo-klimatycznych przyczynią się: <ul style="list-style-type: none"> • promowanie postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych • przeciwdziałanie pogorszeniu stanu środowiska naturalnego i zmianom klimatycznym 	Zakłada się innowacyjność: <ul style="list-style-type: none"> • promowanie rozwiązań innowacyjnych • poziomu współpracy mieszkańców i NGO • charakteru podejmowanych działań 	1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych
2. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego	Do celów środowiskowo-klimatycznych przyczynią się: <ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie ekologicznych procesów technologicznych • zakup energooszczędnych maszyn urządzeń, narzędzi sprzętów • zastosowanie nowoczesnych technologii odzyskiwania ciepła • tworzenie zielonych miejsc pracy • wykorzystanie ekologicznych procesów technologicznych 	Zakłada się innowacyjność: <ul style="list-style-type: none"> • rozwiązań podczas realizacji projektów (wykorzystanie rozwiązań i materiałów, w technologii zakupionych maszyn, urządzeń, sprzętów) • sposobu pozyskiwania i przetwarzania surowców i produktów • docierania do konsumenta (metody inne niż dotychczas stosowane) • zidentyfikowanych zasobów lokalnych 	2.1.1. Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej
3. Zwiększenie przestrzennej	3.1. Poprawa jakości	Do celów środowiskowo-klimatycznych przyczynią się:	Zakłada się innowacyjność:	3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej,

konkurencyjności regionu	infrastruktury na obszarze LSR	<ul style="list-style-type: none"> • zastosowanie w budownictwie materiałów termoizolacyjnych • zastosowanie nowoczesnych technologii odzyskiwania ciepła • zastosowanie ekologicznych rozwiązań gospodarki odpadami • ogólnodostępna i niekomercyjna infrastruktura rekreacyjna i sportowa • zastosowanie ekologicznych materiałów • wykorzystanie usług nie oddziałujących negatywnie na środowisko • promowanie aktywnego trybu życia • promowanie walorów środowiska naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązań podczas realizacji projektów (w budownictwie – wykorzystanie rozwiązań i materiałów, w technologii zakupionych maszyn, urządzeń, sprzętów) • docierania do turysty (metody inne niż dotychczas stosowane) • usług zagospodarowania czasu wolnego i poprawy wypoczynku • proponowanych form turystyki 	sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej
	3.2. Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego	<p>Do celów środowiskowo-klimatycznych przyczynią się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promowanie walorów środowiska naturalnego (punkty widokowe, pomosty, tablice informacyjne) 	<p>Zakłada się innowacyjność:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zidentyfikowanych zasobów lokalnych • form prezentowania mieszkańcom dziedzictwa lokalnego 	3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja

XI. MONITORING I EWALUACJA

3. MONITORING I EWALUACJA – DEFINICJA POJĘĆ

Monitoring (kontrola (ocena) dynamiczna, ocena postępów i efektów dokonywana stale w czasie) to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Proces monitoringu obejmować będzie:

- a) monitorowanie rzeczowej realizacji LSR:
  - analiza stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
  - monitorowanie operacyjne na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
  - wykorzystywanie partycypacyjnych metod ewaluacji (tj. angażowanie społeczności lokalnej w proces ewaluacji),
- b) monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Ewaluacja (kontrola statyczna, ocena realizacji i efektów (rezultatów) dokonywana w określonych momentach czasu) - to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania (eksperymentu) bądź obiektu (programu komputerowego, programu nauczania, rozwiązania technicznego) z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia.

Rozróżnia się dwa rodzaje ewaluacji:

- a) **autoewaluacja** - to ocena stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny,
- b) **ewaluacja zewnętrzna** - realizowana jest w postaci pracy zleconej wykonawcy profesjonalnie zajmującemu się badaniami ewaluacyjnymi.²⁸

Ze względu na moment przeprowadzania badania ewaluacyjnego, ewaluacje dzielimy na:

- a) **ex-ante** (przed rozpoczęciem realizacji operacji, działania, inwestycji) – celem badania jest poprawa jakości planowanej do realizacji operacji, działania, inwestycji,
- b) **on-going** (w trakcie wdrażania operacji, działania, inwestycji) – celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej,
- c) **ex-post** (po zakończeniu realizacji operacji, działania, inwestycji) – celem jest określenie jego długo trwałych efektów, w tym wielkości zaangażowania środków, skuteczności i efektywności pomocy.

Kryteria ewaluacyjne:

1. **Trafność** – stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.
2. **Efektywność** – ocena poziomu "ekonomiczności" projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów, przy czym przez nakłady rozumie się zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas.
3. **Skuteczność** – ocena stopnia, na ile cele, przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.
4. **Użyteczność** – stopień zaspokajania potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.
5. **Trwałość** – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

²⁸http://www.mistia.org.pl/pliki/1286193477_MONITORING_I_EWALUACJA.pdf, dostęp 10.11.2015 r.

2. PLANOWANIE MONITORINGU I EWALUACJI

Dla prawidłowego przebiegu monitoringu i ewaluacji mają zastosowanie wytyczne Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020.

W celu prawidłowej realizacji LSR, LGD będzie poddawana badaniom ewaluacyjnym. Zostaną zastosowane dwa rodzaje ewaluacji – autoewaluacja i ewaluacja zewnętrzna. Ponadto działania realizowane przez LGD będą na bieżąco monitorowane.

Ewaluacja własna będzie przeprowadzana w I kwartale roku następującego po roku ocenianym i będzie miała za zadanie określić poziom zrealizowania założonych celów i wskaźników, poziom wykonania budżetu, prawidłowość dokonywania wyboru operacji oraz ich zgodności z kryteriami.

Ewaluacja zewnętrzna odbędzie się jednokrotnie, w latach 2020-2022 ocenianym i będzie miała za zadanie ocenić całość pracy Stowarzyszenia, w tym jego organów, pracowników, stosowanych procedur, promocji, przepływu informacji, współpracy, aktywizacji, przedsięwzięć i projektów. Ewaluację zewnętrzną przeprowadzi niezależny ewaluator.

Raporty ewaluacyjne będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia i podawane do publicznej wiadomości np. poprzez umieszczenie na stronie www.

Monitoring realizacji LSR będzie przeprowadzany przez pracowników biura na bieżąco, a zwłaszcza przed każdorazowym ogłoszeniem konkursu.

Powyższe działania pozwolą na stałe podnoszenie jakości usług i stosowanych procedur oraz dokonania oceny prawidłowości realizacji LSR.

Opis elementów podlegających ewaluacji

1. Elementy funkcjonowania podlegające ewaluacji:

- a) pracownicy biura LGD – badaniu podlegać będzie rzetelność i terminowość wypełniania obowiązków wskazanych w umowach,
- b) biuro LGD – badaniu podlegać będzie funkcjonowanie i efektywność pracy biura oraz czy realizacja LSR odbywa się zgodnie z harmonogramem,
- c) Stowarzyszenie – badaniu podlegać będzie jakość partnerstwa, sprawność funkcjonowania LGD, przedsięwzięcia zrealizowane w danym roku kalendarzowym wraz z oceną wpływu operacji na realizację celów LSR,
- d) organ decyzyjny – badaniu podlegać będzie efektywność pracy organów decyzyjnego, sprawność podejmowania decyzji,
- e) procedury – badaniu podlegać będzie przestrzeganie procedur oraz regulaminów, efektywność stosowanych procedur, ocena przebiegu konkursów,
- f) sposób przepływu informacji/ plan komunikacji – badaniu podlegać będzie sposób, skuteczność i użyteczność przepływu informacji oraz sprawność w podejmowaniu decyzji,
- g) promocja – badaniu podlegać będzie skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji,
- h) aktywizacja – badaniu podlegać będzie efektywność i trafność aktywizacji lokalnej społeczności,
- i) współpraca – badaniu podlegać będzie efektywność i trwałość, współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej,
- j) przedsięwzięcia, projekty – badaniu podlegać będzie jakość merytoryczno-techniczna projektów, ocena wpływu na realizację celów LSR

2. Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji:

- a) cele i wskaźniki określone w LSR – badaniu podlegać będzie powszechność dokumentu na obszarze LGD, stopień realizacji celów i wskaźników,
- b) realizowane operacje – stopień realizacji wybranych do dofinansowania operacji, opis efektów, wpływ zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR, efektywność projektów,
- c) budżet – trafność, efektywność i użyteczność wykorzystania budżetu na poszczególne operacje i działania własne LGD,

- d) kryteria i procedury wyboru operacji – jakość stosowanych kryteriów i procedur wyboru operacji, opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji,
- e) przebieg konkursów – trafność i efektywność przeprowadzanych konkursów

3. Kryteria ewaluacyjne, według których będzie sporządzana ocena:

- a) trafność,
- b) efektywność,
- c) skuteczność,
- d) użyteczność,
- e) trwałość,

4. Czas, w jakim zostanie przeprowadzona ewaluacja

- a) Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym.

5. Sposób i okres pomiaru

- a) opinia dyrektora nt. pracowników biura,
  - b) wywiady z wnioskodawcami, członkami LGD,
  - c) dokumentacja własna, opinie zarządu,
  - d) desk research - Jest to zbieranie i analiza danych "zza biurka", które nie wymagają pracy w terenie. To analiza źródeł wtórnych, poszukiwanie informacji, które już istnieją i zostały zgromadzone przez inne podmioty,
  - e) statystyki,
  - f) analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie CAPI, CATI, CAWI lub IDI²⁹ z pracownikami LGD, beneficjentami i wnioskodawcami,
  - g) wizje lokalne w miejscu realizacji operacji,
  - h) rejestr danych,
  - i) karta udzielonego doradztwa,
  - j) rejestr złożonych wniosków,
  - k) lista obecności,
  - l) okres objęty pomiarem - cały rok kalendarzowy, którego dotyczy badanie,
6. Wnioski i opinie sformułowane podczas realizacji planu komunikacji będą wykorzystywane podczas ewaluacji.

Kluczowe kwestie odnośnie planowania monitoringu

1. Elementy podlegające monitorowaniu

- a) harmonogram ogłaszania konkursów,
- b) stopień wykorzystania budżetu,
- c) wskaźniki realizacji LSR,
- d) działania promocyjne,
- e) nabory wniosków,
- f) szkolenia,
- g) jakość partnerstwa.

2. Sposób pozyskiwania danych

- a) rejestr danych,
- b) desk research,
- c) statystyki,
- d) karta udzielonego doradztwa,
- e) lista obecności,
- f) dokumentacja własna.

²⁹ CAPI- metoda badawcza polegająca na przeprowadzeniu wywiadu z respondentem przy użyciu urządzeń mobilnych (tj. laptop, palmtop), na których zapisywane są udzielone odpowiedzi.

CATI - technika stosowana w badaniach ilościowych, polegająca na przeprowadzaniu wywiadów telefonicznych realizowanych przy wsparciu programu komputerowego.

CAWI - technika wywiadu bezpośredniego prowadzona za pośrednictwem internetu, w którym znajduje się kwestionariusz do samodzielnego wypełnienia.

IDI - Indywidualne wywiady pogłębione polegające na bezpośredniej rozmowie moderatora z jednym respondentem. W badaniu nie biorą udziału osoby trzecie. Badanie IDI jest stosowane jako uzupełnienie innych metod badawczych, ma na celu pogłębienie wiedzy o badanym zjawisku.

3. **Czas i okres pomiaru pozyskiwania danych** – dane zbierane będą na bieżąco - w miarę zdarzania się jakichś faktów, bez opóźnienia, terminowo.
4. **Sposób przekazania danych przez beneficjentów**
  - a) sporządzanie sprawozdań z realizacji operacji (formularz opracowany przez LGD),
  - b) listy obecności, c) zdjęcia z realizacji operacji, inwestycji.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Pozyskane dane z ewaluacji oraz monitoringu przeprowadzonego w LGD będą wykorzystywane do aktualizacji LSR, procedur lub zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD oraz biura.

W przypadku wykrycia problemów na etapie wdrażania LSR lub kosztów bieżących i aktywizacji LGD zamierza opracować i zrealizować program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników biura, członków organów oraz pozostałych członków Stowarzyszenia. Wyniki działań oraz przeprowadzonych badań będą publikowane na stronie www.

Monitoring pozwoli na uniknięcie sytuacji, w której zaplanowane do realizacji działania nie zostaną przeprowadzone lub zostaną przeprowadzone w niedostateczny sposób.

Stowarzyszenie do przeprowadzenia badań ewaluacyjnych będzie zatrudniało zewnętrznych ekspertów. Wybór podmiotów przeprowadzających ewaluację będzie dokonywany z zachowaniem zasad konkurencyjności.

Przez rozpoczęcie badania w przypadku ewaluacji zewnętrznej rozumie się podpisanie umowy z wykonawcą, natomiast w przypadku ewaluacji wewnętrznej rozpoczęcie prac badawczych.

Przez zakończenie badania, zarówno zewnętrznego jak i wewnętrznego, rozumie się przyjęcie raportu końcowego z ewaluacji.

Zasady i procedury monitoringu i ewaluacji przedstawiono w załączniku nr 5 do LSR.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Tworząc LSR na lata 2014-2020 LGD Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego ma świadomość, że projekt strategii, jako dokumentu, którego realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, może wymagać poddania jego treści przed zatwierdzeniem, strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przepisy ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny, w odniesieniu do tej kategorii dokumentów planistycznych, w zależności od ich indywidualnej zawartości oraz zewnętrznych uwarunkowań ich realizacji. Przesłanką obowiązkowo kwalifikującą projekt LSR do przedmiotowej oceny jest stwierdzone ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją przedsięwzięć, bądź innych działań nim objętych.

Informacja o przeprowadzeniu przez LGD analizy LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jak też informacja o wynikach tej analizy została podana do wiadomości publicznej i uwzględniała włączenie społeczności lokalnej w proces i przebieg realizacji postanowień wynikających z ww. ustawy poprzez zgłaszane uwagi i wnioski lokalnej społeczności podczas prowadzonych konsultacji społecznych w przedmiotowym zakresie.

Ogłoszenie o rozpoczęciu prac i konsultacji społecznych nad projektem Lokalnej Strategii Rozwoju zostało zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego: www.szansabezdrozy.pl Ponadto projekt Lokalnej Strategii Rozwoju był udostępniony do wglądu w siedzibie biura LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, a także na życzenie mógł zostać dostarczony zainteresowanym drogą elektroniczną. Chętni do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych otrzymali możliwość przekazania swoich uwag i opinii w formie pisemnej.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji, w wyznaczonym terminie nie zostały zgłoszone żadne opinie i uwagi do projektu Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego. Stowarzyszenie wystąpiło z wnioskiem do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie o stwierdzenie czy przedmiotowy dokument „Lokalna Strategia Rozwoju” obejmujący tereny gmin powiatu goleniowskiego wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wniosek ten złożono w oparciu o informacje, o których mowa w art. 49. Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko. W złożonym wniosku wskazano, że LGD pośredniczy jedynie w przekazywaniu i pozyskiwaniu środków przez potencjalnych beneficjentów, sama zaś nie realizuje projektów twardych. Działania beneficjentów, dofinansowane czy też nie, podlegają standardowym procedurom, jeśli to wymagane muszą zostać poprzedzone uzyskaniem wymaganych prawem pozwoleń (np. na budowę, na wykonanie prac konserwatorskich itp.). W związku z tym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji/opinii, co wyeliminuje wystąpienie ewentualnego

negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze. Ze względu na brak szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych (to jest zależne od wniosków przyszłych beneficjentów), takich jak ich lokalizacja, typ oraz skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji nie jest możliwe wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania Strategii na środowisko. Z tego względu również nie jest możliwa pełna kwantyfikacja oddziaływań. Niemniej każdy projekt starający się o dofinansowanie musi zgodnie z prawem przejść osobną, indywidualną procedurę badania jego wpływu na środowisko w ramach m.in. opracowywania raportów oddziaływania na środowisko, które badają wpływ konkretnego przedsięwzięcia na zdrowie, życie ludzi i na środowisko. Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego otrzymało zwrotną informację i opinię RDOŚ w Szczecinie w przedmiotowej sprawie o **odstąpieniu od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** i w myśl art. 48 pkt. 4 ww. ustawy, taką informację podała do publicznej wiadomości bez zbędnej zwłoki informując o tym na stronie internetowej LGD: www.szansebezdrozy.pl.

Uzasadnienie opinii RDOŚ w Szczecinie zawiera treść w podsumowaniu: *„Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, iż realizacja ustaleń dokumentu „Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) na lata 2014-2020 opracowana przez Lokalną Grupę Działania (LGD) „Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego” nie spowoduje negatywnego oddziaływania na środowisko i formy ochrony przyrody, w tym nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, tj. nie wpłynie na stan i zachowanie gatunków i siedlisk będących przedmiotem ich ochrony, należy uznać, że Strategia ta nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.”*

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej.
4. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 232, poz. 1551, s. 13065-7)
6. Wspólne Wytyczne Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.
7. Bloch E., Kościelecki P., Śpiewak R., Zalewska K., *Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju*, Warszawa 2010.
8. Wytyczne dla podmiotów lokalnych dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.
9. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Warszawa 2014.
10. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020, Warszawa 2015.
11. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
12. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
13. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020
14. Diagnoza stanu społeczno-gospodarczego powiatu goleniowskiego, 2013 rok
15. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie goleniowskim na lata 2006-2015, lipiec 2006 r.
16. Strategia Rozwoju Powiatu Goleniowskiego na lata 2014-2020
17. Strategia Rozwoju Gminy Goleniów na lata 2014-2023
18. Strategia Rozwoju Gminy Maszewo na lata 2015-2020
19. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Nowogard na lata 2014-2022
20. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Osina na lata 2015-2023
21. Strategia Rozwoju Gminy Przybiernów na lata 2015 – 2025
22. Strategia Rozwoju Gminy Stepnica do roku 2025, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2014 r
23. Strona www Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego www.szansebezdrozy.pl
24. Raport z badania pn. Wpływ projektów szkoleniowych realizowanych w Priorytecie VIII na potrzeby przedsiębiorstw, poprawę ich konkurencyjności/funkcjonowania oraz zmianę polityki szkoleniowej firm, a także wpływ na adaptacyjność uczestników projektu szkoleń w kontekście zmian gospodarczych zachodzących w regionie, Openfield Research&Communications, Szczecin, grudzień 2013 r.
25. Ratajczak Marek, Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
26. Ewaluacja wdrażania LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU oraz pracy LGD Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, grudzień 2014 r.

Załącznik 1 do LSR – Procedura aktualizacji LSR

Celem aktualizacji LSR jest dopasowanie do zmieniających się uwarunkowań oraz sytuacji społecznej. Dzięki realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną zaspokojone potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności. Zakłada się, że aktualizacja LSR wynikać może ze zmian w przepisach lub ogólnych dokumentach programowych, uwag zgłoszonych przez Instytucje Wdrażającą, będzie również odpowiedzią na pojawiające się spostrzeżenia z wdrażania LSR oraz przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji.

Zarówno pierwsze uchwalenie jak i wszelkie zmiany w LSR wymagają odpowiedniej Uchwały Walnego Zebrania Członków (WZC) lub uchwały Zarządu (w przypadku odpowiedniego upoważnienia Zarządu przez WZC do zmian w LSR).

Lokalna Strategia Rozwoju może zostać zmieniona, jednak wprowadzone zmiany nie mogą pozostawać w sprzeczności z wymogami programowymi PROW 2014 – 2020.

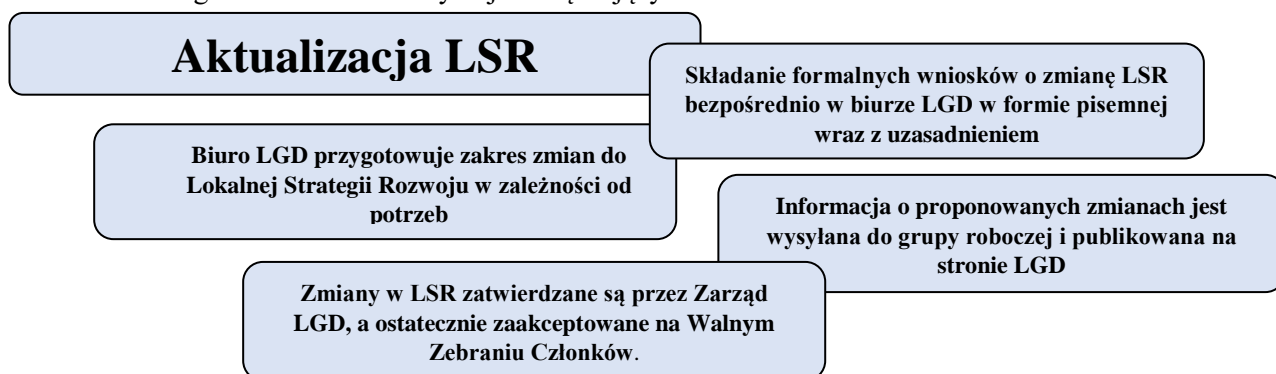
W celu zaangażowania społeczności lokalnej w proces związany z ewentualną zmianą LSR, uaktywnia się Grupę Roboczą, która uczestniczyła w jej tworzeniu.

Cel Grupy Roboczej: Do podstawowych zadań Grupy Roboczej należy reprezentowanie interesów mieszkańców podczas prac nad ewentualnymi zmianami LSR.

Skład Grupy Roboczej: Grupa Robocza składa się z dowolnej ilości osób, które są chętne do współpracy i zgłosiły się do biura LGD. W skład Grupy Roboczej wchodzi: członkowie zarządu LGD, pracownicy biura, członkowie LGD oraz mieszkańcy powiatu goleniowskiego. Informacja o możliwości dołączenia do składu Grupy Roboczej będzie umieszczana na stronie internetowej Stowarzyszenia Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego.

Podstawą zmian Lokalnej Strategii Rozwoju będą:

1. Wyniki monitoringu opracowywane zgodnie z procedurami dokonywania ewaluacji i monitoringu,
2. Wyniki ewaluacji opracowywane zgodnie z procedurami dokonywania ewaluacji i monitoringu
3. Wnioski mieszkańców, wnioskodawców, grantobiorców, członków organów LGD,
4. Zalecenia organów nadzoru i instytucji zarządzających.

1. Wnioski o zmianę LSR, powinny zostać złożone bezpośrednio w biurze LGD lub za pomocą poczty elektronicznej w formie pisemnej oraz zawierać szczegółowe uzasadnienie.
2. Pracownicy Biura LGD zgłaszają Prezesowi Zarządu potrzebę zmiany LSR, przygotowując propozycje zmian.
3. Propozycje zmian przesyłane są drogą mailową do członków Grupy Roboczej celem ich zaopiniowania. Członkowie grupy roboczej w terminie **7 dni** od daty otrzymania informacji powinni odesłać swoją opinię do biura LGD.
4. Propozycja zmian LSR publikowana jest również na stronie internetowej LGD z informacją dla mieszkańców o możliwości zgłaszania swoich uwag w terminie nie dłuższym niż **7 dni** od dnia opublikowania.
5. Grupa Robocza może zaopiniować propozycję zmian na spotkaniu roboczym zgłaszając potrzebę jego zwołania do biura LGD.
6. Zmiany w LSR będą zatwierdzane przez Zarząd LGD, a ostatecznie zaakceptowane na Walnym Zebraniu Członków.
7. Zmieniona LSR powinna zostać przedstawiona do Samorządu Województwa, z którym LGD podpisała umowę ramową.

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju będzie dokonywana w miarę potrzeb wynikających z dezaktualizacji danych, bądź zmiany przepisów prawnych mających istotny wpływ na treść dokumentu.

Załącznik 2 do LSR – Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Plan działania dla celu 1														Progra m	Poddziała nie/ zakres programu
Cel ogólny 1: Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023				
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie EUR (€)			
Cel szczegółowy 1.1 Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR															
Przedsięwzięcie 1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących i kulturalnych dla lokalnej społeczności	1. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	29	50%	2 550	29	100%	2 550	0	100%	0	58	5 100	PROW	koszty bież.	
	2. Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	60	50%	300	60	100%	300	0	100%	0	120	600	PROW	koszty bież.	
	3. Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	6	50%	750	6	100%	750	0	100%	0	12	1 500	PROW	aktywizacja	
	4. Liczba szkoleń	10	50%	47 311,64	10	100%	0	0	100%	0	20	47 311,64	PROW	projekt grantowy	
	5. Liczba Złotów Sołtysów	2	30%	4 608,80	3	100%	11 060,39	0	100%	0	5	15 669,19	PROW	operacja własna	
	6. Liczba bezpośrednich spotkań animacyjnych w	48	45%	9 237,06	72	100%	11 080,55	0	100%	0	120	20 317,61	PROW	operacja własna	

	światlicach z mieszkańcami obszaru LSR														
	7. Liczba inicjatyw na rzecz obszaru objętego LSR	0	0%	0	6	100%	80 317,91	0	100%	0	6	80 317,91	PROW	projekt grantowy/konkurs	
Przedsięwzięcie 1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	1. Liczba edycji Chłopskiej Szkoły Biznesu	2	100%	5 670,92	0	100%	0	0	100%	0	2	5 670,92	PROW	operacja własna	
Razem cel szczegółowy 1.1				70 428,42			106 058,85			0		176 487,27			
Razem cel ogólny 1				70 428,42			106 058,85			0		176 487,27			
Plan działania dla celu 2															
Cel ogólny 2: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Pogram	Poddziałanie/zakres programu	
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie EUR (€)			

Cel szczegółowy 2.1 Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego														
2.1.1 Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej	1.Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0	0%	0	16	100%	362 341,08	0	100%	0	16	362 341,08	PROW	konkurs
	2.Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0%	0	4	100%	268 140,94	0	100%	0	4	268 140,94	PROW	konkurs
	3. Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje (dot. poz. 1,2 celu szczegółowego 2.1)	0	0%	0	8	100%	0	0	100%	0	8	0	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy 2.1				0,00			630 482,02			0		630 482,02		
Razem cel ogólny 2				0,00			630 482,02			0		630 482,02		

Plan działania dla celu 3

Cel ogólny 3: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Pogram	Poddziałanie/zakres programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie EUR (€)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie EUR (€)		
Cel szczegółowy 3.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR														
Przedsięwzięcie 3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury	1. Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	17	70 %	520 488,03	0	100 %	146 983,70	0	100%	267 175,08	17	934 646,79	PROW	konkurs
	2. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	8			0			0			8			
	4. Liczba operacji obejmujących budowę, modernizację lub wyposażenie dla podmiotów działających w sferze kultury	8			0			0			8		PROW	konkurs

	5. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie (GOK)	1			0			0		1		PROW	konkurs	
	3. Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	0,4 8	100 %	191 520,85	0	100 %	0	0	100%	0	0,48	191 520,85	PROW	konkurs
Razem cel szczegółowy 3.1				712 008,88			146 983,70			267 175,08		1 126 167,66		
Cel szczegółowy 3.2 Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego														
Przedsięwzięcie 3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	1. Liczba zrealizowanych projektów współpracy	2	100 %	35 000,00	0	10 0%	0	0	100 %	0	2	35 000,00	PROW	projekt współpracy
	2. Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	23			0						23			
	3. Liczba wydanych numerów bezpłatnej gazety/ wydawnictwa dot. obszaru LSR	5	30%	5 475,99	1	10 0%	11 087,06	0	100 %	0	5/1	16 563,05	PROW	operacja własna
Razem cel szczegółowy 3.2				40 475,99			11 087,06			0		51 563,05		
Razem cel ogólny 3				752 484,87			158 070,76			267 175,08		1 177 730,71		
Razem LSR				822 913,29			894 611,63			267 175,08		1 984 700,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												% budżetu poddziałania Realizacja LSR		
												50 %		

Załącznik 3 do LSR – Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia

Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe PLN / EUR (€)		
	PROW	Fundusz wiodący	Razem EFSI
Realizacja LSR 2014-2020	7 770 000,00 zł 1 942 500,00 €		7 770 000,00 zł 1 942 500,00 €
Współpraca 2014-2020	140 000,00 zł 35 000,00 €		140 000,00 zł 35 000,00 €
Koszty Bieżące 2014-2020	1 601 300,00 zł 400 325,00 €	1 601 300,00 zł 400 325,00 €	1 601 300,00 zł 400 325,00 €
Aktywizacja 2014-2020	48 700,00 zł 12 175,00 €	48 700,00 zł 12 175,00 €	48 700,00 zł 12 175,00 €
RAZEM	9 560 000,00 zł 2 390 000,00 €	1 650 000,00 zł 412 500,00 €	9 560 000,00 zł 2 390 000,00 €

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowym środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 526 111,00 (631 527,75 Euro)	1 443 889,00 (360 972,25 Euro)		3 970 000,00 (992 500,00 Euro)
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	2 417 940,00 (604 485,00 Euro)		1 382 060,00 (345 515,00 Euro)	3 800 000,00 (950 000,00 Euro)
RAZEM	4 944 051,00 (1 236 012,75 Euro)	1 443 889,00 (360 972,25 Euro)	1 382 060,00 (345 515,00 Euro)	7 770 000,00 (1 942 500,00 Euro)

Załącznik 4 do LSR – Plan komunikacji

Główne cele: 1. Bieżące informowanie o zasadach udzielania wsparcia i stanie realizacji LSR, 2. Budowa świadomości i tożsamości obszaru LGD.

Przesłanki leżące u podstaw opracowania planu komunikacji: w oparciu o szczegółową analizę potrzeb w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych (szczegółowy opis w rozdziale IX)

Opis działań komunikacyjnych (kampania informacyjna, informowanie o planowanych spotkaniach, szkoleniach, warsztatach, naborach, konferencjach i działaniach edukacyjnych, publikacja z dobrymi praktykami, badanie satysfakcji wnioskodawcy, kampania promująca LGD i działania podejmowane przez LGD, kampania promująca obszar LSR, wydarzenia oraz zasoby obszaru i badanie świadomości marki), **grup docelowych oraz środków przekazu** został zawarty w rozdziale IX i przedstawiony w tabeli poniżej.

Opis działań podejmowanych w przypadku problemów z realizacją LSR, niskim poparciem społecznym dla działań realizowanych przez LGD przedstawia tabela 16.

Opis zakładanych **wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz efektów działań komunikacyjnych** przedstawiono w poniższej tabeli.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu polegać będzie na monitorowaniu zaplanowanych działań pod kątem osiągnięcia zakładanych efektów i racjonalnego wykorzystania budżetu planu komunikacji, co szczegółowo zostało opisane w rozdziale IX.

Opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych oraz budżet przewidziany na działania komunikacyjne zostały zamieszczone w rozdziale IX.

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych:

Problemy i potrzeby: występowanie obszarów i środowisk, do których dociera niedostatecznie pełna informacja lub dociera niewystarczająco często (istniejąca potrzeba zwiększenia ilości spotkań lub źródeł informacji), potrzeba zintensyfikowania działań poprzez wzrost ilości źródeł komunikacji Cel komunikacji I: Bieżące informowanie o zasadach udzielania wsparcia i stanie realizacji LSR													Budżet [zł]	
Działanie komunikacyjne	Grupa docelowa - adresaci działania komunikacyjnego	Środki przekazu / sposób dotarcia do grupy docelowej	Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych		Docelowe efekty działań komunikacyjnych	Termin								
			źródło pozyskiwania danych do monitoringu efektywności	liczba działań		liczba odbiorców działania komunikacyjnego z	I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018		I poł. 2019

					uwgl. środka przekazu															
1a) Kampania informacyjna - informowanie na temat założeń LSR na lata 2014-2020, zasad i kryteriów wyboru operacji przez LGD, stanu realizacji LSR, w tym współfinansowanych projektów	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	Bezpłatna gazeta	Protokoły przekazania gazety	5 numerów gazety	5000									x	x	x			OW ³⁰	
		Strona internetowa	Liczba wizyt na stronie	3 str. www/aplik	6000 (1200/rok)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2000
		Portal social media Facebook	Liczba polubień strony	1 portal social media	400	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Newsletter	Liczba subskrybentów	20 newsletterów	300	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Stała ekspozycja z materiałami informacyjnymi i promocyjnymi	Liczba rozdysponowanych materiałów	1 ekspozycja	120		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2000
		Bieżące informowanie o programie w biurze LGD	Karta udzielonego doradztwa	120 konsultacji	120	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Przygotowanie poradników wideo z pisania wniosku oraz rozliczenia	Całkowita liczba wyświetleń filmów	1 poradnik	135			x												0,00
	Konsultacje poprzez e-mail, social media	Notatka służbowa	100 konsultacji	100		x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00	
	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, grupy nieformalne, NGOs, rolnicy, przedsiębiorcy, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), sołtysi	Spotkania animacyjno-informacyjno-konsultacyjne w świetlicach	Sprawozdanie	55 spotkań	570					x	x	x								OW
		Warsztaty z pisania wniosku, realizacji i rozliczania	Sprawozdanie	6 spotkań	120		x		x		x		x							785
1b)- Informowanie o spotkaniach, szkoleniach,	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy	Bezpłatna gazeta	Protokoły przekazania gazety	5 numerów gazety	5000									x	x	x			OW	
		Strona internetowa	Liczba wizyt na stronie	3 str. www/ aplik	6000	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00

³⁰ Operacja własna

warsztatach, naborach, konferencjach i działaniach edukacyjnych	defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	Portal social media Facebook	Liczba polubień strony	1 portal social media	400	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00	
		Spotkania animacyjno-informacyjno-konsultacyjne w świetlicach	Sprawozdanie	55 spotkań	570					x	x	x						0,00
		Kalendarz on-line na stronie internetowej	Liczba wydarzeń	1 kalendarz	1000			x	x		x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Tematyczne grupy e-mailingowe	Liczba subskrybentów	30 newsletterów	150				x		x	x	x	x	x	x	x	0,00
	mieszkańcy LGD, sołtysi, grupy nieformalne, JST, organy LGD	Kontakt telefoniczny	Raport	100 połączeń telefonicznych	100	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	1000
		Obecność na sesji rady gminy/komisjach/spotkaniach gminnych (spotkania informacyjno-konsultacyjne)	Sprawozdanie	9 spotkań	110						x		x		x			0,00
		SMS	Raport	300 wiadomości	300	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
1c) Publikacja z dobrymi praktykami	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	Bezpłatna gazeta	Protokoły przekazania gazety	5 numerów gazety	5000						x	x	x				0,00	
		Publikacja w postaci elektronicznej na stronie internetowej	Liczba wyświetleń	Strona internetowa z 1 dedykowaną zakładką	150			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
1d) Badania satysfakcji wnioskodawcy	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	Ankiety do wypełnienia po każdym spotkaniu konsultacyjnym w tym ankiety elektroniczne	Wypełnione ankiety	Liczba ankiet - 1	100									x	x	x	0,00	

Problemy i potrzeby: występowanie obszarów z niewystarczającą promocją marki LGD, słabe zaangażowanie społeczności lokalnej w działania LGD, niska świadomość i wiedza mieszkańców na temat środowiska lokalnego i posiadanych zasobów Cel komunikacji I: Budowa świadomości i tożsamości obszaru LGD															
Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych		Planowane efekty działań komunikacyjnych	Termin								Budżet	
			źródło pozyskiwania danych do monitoringu efektywności	liczba działań		I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018	I poł. 2019	II poł. 2019		I poł. 2020
2a) Kampania promująca LGD i działania podejmowane przez LGD	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST	Tablica informacyjna LGD	Dokumentacja	1 tablica	120	x								215	
		Wizytówki z logotypem i danymi adresowymi	Liczba rozdanych wizytówek	1000 wizytówek	1000		x							500	
		Roll-up'y, bannery i inne systemy wystawienniczo-promocyjne	Liczba wydarzeń z wykorzystaniem materiałów	7 rodzajów	600		x	x					x		4200
		Gadżety reklamowe z marką LGD	Liczba rozkolportowanych materiałów	4 rodzaje	400		x								10 000
	mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby - 24, 45+), NGOs, grupy nieformalne, szkoły,	Bezpłatna gazeta	Protokoły przekazania gazety	5 numerów gazety	5000				x	x	x				0,00
		Strona internetowa	Liczba wizyt na stronie	3 str. www/aplik	6000	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Portal social media Facebook, Intagram, Youtube	Liczba subskrybentów	3 portale social media	600	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0,00
		Newsletter	Liczba subskrybentów	20 newsletterów	300	x	x	x		x	x	x	x	x	0,00

Załącznik 5 do LSR – Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

CO SIĘ BADA	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA		
Pytania badawcze; elementy funkcjonowania i wdrażania podlegające ocenie	Najczęściej zewnątrzni i niezależni eksperci (ewaluacja zewnętrzna), ale także osoby zaangażowane we wdrażanie (w przypadku ewaluacji wewnętrznej i monitoringu)	Źródła danych i metody ich zbierania; kryteria według których będzie przeprowadzana ocena realizacji LSR i funkcjonowania LGD, a także sposób dokonywania pomiaru	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych, wskaźniki.		
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji						
Pracownicy biura LGD	Zarząd LGD (ocena własna)	Opinia dyrektora nt. pracowników biura	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie.		
Biuro LGD		Wywiad z wnioskodawcami, członkami LGD		Funkcjonowanie i efektywność pracy biura LGD. Realizacja LSR zgodnie z harmonogramem.		
Stowarzyszenie		Dokumentacja własna, opinia zarządu		Jakość partnerstwa, sprawność funkcjonowania LGD, wszystkie zrealizowane w danym roku kalendarzowym przedsięwzięcia wraz z oceną wpływu na realizację celów LSR.		
Organ decyzyjny		Dokumentacja własna		Efektywność pracy organów decyzyjnego oraz sprawność podejmowania decyzji.		
Procedury		Desk research, Statystyki, Opinia zarządu		Rejestry, statystyki, dokumentacja własna	Przestrzeganie procedur oraz regulaminu Efektywność stosowanych procedur, ocena przebiegu konkursów.	
Przepływ informacji					Sposoby i efektywność przepływu informacji i sprawność w podejmowaniu decyzji.	
Promocja					Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji.	
Aktywizacja					Efektywność, trafność i trwałość aktywizacji lokalnej społeczności.	
Współpraca					Efektywność i trwałość współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej.	
Przedsięwzięcia, projekty					Jakość merytoryczno-techniczna projektów, ocena wpływu na realizację celów LSR.	
Elementy wdrażania LGD podlegające ewaluacji						
Cele i wskaźniki określone w LSR	Zewnątrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)		Analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie CAPI, CATI, CAWI lub IDI z pracownikami LGD, beneficjentami i		Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym	Powszechność dokumentu na obszarze LGD, stopień realizacji celów i wskaźników.
Realizowane operacje	Ocena własna			Stopień realizacji wybranych operacji, opis efektów, wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR, efektywność projektów.		

Budżet	Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	wnioskodawcami oraz wizji lokalnych w miejscu realizacji operacji	Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Trafność, efektywność i użyteczność wykorzystania budżetu na poszczególne operacje i działania własne LGD.
Kryteria i procedury wyboru operacji				Jakość stosowanych kryteriów i procedur wyboru operacji, opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji.
Przebieg konkursów		Rejestry, dokumentacja własna		Trafność i efektywność przeprowadzanych konkursów.
Elementy funkcjonowania LGD podlegające monitorowaniu				
Harmonogram ogłaszania konkursów	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Czas pomiaru: elementy będą monitorowane na bieżąco - w miarę zdarzania się jakichś faktów; bez opóźnień, terminowo	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem.
Stopień wykorzystania budżetu				Stopień wykorzystania funduszy, wysokość zakontraktowanych środków.
Wskaźniki realizacji LSR		Rejestr danych		Stopień realizacji wskaźników.
Działania promocyjne		Desk research, statystyki		Efektywność prowadzonych działań, skuteczność stosowanych narzędzi.
Nabory wniosków		Karta udzielonego doradztwa, rejestr złożonych wniosków		Stopień zainteresowania konkursami, liczba udzielonych porad lub konsultacji, liczba zgłoszonych projektów o dofinansowanie i ich jakość.
Szkolenia		Lista obecności		Stopień zainteresowania szkoleniami.
Jakość partnerstwa	Dokumentacja własna	Ilość przedstawicieli poszczególnych sektorów		